

ADALET
İSTANBUL
DERGİSİ

Yıl: 13 Sayı: 26

İstanbul Adliyesi Dergisi

Ocak 2026

Tuğba KEPENEK / İstanbul Hakimisi

ARKETİPLERİN HUKUKİ
MÜCADELEDEKİ YANSIMALARI:
KAHRAMANIN ADALET YOLCULUĞU

Burcu Gizem AYDOĞDU / İstanbul Hakimisi

5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE
KANUNUNDA DÜZENLENEN
ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMASI

Ayhan KAŞIKÇI
İstanbul Cumhuriyet Savcısı

BÂDE-İ RÜYA:
DERKENARA YAZILAN AŞIK

Yeni FİKİRTEPE PRESTİJ ETABI'NDA

ev sahibi olmak
Çok iyi fikir

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı öncülüğünde,
Emlak Konut GYO tarafından

Anadolu Yakası'nın merkezi Kadıköy'de hayata geçirilen Yeni Fikirtepe,
**0,69 vade farkı ve 60 ay vade seçeneğiyle hem yatırımcılar hem de
ev sahibi olmak isteyenler için büyük avantajlar sunuyor.**

60 AY
VADE

0,69
VADE FARKI

T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

EMLAK KONUT
GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.

TİCARET HUKUKUNUN YOL HARİTASI

- Akademik makaleler
- Güncel sorunlara çözüm önerileri
- Uzman görüşleri

YENİ
SAYISI
ÇIKTI

REGESTA Hakemli Ticaret
Hukuku Dergisi

TÜBİTAK ULAKBİM TR DİZİN

E-kitap ve PDF formatlarına ücretsiz erişim

Istanbul Ticaret Odası tarafından
yılda 3 kez süreli olarak
yayınlanmaktadır.

Detaylı bilgi için QR kodu okutabilirsiniz.

REGESTA Ticaret Hukuku Dergisi, TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin
hukuk veri tabanındaki hakemli hukuk dergileri arasındadır.

İN X TW F IG /itokurumsal

SKY TARIM İLE ÜRETİME TAM GAZ DEVAM

VakıfBank Sky Tarım ile çiftçilerimiz, tanımlı tarım kredilerini şubeye gitmeden anında kullanıyor, Tarım Ek Hesap ve TarımKart işlemlerini kolayca hallediyor.

VakıfBank, daima seninle.

 VakıfBank

Değerli Adalet İstanbul Dergisi Okurları;

Adalet hizmetinin her alanında olduğu gibi, bilgi üretimi ve paylaşımı da güçlü bir yargı sisteminin temel unsurlarından biridir. Bu düşünceden hareketle hazırlanan dergimizin her sayısında gösterilen ilgi bizlere ayrı bir güç ve motivasyon kazandırmaktadır. Bu güç ve motivasyonla Adalet İstanbul Dergisinin 26. sayısını siz kıymetli okurlarımıza ulaştırmanın sevinci ve mutluluğunu yaşıyoruz.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi tarafından, Adli ve İdari Yargı 2025 Yılı Mazeret ve Müstemir Yetki Kararnamesi ile Adliyemizden ayrılan ve Adliyemize gelen tüm değerli Başsavcı Vekillerimize, Hakimlerimize ve Cumhuriyet Savcılarımıza yeni görevlerinde başarılar diliyorum.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili iken İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Fatih DÖNMEZ'e, bugüne kadar adliyemize yaptığı katkılardan dolayı teşekkür ediyor, yeni görevinde başarılar diliyorum.

Şehit Cumhuriyet Savcımız Mehmet Selim KİRAZ anısına düzenlenen 10. Geleneksel Futbol Turnuvası 03/11/2025 tarihinde yapılan açılış maçıyla başlamıştır. Katılım gösteren bütün takımlarımıza başarılar diliyorum.

Adalet İstanbul Dergisi'nin zengin içeriklerle oluşturulmuş yeni sayısının tüm okurlarımız için faydalı olmasını diliyor, başta Yayın Kurulumuz olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

2026 yılının insanlığa ve milletimize sağlık, huzur ve mutluluk getirmesini temenni ediyor, saygı ve selamlarımı sunuyorum.

Akın GÜRLEK
İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı

AKSUVİTAL

İçimi Rahat İçiniz Rahat

shop.aksuvital.com.tr

"İçindeki Doğa"

**%35 İNDİRİM
KODU**

HUKUK35

Adalet İstanbul Dergisi'nin Değerli Okurları;

Öncelikle; Adalet İstanbul Dergisini düzenleyen yayın kurulumuza ve katkı sağlayan tüm arkadaşlarımıza emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

Adliyemiz tüm birimleriyle özverili bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi tarafından yayınlanan atama ve yetki kararnamelemleri ile adliyemizden ayrılan Hakim ve Cumhuriyet Savcısı meslektaşlarımıza adliyemize yapmış oldukları katkılardan dolayı teşekkür ediyorum. Yeni görevlerinin hayırlı olmasını, başarılarının devamını diliyorum. Adliyemize yeni atanan Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarımızın adliyemizde huzurlu ve başarılı olacakları inancı ile yeni görevlerinin hayırlı olmasını dilerim.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekilimiz Sayın Fatih DÖNMEZ'in Hakimler ve Savcılar Kurulunun 03/10/2025 Tarih ve 1571 Sayılı kararı ile İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı görevine atanmasından dolayı ayrı bir mutluluk duyduğumuzu belirtmek isterim. Kendisini mesleğimize uygun liyakatı ve beyefendi kişiliği ile tanıma imkânı bulduk. Sayın Başsavcımıza yargı teşkilatımıza ve adliyemize yapmış olduğu katkılardan dolayı kendi adıma ve adliyemiz adına teşekkür ederim. Başsavcımızın İstanbul Anadolu Adliyesi Cumhuriyet Başsavcılığı görevinde idari işleyişte, suç ve suçlularla mücadele konusunda başarılı olacağına inancım tamdır. Yeni görevinin hayırlı olmasını, başarılarının devamını dilerim.

Yeni yıla girerken, geride bıraktığımız yıl boyunca adalet hizmetinin yürütülmesinde fedakârca görev yapan Hakimlerimiz, Cumhuriyet Savcılarımız ve adliye personelimize Komisyon Başkanlığımız adına teşekkür ediyorum. Yeni yılın Milletimize, ülkemize ve yargı camiamıza sağlık, huzur ve başarı getirmesini dilerim. Saygılarımla.

Ahmet Önder KOCADEMİR
İstanbul Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi
Adalet Komisyonu Başkanı

İmtiyaz Sahibi Akın GÜREK
İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı
adına Cumhuriyet Başsavcısı

Genel Yayın Yönetmeni Burak CEYHAN
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

Yayın Kurulu Başkanı Burak CEYHAN
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

Yayın Kurulu Hacı Hasan BÖLÜKBAŞI
Cumhuriyet Başsavcı Vekili

Emin AYDINÇ
Cumhuriyet Savcısı
İbrahim ÇİÇEK
Cumhuriyet Savcısı
Nursel BEDİR
Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Kaan ÖZKUBAT

Editör Hüseyin YILMAZ, Murat AKSAK

Fotoğraf Murat AKSAK

Grafik Tasarım Seçkin DELİGÖZ

Yayın Hazırlık Maya Basın Yayın ve Matbaacılık
Davutpaşa C. Güven İş Merkezi
No: 83 A Blok - 56
Topkapı / İstanbul

Baskı Ümit Matbaacılık
Litros Yolu 2 Matbaacılar Sitesi
D:ZA/6 Zeytinburnu 34010 İstanbul

Baskı Tarihi Ocak 2026

Yayın Türü 6 ayda bir / Yerel süreli yayın

Dergimize katkıda bulunmak isteyen okurlarımız aşağıda verilen iletişim bilgilerini kullanarak irtibata geçebilirler. Saygıyla duyurulur.

İstanbul Adalet Sarayı
Sosyal İşler Müdürlüğü

3. Kat, C1 Blok

Tel: 0 (212) 375 75 75

Dahili: 52561 - 52569

adaletistanbuldergisi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Sayı: 26

Yıl: 13

OCAK 2026

ISSN: 2148-788X

9

BİZDEN SİZE

10

**ADALET BAKANLIĞI'NIN DİJİTALLEŞME HAMLESİ:
YARGIYA ERİŞİMDE YENİ DÖNEM**
Turan KULOĞLU
HSK 1. Daire Başkanı

12

**5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE
KANUNUNDA DÜZENLENEN ETKİN PİŞMANLIK
UYGULAMASI**

Burcu Gizem AYDOĞDU
İstanbul Hakimi

18

**ARKETİPLERİN HUKUKİ MÜCADELEDEKİ
YANSIMALARI: KAHRAMANIN ADALET YOLCULUĞU**
Tuğba KEPENEK
İstanbul Hakimi

20

BÂDE-İ RÜYA: DERKENARA YAZILAN AŞIK
Ayhan KAŞIKÇI
İstanbul Cumhuriyet Savcısı

24

BEHBUD HAN CEVANŞİR CİNAYETİ DAVASI
İbrahim ÇİÇEK
İstanbul Cumhuriyet Savcısı

29

DÜÇAR - ŞİİR
Hülya ERSOY ÇETİN
İstanbul Cumhuriyet Savcısı

30

**SOSYAL MEDYANIN SUÇ ÖRGÜTLERİ
TARAFINDAN ARAÇSALLAŞTIRILMASI;
SUÇ ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRME**
Soner BAŞKALE
Samsun Hakimi

37

ÖRSELENMİŞ ÇOCUKLUĞUM - ŞİİR
Funda Aylin CÖMERT
İstanbul Adliyesi Memur

38

**PARAVAN ŞİRKETLER, NİHAİ FAYDALANICILAR
VE KARA PARA AKLAMA SUÇU: ŞEFFAFLIK VE
MEVZUAT İLİŞKİSİNİN ANALİZİ**
Mehmet Kağan KÖSE
Cumhuriyet Savcısı Yardımcısı

48

**TANINMADAN DA VARLIĞIM GERÇEK: İÇSEL BİR
DEVLET OLARAK "BEN"**
Gülşen TOMBULOĞLU
İstanbul BAM Hakimi

50

MEDENİ USULDE DOĞRU BİLİNER YANLIŞLAR
Prof. Dr. Ali Cem BUDAK
İstanbul Ticaret Üniversitesi Medeni Usul ve
İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

54

YOZGAT SARIKAYA ROMA HAMAMI
Meliha ŞAHİN
İstanbul Hakimi

57

CANIM BABAM - ŞİİR
Suzan AKTAŞ
İstanbul Adliyesi Sürekli İşçi

58

**-YARGI UYGULAMALARINDA-
HÂKİMİN REDDİ SEBEPLERİ BAKIMINDAN BAZI
ÖZEL DURUMLARI**
Doç. Dr. Anıl KÖROĞLU
Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl
ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

64

**GÜNCEL GELİŞMELER KARŞISINDA AŞKIN
ZARARIN İSPAT SORUNU**
Prof. Dr. Levent BİÇER
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi
Doç. Dr. Esra HAMAMCIOĞLU
Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi

68

FOTOĞRAF
Şeymanur KILIÇ
İstanbul Hakimi

70

**HACZEDİLEN MENKULLERDE İSTİHKAK İDDİASI
VE MÜLKİYET KARİNESİ: HUKUKİ SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**
Ömer ŞAHİN
İstanbul İcra Daireleri Başkanlığı Başmüdür

74

BALKANLAR'IN HÜZÜN DOLU KALBI: BOSNA
Merve İSTİL
İstanbul Adliyesi Zabıt Katibi

82

BOŞLUĞUN AVUCUNDA
Tuba BARLAK
İstanbul İcra Katibi

87

GİTME KAL - ŞİİR
Hüseyin YILMAZ
İstanbul Adliyesi Zabıt Katibi

88

GÖRMENİN VE DUYMANIN ADALETİ
Bahattin AYKUT
İstanbul İcra Müdür Yardımcısı

90

HABER VE ETKİNLİKLER

**İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekili iken,
Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararnamesi ile
İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan
Sayın Fatih DÖNMEZ'e**

**Adalet İstanbul Dergisi Yayın Kurulu olarak
Adalet camiasına yapacağı hizmetlerden dolayı şimdiden teşekkür ediyor
başarılarının devamını diliyoruz.**

**Beykoz Cumhuriyet Başsavcısı iken,
Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararnamesi ile
Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan
Sayın Doç. Dr. Barış DUMAN'a**

**Adalet İstanbul Dergisi Yayın Kurulu olarak
Adalet camiasına yapacağı hizmetlerden dolayı şimdiden teşekkür ediyor
başarılarının devamını diliyoruz.**

DEĞERLİ ADALET İSTANBUL DERGİSİ OKUYUCULARI;

Adalet İstanbul Dergisi'nin 26. sayısı ile bir kez daha sizlerle buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da ilk günkü heyecanımızı koruyarak, hukuk dünyasına nitelikli ve zengin bir içerik sunabilmek adına titizlikle çalıştık.

Adalet İstanbul Dergisi Yayın Kurulu olarak, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekili iken İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Fatih DÖNMEZ'e, bugüne kadar adliemize yaptığı katkılardan dolayı teşekkür ediyor, yeni görevinde başarılar diliyoruz.

Dergimizin yeni sayısının oluşumunda hukuki, tarihi ve sanatsal yazıları ile katkı sağlayan tüm Hâkim, Cumhuriyet Savcısı, adliye personellerimiz ve öğretim üyelerine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) 1. Daire Başkanı Sayın Turan KULOĞLU'nun "Adalet Bakanlığı'nın Dijitalleşme Hamlesi: Yargıya Erişimde Yeni Dönem" adlı makalesini, İstanbul Hakimi Sayın Burcu Gizem AYDOĞDU'nun "5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Düzenlenen Etkin Pişmanlık Uygulaması" adlı makalesini, İstanbul Hakimi Sayın Tuğba KEPENEK'in, "Arketiplerin Hukuki Mücadeledeki Yansımaları: Kahramanın Adalet Yolculuğu" adlı makalesini, İstanbul Cumhuriyet Savcısı Sayın Ayhan KAŞIKÇI'nın "Bâde-i Rüya: Derkenara Yazılan Aşık" adlı denemesini, İstanbul Cumhuriyet Savcısı Sayın İbrahim ÇİÇEK'in "Behbud Han Cevanşir Cinayeti Davası" adlı makalesini, İstanbul Cumhuriyet Savcısı Sayın Hülya ERSOY ÇETİN'in "Düçar" adlı şiirini, Samsun Hakimi Sayın Soner BAŞKALE'nin "Sosyal Medyanın Suç Örgütleri Tarafından Araçsallaştırılması; Suç Örgütü Propagandası Bağlamında Değerlendirme" adlı makalesini, İstanbul Adliyesi Memuru Sayın Funda Aylin CÖMERT'in "Örselenmiş Çocukluğum" adlı şiirini, İstanbul Cumhuriyet Savcısı Yardımcısı Sayın Mehmet Kağan KÖSE'nin "Paravan Şirketler, Nihai Faydalanıcılar Ve Aklama Suçu: Şeffaflık Ve Mevzuat İlişkinin Analizi" adlı makalesini, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Hakimi Sayın Gülşen TOMBULOĞLU'nun "Tanınmadan da Varlığım Gerçek: İçsel Bir Devlet Olarak Ben" adlı denemesini, İstanbul Ticaret Üniversitesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Ali Cem BUDAK'ın "Medeni Usulde Doğru Bilinen Yanlışlar" adlı makalesini, İstanbul Hakimi Sayın Meliha ŞAHİN'in "Yozgat Sarıkaya Roma Hamamı" adlı gezi yazısını, İstanbul Adliyesi Sürekli İşçi Sayın Suzan AKTAŞ'ın "Canım Babam" adlı şiirini, Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Anıl KÖROĞLU'nun "Yargı Uygulamalarında Hâkimin Reddi Sebepleri Bakımından Bazı Özel Durumlar" adlı makalesini, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi Sayın Prof. Dr. Levent BİÇER ve Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi Sayın Doç. Dr. Esra HAMAMCIOĞLU'nun "Güncel Gelişmeler Karşısında Aşkın Zararın İspat Sorunu" adlı makalesini, İstanbul Hakimi Sayın Şeymanur KILINÇ'ın kadrajından fotoğrafları, İstanbul İcra Daireleri Başkanlığı Başmüdürü Sayın Ömer ŞAHİN'in "Haczedilen Menkullerde İstihkak İddiası Ve Mülkiyet Karinesi: Hukuki Sorunlar Ve Çözüm Önerileri" adlı makalesini, İstanbul Adliyesi Zabıt Katibi Sayın Merve İSTİL'in "Balkanların Hüzün Dolu Kalbi: Bosna" adlı gezi yazısını, İstanbul İcra Katibi Sayın Tuba BARLAK'ın "Boşluğun Avucunda" adlı denemesini, İstanbul Adliyesi Zabıt Katibi Sayın Hüseyin YILMAZ'ın "Gitme Kal" adlı şiirini, İstanbul İcra Müdür Yardımcısı Sayın Bahattin AYKUT'un "Görmenin ve Duymanın Adaleti" adlı denemesini dergimizin sayfalarında bulabilirsiniz.

Bununla birlikte adliemizde misafir ettiğimiz ve ziyaretlerde bulunduğumuz etkinliklerimizi de dergimizin sayfalarında ilgiyle okuyacağınıza eminiz.

Saygılarımızla...

Yayın Kurulu

ADALET BAKANLIĞI'NIN DİJİTALLEŞME HAMLESİ: YARGIYA ERİŞİMDE YENİ DÖNEM

Turan KULOĞLU
HSK 1. Daire
Başkanı

Vatandaşların ve adliye personelinin yaşadığı sıkıntıları azaltan bu uygulama, adalet hizmetlerinde modernizasyonun gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Dijitalleşme adımlarının devam etmesi ve sistemin genel bir yapıya kavuşturulması, adaletin daha etkin bir şekilde tecelli etmesine ve vatandaş memnuniyetinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Adalet hizmetlerine erişim, vatandaşlar için hızlı, etkili ve erişilebilir olmalıdır. Adalet Bakanlığı'nın son dönemde attığı dijitalleşme adımları, bu amaca yönelik önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Özellikle dava harç ve masraflarının kredi kartı ve bankamatik kartıyla ödenebilmesi imkânı, yargı hizmetlerinde devrim niteliğinde bir yenilik olarak öne çıkmaktadır. Bu makalede, Adalet Bakanlığı'nın bu yeni uygulamasının önemi, sağladığı faydalar ve gelecekteki beklentiler ele alınacaktır.

1. Adalet Hizmetlerinde Dijitalleşme İhtiyacı

Dijitalleşme, modern kamu hizmetlerinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Adalet hizmetlerinde de vatandaşların süreçlere daha hızlı erişebilmesi, dijital teknolojilerin etkin kullanımı ile mümkün olmaktadır. Adliyelerde ödeme işlemlerinin dijital ortamda gerçekleştirilebilmesi, adliyelerde yaşanan yoğunluğu azaltarak hem vatandaşların hem de adliye personelinin iş yükünü hafifletmektedir. Kredi kartı ve bankamatik kartı ile ödeme imkânının sunulması, yargı

süreçlerini daha erişilebilir kılmakta ve adliyelerdeki kuyruk sorununu önemli ölçüde azaltmaktadır.

Bu uygulama, özellikle büyük şehirlerdeki adliyelerde yaşanan uzun ödeme kuyruklarının sona ermesini sağlayarak, vatandaşların zamandan tasarruf etmesine katkı sağlamaktadır. Adalet Bakanlığı'nın bu adımı, vatandaşların adliyelerde daha hızlı hizmet almasını sağlayarak, kamu hizmetlerine olan güveni artırmayı hedeflemektedir.

2. Yeni Uygulamanın Sağladığı Faydalar

Adalet Bakanlığı'nın bu yeniliği, sadece vatandaşlar için değil, adliye personeli için de önemli avantajlar sunmaktadır. Öncelikle, nakit para ile yapılan ödemelerden kaynaklanan aksaklıklar ortadan kalkmakta ve tahsilat süreçlerinin dijital platformlar üzerinden daha güvenli bir şekilde yürütülmesi mümkün hale gelmektedir. Vatandaşların ödeme işlemlerinde yaşadığı sıkıntılar azalmakta, ödeme yapmak için adliye içerisinde farklı yerlere gitme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır.

Bu yeni sistem, aynı zamanda adliye personelinin çalışma ortamını da iyileştirmektedir. Nakit işlemler nedeniyle yaşanabilecek maddi uyuşmazlıklar, şikayetler veya yanlış anlaşılmaların önüne geçilmesi, personelin iş yükünü ve sorumluluğunu hafifletmektedir. Ayrıca, dijital ödeme sistemlerinin kullanımı sayesinde, tahsilat süreci daha şeffaf hale gelmekte ve olası usulsüzlüklerin önüne geçilmektedir.

3. Uygulamanın Gelecekteki Gelişim Potansiyeli

Adalet Bakanlığı, bu dijitalleşme hamlesini bir başlangıç noktası olarak görmekte ve süreci daha da geliştirmeyi hedeflemektedir. Kredi kartı ve bankamatik kartı ile ödeme imkânının tüm adliyelerde uygulanmaya başlaması, Bakanlık Merkez Organizasyonu tarafından koordine edilerek, sistemin daha entegre bir yapıya dönüştürülmesi planlanmaktadır. Bu dönüşüm, adliye hizmetlerinin daha da hızlanmasını ve dijital ödeme sistemlerinin ülke genelinde standart bir hale getirilmesini sağlayacaktır.

Bakanlık, bu uygulamanın sağladığı olumlu geri dönüşleri dikkate alarak, diğer yargı süreçlerinin de diji-

talleşmesine yönelik yeni adımlar atmayı planlamaktadır. Örneğin, dava dosyalarının elektronik ortamda incelenmesi, belgelerin dijital olarak sunulabilmesi gibi adımlar, yargı süreçlerinin daha da hızlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu süreçlerin tamamlanmasıyla birlikte, vatandaşların yargıya erişimi daha da kolaylaşacak ve adaletin etkinliği artacaktır.

Sonuç

Adalet Bakanlığı'nın dava harç ve masraflarının dijital ortamda tahsil edilmesine yönelik bu yenilikçi adımı, yargı hizmetlerinin daha erişilebilir ve hızlı hale gelmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Vatandaşların ve adliye personelinin yaşadığı sıkıntıları azaltan bu uygulama, adalet hizmetlerinde modernizasyonun gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Dijitalleşme adımlarının devam etmesi ve sistemin genel bir yapıya kavuşturulması, adaletin daha etkin bir şekilde tecelli etmesine ve vatandaş memnuniyetinin artmasına katkı sağlayacaktır. Adalet hizmetlerinde bu tür yeniliklerin, toplumun adalete olan güvenini pekiştireceği ve gelecekte daha adil bir toplumun inşasına katkı sunacağı öngörülmektedir. ■

5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNUNDA DÜZENLENEN ETKİN PİŞMANLIK UYGULAMASI

Burcu Gizem
AYDOĞDU
İstanbul Hakimisi

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda kaçakçılık eyleminin gerçekleştirilme şekline göre çok sayıda kaçakçılık suçu düzenlenmiştir.

Bu suç türlerinde devlet mali yönden zarara uğradığı için suçun mağduru.

Devletin uğradığı zararın giderilmesi ve diğer suçluların yakalanması için

5607 sayılı Kanunun 5. Maddesinde etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir.

Etkin pişmanlık hükümleri ile suçun failine cezasızlık veya cezada indirim olarak bir avantaj sağlanmıştır.

Kaçakçılık, bir eşyanın yasalara aykırı olarak gümrük işlemlerine tabi tutulmaksızın ülkeye sokulması, ülkeden çıkarılması, gümrük işlem ve vergilerinde aldatıcı işlemler yapılması, yasaklanmış eşyanın gizlice ülkeye sokulması yahut ülkeden çıkarılmasıdır. Ekonomik suçlar kategorisinden olan kaçakçılık suçlarında devlet vergi kaybı yaşadığı için suçun mağduru. Bu suçlara ilişkin yapılan düzenlemeler ile devletin mali yararları, ekonomik düzeni korunmaktadır.

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 3. Maddesinde kaçakçılık suçları; ithalat ve ihracat kaçakçılığı olarak düzenlenmiş, her bir fıkrada düzenlenen suçlar yönünden farklı yaptırımlar öngörülmüştür. Aynı kanunun 5. Maddesinde ise etkin pişmanlık hükümleri ayrı başlık altında yer almıştır. Etkin pişmanlık hükümleri ile failin etkin pişmanlık tutarını ödemesi ile kaçakçılık suçlarından kaynaklanan vergi kaybının telafi edilmesi amaçlanmış, bununla birlikte diğer suçluların yakalanması, kaçak eşyanın ele geçirilmesiyle suçun

failine cezasızlık veya cezada indirim olarak bir avantaj sağlanmıştır. Üç fıkra halinde düzenlenen 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 5. Maddesi, tahkikatın bulunduğu aşamaya göre farklı sonuçlar öngörmüştür.

I. 5607 SAYILI KANUNUN 5. MADDESİNİN 1. FIKRASINDA DÜZENLENEN ETKİN PİŞMANLIK HALİ

5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. Fıkrasında “3 üncü maddede tanımlanan suçlardan birine iştirak etmiş olan kişi; resmî makamlar tarafından haber alınmadan önce, fiili, diğer failleri ve kaçak eşyanın saklandığı yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin, failerin yakalanmasını veya kaçak eşyanın ele geçirilmesini sağlaması halinde cezalandırılmaz. Haber alındıktan sonra fiilin bütünüyle ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden kişiye verilecek ceza üçte iki oranında indirilir.” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Bu fıkraya göre resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce ve sonra olmak üzere etkin pişmanlık iki ayrı durumda ele alınmıştır.

A. Resmi Makamlar Tarafından Haber Alınmadan Önce, Etkin Pişmanlık Gösterilmesi

5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrası 1. cümlesi uyarınca kaçakçılık suçlarında birine iştirak eden kişi resmî makamlar tarafından suçun işlendiğine dair haber alınmadan önce, etkin pişmanlık göstererek diğer suç ortaklarını veya kaçak eşyanın bulunduğu yeri merciine haber verirse, verilen bilginin, failerin yakalanmasını veya kaçak eşyanın ele geçirilmesini sağlaması halinde cezalandırılmaz. Burada bir şahsi cezasızlık sebebi söz konusu olduğundan, etkin pişmanlık hükümlerinden sadece pişmanlık duyan ve bunu merciine haber veren kişi faydalanmakta, bu kişinin dışındakilerin cezalandırılması gerekmektedir.

Bu fıkra ile getirilen düzenleme iştirak halinde işlenen suçlar yönünden cezasızlık sebebi olup, münferit/ tek faili olarak işlenen kaçakçılık suçlarında etkin pişmanlık gösterilmesi cezasızlık nedeni kabul edilmemiştir. Çünkü kanun maddesinin içeriğinde doğrudan kaçakçılık suçuna iştirak eden kişi ifadesine yer verilmiş, münferit/ tek faili kaçakçılık suçunu

içine almamıştır. Bu husus Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 28/02/2024 tarih ve 203/4638 Esas, 2024/2192 Karar sayılı ilamında bozma nedeni olarak yer almaktadır¹.

B.Resmi Makamlar Tarafından Haber Alındıktan Sonra, Etkin Pişmanlık Gösterilmesi

5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. Fıkrası 2. Cümlesi uyarınca, resmi makamlar tarafından failin kaçakçılık suçuna iştirak ettiği haber alındıktan sonra fiilin bütünüyle ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden kişiye verilecek ceza üçte iki oranında indirilir. Burada cezasızlık durumu değil, cezada indirim durumu söz konusudur. İlgili madde hükmünde yetkili merciler olaylardan haberdardır, fakat bir yandan fiil ve failerin daha kısa zamanda ortaya çıkarılmasını sağlamak, diğer yandan ise kaçakçılık fiillerine iştirak edip pişmanlık duyan kişinin iyi halini göz önünde tutmak amacıyla bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemede dikkat edilmesi gereken failin 5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. Fıkrası 2. Cümlesinden faydalanabilmesi için fiilin tüm yönleriyle ortaya çıkarması gerekmektedir. Suçtan kurtulmaya yönelik başkasının ismini vermiş olması bu madde hükmünden faydalanmasını sağlamaz².

İlgili fıkranın ilk cümlesinde olduğu gibi burada da iştirak halinde işlenen suçlar yönünden cezada indirim sebebi söz konusu olup, münferit/ tek failli olarak işlenen kaçakçılık suçlarında etkin pişmanlık gösterilmesi cezada indirim sebebi kabul edilmemiştir³.

II. 5607 SAYILI KANUNUN 5. MADDESİNİN 2. FIKRASINDA DÜZENLENEN ETKİN PİŞMANLIK HALİ

5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 2. Fıkrasında “Yedinci fıkrası hariç, 3 üncü maddede tanımlanan suçlardan birini işlemiş olan kişi, etkin pişmanlık göstererek suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine;

a) Soruşturma evresi sona erinceye kadar ödediği takdirde, hakkında bu Kanunda tanımlanan kaçakçılık suçlarından dolayı verilecek ceza yarı oranında,

b) Kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödediği takdirde, hakkında bu Kanunda tanımlanan kaçakçılık suçlarından dolayı verilecek ceza üçte bir oranında, indirilir. Bu husus, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheliye ihtar edilir. Soruşturma evresinde ihtar yapılmaması hâlinde kovuşturma evresinde hâkim tarafından sanığa ihtar yapılır.” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Bu fıkraya göre suç tamamlandıktan sonra fail, suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı tutarındaki parayı devlet hazinesine ödeyerek etkin pişmanlık göstermektedir.

Gümrüklenmiş değer tanımı 5607 sayılı kanunun 2/1.a maddesinde yapılmıştır. Bu tanıma göre gümrüklenmiş değer; Uluslararası kıymet sözleşmesine göre belirlenecek ithal eşyası için eşyanın CIF (mal bedeli, sigorta ve navlun ödenmiş teslim) kıymeti ile gümrük vergileri toplamını, ihrac eşyası için FOB (gemi bordasında teslim) kıymeti ile gümrük vergileri toplamıdır. Gümrüklenmiş değer ya ilgili gümrük müdürlüğünce düzenlenen kaçak eşya tespit varakası ile ya da bilirkişi incelemesi yaptırılarak bilirkişi raporu ile tespit edilir.

7242 sayılı Kanunun 62. Maddesi ile 5607 sayılı Yasada yapılan değişiklikten önce, fail sadece soruşturma aşamasında suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı tutarındaki parayı devlet hazinesine ödemesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmekteydi. Kovuşturma aşamasına geçtikten sonra sanığın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması söz konusu değildi. 15/04/2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanunun 62. maddesi ile 5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrasına eklenen (b) bendi uyarınca kovuşturma aşamasında etkin pişmanlık uygulaması olanaklı hale gelmiştir. Fail lehine düzenlemeler içermesi nedeniyle suç tarihi yürürlük tarihinden önce olan suçlar açısından da 5607 sayılı Kanunun ilgili hükümleri somut olaya

ayrı ayrı uygulanarak belirlenecek sonuç cezalar karşılaştırılmak suretiyle hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekmektedir.

5607 sayılı Kanunun 5. Maddesinin 2. Fıkrası uyarınca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağı hususunda ihtar; soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısınca; soruşturma aşamasında bu ihtarın yapılmaması halinde ise aynı hususta ihtar kovuşturma aşamasında hüküm verilinceye kadar hâkimce yapılmalıdır.

Peki, 7242 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce kesinleşmiş ve infaz aşamasında olan veya kanun yolu incelemesinde olan dosyalar için etkin pişmanlık uygulaması nasıl olacak? 7242 sayılı Yasanın 63. Maddesindeki; “GEÇİCİ MADDE 12 - (1) Haklarında hüküm verilmiş olup da dosyası infaz aşamasında

olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren doksan gün içinde suç konusu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine ödedikleri takdirde Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemeden faydalanabilir.

(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte bu Kanunun kapsamına giren suçlardan dolayı kanun yolu incelemesinde bulunan dosyalardan, 3 üncü ve 5 inci maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan düzenlemeler nedeniyle lehe değerlendirme yapılması gereken dosyalar hakkında bozma kararı verilir. Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığında bulunan dosyalar ise gelişlerindeki usule uygun olarak ilk derece mahkemelerine gönderilir.” şeklinde düzenleme gereğince; infaz aşamasında olan dosyalar yönünden hükümlü hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin

¹ Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 28/02/2024 tarih ve 203/4638 Esas, 2024/2192 Karar sayılı ilamı “...5607 sayılı Kanun’un 5 inci maddesinin birinci fıkrasının tatbik edilebilmesi için iştirak halinde işlenen kaçakçılık suçunun söz konusu olması gerektiği, somut olayda iştirak halinde kaçakçılık suçunun işlendiğinden bahsedilemeyeceği, davaya konu olayın münferiden işlenmiş kaçakçılık suçunu oluşturduğu...”, Yargıtay kararına UYAP ekranından erişim sağlanmıştır.

² Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 09/09/2020 tarih ve 2020/1929 Esas, 2020/12203 Karar sayılı ilamı “...5607 sayılı Yasanın 5/1. maddesinin 2. cümlesinde “...haber alındıktan sonra fiilin bütünüyle ortaya çıkmasına hizmet ve yardım eden kişiye verilecek cezanın üçte iki oranında indirileceği” hüküm altına alınmış olmakla, arama işlemi başladıktan sonra araçtaki zulanın sanık tarafından kolluk ekiplerine gösterilmesi ve İran uyruklu bir şahsın yakalanması için bazı fiziki özelliklerinden bahsedilmesinin etkin pişmanlıktan yararlanmak için gerekli olan pişmanlık duymak ve “fiilin tüm yönleriyle ortaya çıkarılmasına” yönelik bir beyan sayılamayacağı ve tek başına cezadan indirim yapılmasını öngören etkin pişmanlığa vücut vermeyeceğinin gözlemlenmesi...”, Yargıtay kararına UYAP ekranından erişim sağlanmıştır.

³ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 31. Ceza Dairesinin 22/02/2023 tarih ve 2022/2918 Esas, 2023/721 Karar sayılı ilamı “...bahsi geçen Yasa maddesinin ancak iştirak halinde işlenen kaçakçılık suçlarına tatbik edilebileceği, somut olayda ise iştirak halinde kaçakçılıktan bahsedilemeyeceği, davaya konu olayların münferiden işlenmiş kaçakçılık suçunu oluşturduğu cihetle; 5607 sayılı Yasa’nın 5. maddesindeki etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmamasında bir isabetsizlik görülmemiştir...”, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararına UYAP ekranından erişim sağlanmıştır.

uygulanabilmesi için aktif bir durum göstererek⁴ 7242 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 15.04.2020 tarihinden itibaren doksan gün içinde, suç konusu eşyaların gümrüklenmiş değerinin iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine ödediği takdirde 5607 sayılı Kanunun 5/2-b maddesinden yararlanacağı; kanun yolu incelemesinde bulunan dosyaların ise bozularak veya iade edilerek ilk derece mahkemesine gönderileceği düzenlenmiştir.

5607 sayılı Kanundaki etkin pişmanlık düzenlemesi bireysel olup, iştirak halinde işlenen suçlarda sadece suç konusu eşyaların gümrüklenmiş değerinin iki katının tamamını ödeyen fail etkin pişmanlık indiriminden yararlanacaktır.

III. 5607 SAYILI KANUNUN 5. MADDESİNİN 3. FIKRASINDA DÜZENLENEN ETKİN PİŞMANLIK UYGULANMASINA ENGEL DURUM

5607 sayılı Kanunun 5. maddesinin 3. Fıkrasında bulunan “İkinci fıkra hükmü, mükerrerler hakkında veya suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde uygulanmaz.” şeklindeki düzenleme uyarınca fail hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için failin 5607 sayılı Kanuna muhalefet suçundan mükerrer olmaması veya suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmemesi gerekmektedir.

⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 07/11/2022 tarih ve 2022/10365 Esas, 2022/15698 Karar sayılı ilamı “...hükümlü hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için aktif bir durum göstererek 7242 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 15.04.2020 tarihinden itibaren (30.04.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yargı Alanındaki Hak Kayıplarının Önlenmesi Amacıyla Getirilen Durma Süresinin Uzatılmasına Dair” karar da gözetilerek) geçici 12/2. madde kapsamında doksan gün içinde, suç konusu eşyaların asıl ve birleşen dosyalardaki gümrüklenmiş değerlerinin toplam tutarının iki katı kadar parayı Devlet Hazinesine ödemesinin gerektiği, dosya kapsamına göre ise hükümlünün belirtilen süre içerisinde ilgili tutarı yatırmadığı anlaşılmakla, etkin pişmanlık düzenlemesinin uygulanmamasında bir isabetsizlik bulunmadığından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği yerinde görülmemeyerek, kapsamına göre ise hükümlünün belirtilen süre içerisinde ilgili tutarı yatırmadığı anlaşılmakla, etkin pişmanlık düzenlemesinin uygulanmamasında bir isabetsizlik bulunmadığından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği yerinde görülmemeyerek, CMUK’nun 309. maddesi uyarınca İstanbul 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 2020/710 Esas ve 2021/473 sayılı kararının kanun yararına bozulmasına dair talebinin REDDİNE, 07.11.2022 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.” Yargıtay kararına UYAP Ekranından erişim sağlanmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken ilk husus failin etkin pişmanlıktan yararlanmasına engel mükerrerlik halinin sadece 5607 sayılı Kanunda düzenlenen suçlar bakımından söz konusu olması gerektiğidir. Bu kanun kapsamı dışında kalan diğer suçlar yönünden -4733 sayılı Kanun ve 5015 sayılı Kanun kapsamında olan suçlar dahil- tekerrüre esas sabıka kayıtları etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel değildir⁵. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise suçun örgüt kapsamında işlenmemiş olması gerektiğidir. Bu kanun kapsamında yer alan suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, aynı Kanunun 4. Maddesi uyarınca verilecek ceza iki kat artırılır.

IV. SONUÇ

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda kaçakçılık eyleminin gerçekleştirilme şekline göre çok sayıda kaçakçılık suçu düzenlenmiştir. Bu suç türlerinde devlet mali yönden zarara uğradığı için suçun mağdurdur. Devletin uğradığı zararın giderilmesi ve diğer suçluların yakalanması için 5607 sayılı Kanunun 5. Maddesinde etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir. Etkin pişmanlık hükümleri ile suçun failine cezasızlık veya cezada indirim olarak bir avantaj sağlanmıştır. 7242 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik sonrası 5607 sayılı Kanunun 5. Maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık kapsamı genişletilerek kovuşturma aşamasında da etkin pişmanlık imkanı getirilmiştir. Suç tarihine göre 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yapılan değişiklikler karşılaştırılarak lehe olan sonuç cezaya göre failin durumu değerlendirilecektir. Failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için kaçakçılık suçundan mükerrer olmaması ve suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmemesi gerekmektedir. Etkin pişmanlık hükümlerinden sadece pişmanlık duyan ve şartları sağlayan kişi faydalanmakta; suç iştirak eden diğer failer faydalanamamaktadır. ■

⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 27/11/2024 tarih ve 2023/8605 Esas, 2024/10524 Karar sayılı ilamı “... İkinci fıkra hükmü, mükerrerler hakkında veya suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde uygulanmaz.” şeklindeki düzenlemede belirtildiği üzere, etkin pişmanlık hükümlerinden istifade şartı olarak failin kaçakçılık suçundan mükerrer olmaması gerektiği, sanığın tekerrüre esas ilâminin 4733 sayılı Kanun’a muhalefet suçu olduğu, kaçakçılık suçu olmadığı gözetilmeksizin etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına engel kabul edilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur...” Yargıtay kararına UYAP ekranından erişim sağlanmıştır.

Ergin, Yusuf, Kaçakçılık Suçları, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

İNTERNET KAYNAKLARI ;

www.portal.uyap.gov.tr

www.resmigazete.gov.tr

www.mevzuat.gov.tr

http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa

KAYNAKÇA

Yavuz, Hakan A, “5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Düzenlenen Suçlarda Zararın Giderimi Koşuluna Bağlı Tutulan Etkin Pişmanlık Haline İlişkin Düzenleme Ve Uygulamaya Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme”, Adalet Dergisi, 73. Sayı, 2024

Ulgar, Bahri Orbay, “Yargıtay Kararları Işığında Sigara Kaçakçılığı Suçu” Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, 2021

AKBANK

Avukat, hakim ve savcılara özel ayrıcalıklar Akbank’ta

Size özel “Avukat, Hakim ve Savcılara Özel Fırsatlar Paketi” ile ücretsiz para transferi, kiralık kasa kullanımında %50 indirim ve 1e1 Bankacılık müşterisi olma kolaylığı gibi pek çok ayrıcalıktan yararlanmak için sizi Akbank’a bekliyoruz.

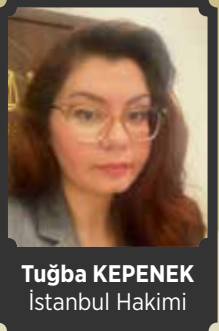

Hemen Akbanklı Ol

Kampanya yalnızca avukat, hakim ve savcı olan müşterilerimiz için geçerlidir. Kampanyadan faydalanabilmek için Akbank Mobil’de yer alan Kampanyalar menüsündeki “Tam Senlik Fırsatlar” programı altındaki “Avukat, Hakim ve Savcılara Özel Fırsatlar”a tıklayıp programa katılmalıdır. Yeni Akbank müşterisi olanlara, 1 ay içerisinde programa uygunluk tanımlanacaktır. Programa uygunluk tanımlandıktan sonra “Programa Katıl” diyerek kampanyalardan faydalanılabilir. Bu kampanya başka kampanyalarla birleştirilebilir. Akbank T.A.Ş. kampanyayı durdurma ve kampanya şartlarında değişiklik yapma hakkına sahiptir. Detaylı bilgi için: akbank.com/AvukatPaketi

Güveninizin eseri

ARKETİPLERİN HUKUKİ MÜCADELEDEKİ YANSIMALARI: KAHRAMANIN ADALET YOLCULUĞU

Tuğba KEPENEK
İstanbul Hakimi

Savaşçı arketipinde kişinin artık kurtarılacak kurbanla özdeşleşmeyi bırakıp kurtarıcı ile özdeşleştiğine şahit oluruz. Hukuki mücadelede savaşçı, adaletin teorik bir kavram değil, somut bir çaba olduğunu anlar. Dava dosyalarına, duruşma salonlarına, itiraz dilekçelerine yansıyan bu çaba bireyin içsel savaşının dışarı vurumudur.

Arketiplerle ilgili çalışmalara esasında C.G. Jung öncülük etse de, ilgili konu birçok yazar tarafından farklı şekillerde defalarca kez ele alınmıştır. Arketip, insanların zihninde önceden beridir varolan evrensel bir şablon gibidir. Onları her zaman yararlanabileceğimiz gizli güçler olarak değerlendirebiliriz. İnsan ilişkilerinde de birini “anne gibi”, “kahraman gibi” gördüğümüzde aslında arketip diliyle konuşmuş oluruz. Masallarda ve filmlerde devamlı tekrar eden arketipsel kalıplar görürüz. Örneğin “Star Wars” filminde “Yoda” karakteri bilge arketipini temsil ederken, “Darth Vader” karakterinin gölge arketipini temsil ettiğini görürüz. Yine “Forrest Gump” filmindeki ana karakter elbette masum arketipi için güzel bir örnek oluşturur. Bu yazının da esin kaynağı olan İçimizdeki Kahraman isimli kitap da, hayat yolunda bize yardım eden içsel rehberler olan arketipleri altı farklı şekil-

de ele alır. Burada hikaye masum arketipi ile başlar. Masum arketipinde kişi konfor alanında, kendini en güvende hissettiği yerdedir. Yargılanmadan sevilip onaylanmayı, sonsuza dek mutlu olmayı ister. Risk almak istemez, her şeyin yolunda olmasını diler. Konfor alanında kendisini güvende hisseder ama büyümez. Tehlikelerden kaçtıkça kendi potansiyelini göremez. Masum arketipine yine “Yüzüklerin Efendisi” filmindeki Frodo karakterini örnek verebiliriz. Frodo, Shire’da güvenli, huzurlu, sade bir yaşam sürer. Burası onun konfor alanıdır. Fakat yüzüğü taşıma görevi ona verildiğinde, bu güvenli alanı bırakmak zorunda kalır. İnsan her canı yandığında, her hayal kırıklığına uğradığında cennetten kovulur. Ancak macera da o zaman başlar. Tıpkı bir bebeğin annenin memesinden düşmesi gibi mecburi bir ilerleyiştir bu. Masum arketipi, adalet sistemine mutlak güven duyan bir bireyken, adaletsizlikle karşılaştığında bu inancı kırılır

ve güvenmek yerine sorgulamayı öğrenir. Kahraman burada masumdan yetime doğru ilerler.

Yalnız yetim arketipi içinde bulunulması güç bir yerdir. Kişi kendisini yardıma muhtaç hisseder. Pek tabii kurban psikolojisi ile hareket edip eskiye özlem duysa da yola devam etmesi ve içinde bulunduğu zorluğa göğüs germesi gerekir. Kişinin hayatında yetim arketipi aktif olduğunda kendisine bir kurtarıcı arar. Bu bir eş veya öğretmen olabilir. Hukuki anlamda bu arayış bireyin adalet sistemine duyduğu inançta karşılığını bulur. Birey burada adaleti sorgulamakta ancak kendi hak mücadelesini üstlenmek yerine hala birinin onu kurtarmasını beklemektedir. Bu bekleyiş geçici bir güven yaratır. Ancak zamanla fark eder ki başkalarının adaleti onun yerine talep etmesi mümkün değildir. Burada gezgin arketipi devreye girmiştir.

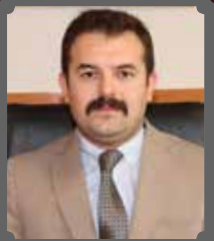
Gezgin arketipinde bireyde yola çıkma arzusu vardır. Bilinmeyene gitmek üzere bilinen dünyayı terk eder. Artık birey edilgen bir bekleyici değil, eylemde bulunan bir özneye dönüşür. Dava açmak, hakkını savunmak, haksızlık karşısında direnmek gibi hukuki mücadeleler, kahramanın yolculuğundaki sınavların dünyevi karşılığı haline gelir. Bu farkındalıkla beraber kahramanın içindeki savaşçı uyanır.

Savaşçı arketipinde kişinin artık kurtarılacak kurbanla özdeşleşmeyi bırakıp kurtarıcı ile özdeşleştiğine şahit oluruz. Hukuki mücadelede savaşçı, adaletin teorik bir kavram değil, somut bir çaba olduğunu anlar. Dava dosyalarına, duruşma salonlarına, itiraz dilekçelerine yansıyan bu çaba bireyin içsel savaşının dışarı vurumudur. Savaşmak, daha iyi bir dünya kurmaya katkıda bulunmada çok önemli bir süreçtir. Ancak yolculuk burada da bitmez. Kişi başlarda kendisi için savaşa da zamanla bu görevin aşkın bir görev olduğunu anlar. Kahraman kişiler aileleri veya vatani için savaşırlar. Fedakar arketipi ve diğer adıyla şehit arketipinde, kahraman kendinden büyük bir amaç uğruna kendisini feda etme duygusunu deneyimler. Günün sonunda bu fedakarlığın içinden yeni bir bilgelik doğar. Bu bilgelik ise büyücü arketipinin alanıdır. Bu yönüyle Martin Luther King, büyücü arketipinin modern dünyadaki sembollerinden biridir. O savaşçı arketipinin cesaretiyle adaletsizliğe karşı dururken, büyücü arketipinin bilinci ile öfkeye teslim olmadan, şiddetsiz bir direnişi ilke haline getirmiştir. King, adalet uğruna yürürken, kendi güvenliğini, konforunu ve hatta hayatını riske atmıştır; böylece adaletin soyut bir ideal değil, bedeli ödenen bir erdem olduğunu kanıtlamıştır. Büyücü arketipinin toplumsal tezahürlerinden birisi de kadınların oy hakkı mücadelesidir. Kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanması noktasında diğer ülkeler bizim kadar şanslı olamamışlardır ne yazık ki. Amerika’da ve Avrupa’da kadınların yasal eşitlik mücadelesi verdikleri süreçte kadın hareketi, savaşçı direnişinden, büyücünün bilincine evrilmiştir. Artık mesele oy hakkı kazanmak değil, toplumun adalet ve eşitlik anlayışını kökten değiştirmek olmuştur. Verilen tüm mücadele sonunda kahraman, tıpkı savaş sonrası edinilen ganimetler gibi kazanımları ile birlikte kovulduğu cennete geri döner. Böylece kahraman kendi iç savaşını vererek adaletin özünü dönüştürmüş ve sonunda onun yaratıcı kaynağına dönüşmüştür. ■

KAYNAKÇA

1. Campbell, J. (2021). Kahramanın Sonsuz Yolculuğu. (Çev. Sabri Gürses). İthaki Yayınları. (Orijinal eser 1949)
2. Pearson, C. S. (2023). İçimizdeki Kahraman. (Çev. Semra Ayanbaşı) Akaşa Yayınları. (Orijinal eser The Hero Within, 1986)

BÂDE-İ RÜYA: DERKENARA YAZILAN AŞIK

Ayhan KAŞIKÇI
İstanbul Cumhuriyet
Savcısı

*“Döner mi kavlinden sıdk-ı sadıklar,
Dost ile dost olur bağı yanıklar
Aşk kaydine geçti bunlar aşıklar
Sümmani’yi “derkenara” yazdılar
Yazanlar Leyla’yı Mecnun kitabın
Sümmaniye bir kenara yazdılar.”*

Neden her organımız çift olduğu halde kalp tektir?

İki gözümüz daha iyi görmek için, iki kulağımız daha iyi duymak için, burnumuzdaki iki delik daha çok nefes almak için, iki akciğer, iki böbrek, iki kol, iki bacak... Belki de bu kadar önemli bir organın tek yaratılmasının hikmeti, bir tanesinin de karşı cinse verilmiş olmasıdır...Sadece aşkın badesini içenlerin, kendi için yaratılan kalbi arayıp bulanların erebildiği işte bu sırrın bir garip sahibi de hikayemizin kahramanı Aşık Sümmani.

“Yazanlar Leyla’yı Mecnun kitabın Sümmaniye bir kenara yazdılar.”

Bu dizeleri yazdığında Aşık Sümmani, daha 11 yaşında pirlere rüyasında gösterdiği, elinden bade içtiği, İsfahan Şahı Şah Abbas’ın kızı Gülperi’yi arayıp bulamadığı ömür yolculuğunda kaleme almış, eserleri ve aşkı gibi sanki bu günlerin geleceğini bilmişçesine

bir kenara yazıldığını aşk ve hakikat yolculuğunda bizlere anlatmaya çalışmıştır.

Erzurum’un Narman ilçesi Samikale Köyünde yaşayan Hüseyin, 11 yaşına girmesine yaklaşık 40 gün kadar kala Ablaktaşı mevkiinde çoban olarak hayvanları otlatdığı bir gün, atıyla gelen yaşlı bir ihtiyarın kendisine yaklaştığını görür. İhtiyar Hüseyin’e;

“Selamünaleyküm Sümmani” der.

“Yanlış söylediniz. Benim ismim Hüseyin.”

İhtiyar Atından iner;

“Senin adın Hüseyin ama sen Sümmani olacaksın.” der.

Tabi Hüseyin ihtiyarın bu lafına o an anlam veremez.

“Ekmeğin var mı?” diye sorar ihtiyar.

Hüseyin Heybesini açar, üç arpa ekmeği çıkarıp yarısını bu ihtiyara verir. Hüseyin’in bu cömertliği ihtiyarın hoşuna gider ve Hüseyin ‘e;

“Sen bunları al ben köye giderim. Sen burada acıksın. Daha akşama kadar buralardasın sen.Ben orada karnımı doyururum.” Der. Hüseyin ise; “

Bunlar arpa ekmeği olduğu için mi almıyorsun? Buğday ekmeği olsaydı belki alacaktın.” Der.

Bunun üzerine yaşlı adam Sümmani’nin omzuna dokunur ve hikayenin başka bir âleme açıldığı o sözleri söyler;

“Hayır oğlum” Hızır ekmek yemez” Hızır Hüseyin’e dönerek;

“Ben sana bir dua öğreteceğim. Bu duayı 40 gün boyunca okuyacaksın. Değneğine işaret koyarak 40 gün Ablaktaşı mevkiine mutlaka geleceksin ve burada danalarını otlatacaksın.” Diyerek oradan uzaklaşır. Hüseyin 40 gün boyunca Ablaktaşı’ mevkiine gelmeye başlar 40 gün burada gözede öğlen vakti abdest alır . Günlerden bir gün namaz öncesi yorgunluktan gözleri kapanır ve uyumaya başlar. Fakat o uykuyu onu

başka bir âleme taşır. Hüseyin rüyasında etrafında dervişler olduğunu görür. Dervişlerden biri Hüseyin’i göstererek; “Sana aşıklık verilmiştir.” der. Diğer bir derviş;

“O zaman getirin badesini içsin “ der. Derviş bir çeşmeden üç kaseyi teker teker doldurur ve Hüseyin’den içmesini ister. Hüseyin korkar. Acaba nedir bu içeceğim şey? Zehir midir nedir? Diye endişe eder. Badeleri içmekte tedirginlik gösterince dervişler meclisinden biri “parmağını badeye batır ve çocuğun diline sür ki endişe etmesin, içsin.” der. Bir damlası dudağına değdiği anda Hüseyin içinde derin bir huzur bulur ve teker teker o badeleri içer. Badeyi içtiğinde Afganistan’ın Bedaşan şehrinde Molla Abbas’ın kızı ve maşukası olacak olan Gülperi’yi karşısında görür. Aynı rüya âlemini Gülperi de yaşamaktadır. Ona da bade içirilir ve dervişler Hüseyin ve Gülperi’ye birbirine dikkatlice bakmalarını, Çünkü bu dünyada artık birbirlerini bir daha göremeyeceklerini söylerler. İşte

üçler, beşler, yediler, kırklar meclisi 11 yaşındaki seçilmiş olan bir çocuğa temiz yürekli, iyi kalpli, insanlara merhametli ve yardımsever olan Aşık Sümmani'ye 1872 yılında aşkın badesini içirirler. On sekiz saatlik uykunun sonunda sabah namazı vakti Hüseyin uyanır. Başında o ilk karşılaştığı ihtiyar yani Hızır, "Oğlum korkma." Der "Bundan sonra sen Hüseyin değilsin. Sen artık Sümmani oldun."

Hüseyin yaşının da verdiği toyluk ve heyecanla yaşadıklarının gerçek olduğunu anlayamaz. Hemen köyüne gider, Ablaktaşında gördüğü rüyayı kimsenin ona inanmayacağını da düşünerek ailesine bile anlatamaz. O günün akşamı köy evinde toplanan kalabalık sırayla türküler söylemeye başlarlar. Hüseyin ,11 yaşında bir çocuk olarak bu cemiyette söz hakkı olmadığını bilmesine rağmen can havliyle öne atılır, sağ elini kulağına götürür ve okuma yazma dahi bilmeyen o çocuğun dilinden şu nağmeler dökülür.

*Uyandım gafletten oldum perişan,
Bir nur doğdu alemler oldu ürüşan,
Selam verdi geldi üç-beş dervişan,
Lisanları bir hoş sedasın tek tek.*

*Nuş ettim badesin gördüm rengini,
Tam on sekiz saat sürdüm cengini,
Yar yüzünde saydım üç beş bengini,
Halhalın altında hırdasın tek tek.*

*Dediler: Sümmani gel etme meram,
Adamı çürütür dert ile verem,
Sen için dünyada kavuşmak haram,
Hüdam böyle salmış kalemin tek tek*

Köylüler şaşkınlık içinde Hüseyin'in yaşadığı rüyayı, aşkın badesini içtiği hikayeyi dinlerler ve bu alemden olmadığı aşık olan sözleri okuma yazma dahi bilmeyen bir çocuktan duyduklarında da Sümmani'ye aşıklık eli verildiği kanaatine varırlar.

Sümmani ömrünün geri kalanında Hakkın ve aşkın yolundan saziyle sözüyle hemhal olup ömrünün sonuna kadar diyar diyar gezerek rüyasında görüp aşık olduğu Gülperi'yi arar. Aşkına kavuşamayan Sümmani sonunda hasret içinde kaderine teslim olur ve 5 Şubat 1915 tarihinde Hakkın rahmetine kavuşur.

Der Sümmani tamam oldu muhabbet

Biz varalım, siz olasız selamet

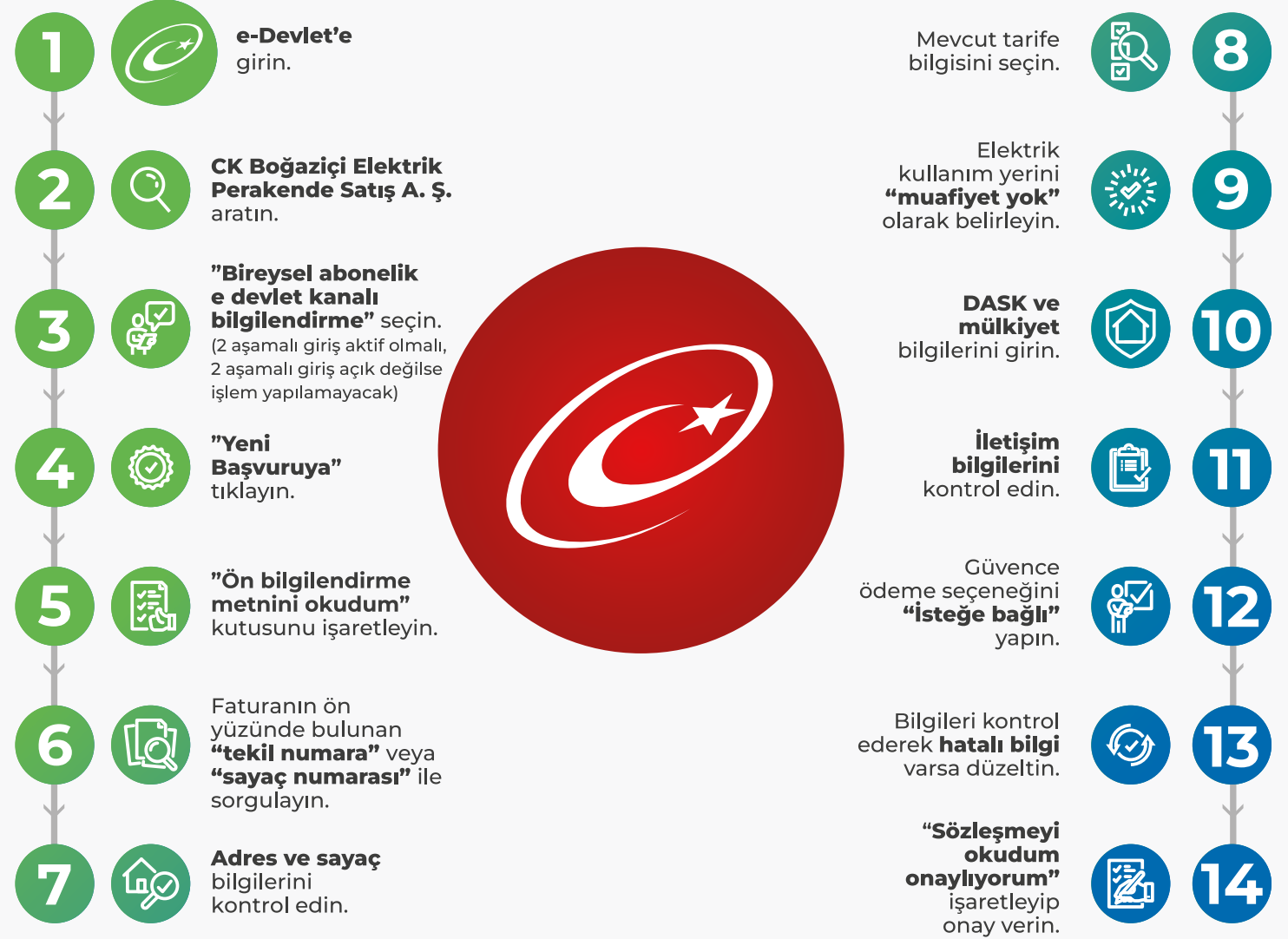
Kalktı bu karyeden çekildi kısmet

Göründü gözüme yol yavaş yavaş

Gülperi de yaşlanmış, elden ayaktan düşmüştür. Sümmani'nin aşkı ile yanmış, tutuşmuş aşkına o da ulaşamamıştır. Gülperi'nin haline dayanamayan ağabeyleri kız kardeşleri ölmeden önce Sümmani'yi bulmak için onu aramaya yollara düşerler. İki yiğit adam Kafkasya taraflarında Sümmani'yi ararlarken yanlarına gelen bir seyyaha Sümmani'yi sorarlar. Seyyah Sümmani'yi bildiğini söyler ağabeyler sevinir, lakin sevinçleri uzun sürmez. Seyyah, Sümmani'nin öldüğünü söyler Ağabeyler hüznü içinde, kız kardeşlerine Sümmani'nin öldüğünü nasıl söyleyeceklerini düşünürler, ömrü boyunca beklediği adama hiç kavuşamayacağını dile getirmenin acısını yüreklerinde hissederek. İki kardeş Bedaşan'a gelir. Saraya vardıklarında kapıların ardına kadar açık olduğunu, şehirde önemli bir zatın vefat ettiğini ve cenazesinin kalktığını görürler. Atlarından inen beyleri sarayın hizmetkarları karşılar ve kardeşleri Gülperi'nin öldüğünü söyler. Böylece Muradına eremeyen bu iki büyük aşık dünya gözleriyle birbirlerini görememiş, kavuşmaları artık mahşere kalmıştır. Mecnunun Kerem'in gözüyle görüp gönül verdiği aşk destanlarına, Sümmani gönül gözüyle ömrünü vererek kendi deyimiyile aşk kaydine derkenar olmuştur. Aşkın sırrına eren, hikmetine nail olan fakat vuslat-ı aşka eremeyen Aşık Sümmani, Mecnunlar dünyasında bir kenara yazıldığını işte bu sebeple şöyle anlatmıştır;

*"Döner mi kavlinden sıdk-ı sadıklar,
Dost ile dost olur bağı yanıklar
Aşk kaydine geçti bunlar aşıklar
Sümmani'yi "derkenara" yazdılar
Yazanlar Leyla'yı Mecnun kitabın
Sümmani'yi bir kenara yazdılar."*

BİREYSEL ABONELİK BAŞVURUSUNU E-DEVLET ÜZERİNDEN YAPMAK ÇOK KOLAY!

444 6 255 www.ckbogazici.com.tr

ckenerji ckenerji ckenerji ckenerji

BEHBUD HAN CEVANŞİR CİNAYETİ DAVASI

(Torlakyan Davası - Azerbaycan Cumhuriyeti'nin İçişleri Bakanı - 18 Temmuz 1921)

Behbud Han Cavanşir, Almanya'ya gitmeden İstanbul'a, yakın dostu Ahmet Ağaoğlu'nun yanına geldi. Arkadaşının evinde kalıyorlardı. Behbud Han Cavanşir'in Rus eşi sıkıldığını ve Pera Palas'a yerleşeceklerini söyleyince, Ahmet Ağaoğlu'nun eşi Sitare Hanım "Otele çıkmayın. 48 saat geçmez Ermeniler Behbud Han'ı katlederler" dedi. Ama Bayan Tamara bu uyarıya aldırmadı ve "evde sıkıldım" diyerek birlikte Pera Palas Otelinde kaldılar. İstanbul işgal altındaydı...

Ermeni terör örgütü, cinayetlerine Kafkaslardan başladı. Feridun Bey, Koçerli Hasan Bey, Agayef Feteli Han Hoyski, Nesip Bey, Yusifbeyli gibi Azerbaycan Cumhuriyeti yetkilileri öldürüldü. Sıra Behbud Han Cavanşir'de idi.

17 Haziran 1918 yılında Fethali Han Hoyski'nin başkanlığında kurulmuş ikinci kabinde İçişleri Bakanlığı vazifesine getirilen Behbud Han Cavanşir 1886 (veya 1877) yılında Terter'de doğdu. Orta tahsilini Tiflis'de yapan Behbud Han Cavanşir, Almanya'nın Freiburg şehrinde Maden mühendisliği (Petrol mühendisliği) okudu. Okulu bitirince ülkesine döndü ve Bakü neft müesseselerinde çalışmaya başladı. O zaman Azerbaycan, Rus Çarlığı yönetimi altında idi. 1905 ve 1906 senelerinde yalnız hayır cemiyetlerinde ve eğitim teşkilatında çalıştı. Milliyetçilik hareketleri içinde yer alan Behbud Han'ın adı Rus "fevkaled valisinin" kara listesine girdi.

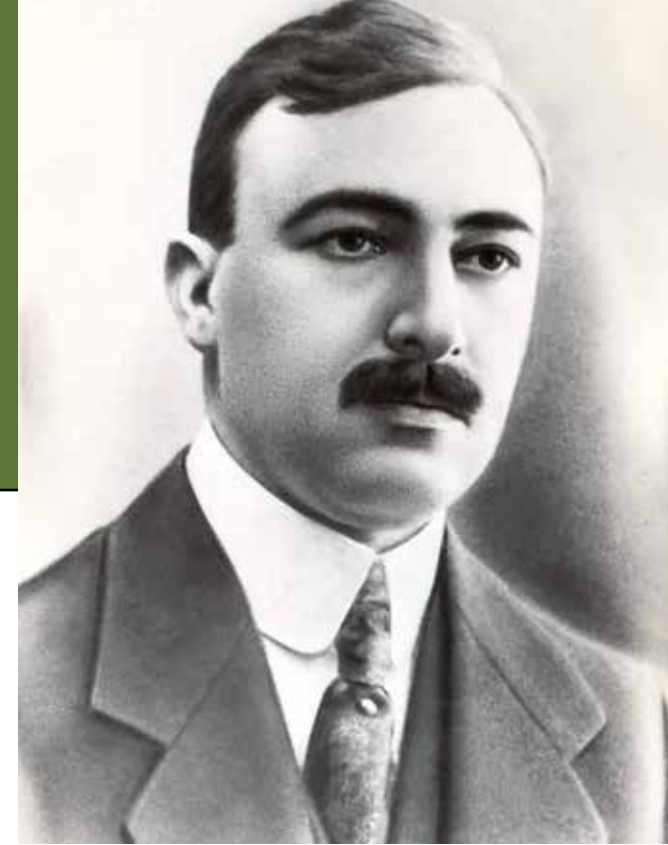
18 Mart 1918 tarihinde Bakü'de Türk seçkinlerini yok etmek için hazırlanan ihtilalde, Behbud Han mucizevi bir firarla hayatta kalmayı başardı. Aynı yıl Azerbaycan bağımsızlığını kazanınca ikinci kabinde İçişleri Bakanlığı görevine getirildi. Karabağ için ilk defa özel bir birlik kurulmasına öncülük edenlerden biri de Behbud Han Cavanşir idi.

Bir süre sonra siyasetin değişmesi üzerine Behbud Han memuriyetten çekildi. Bağımsız milletvekili ola-

rak kaldı. Bu sefer Bolşevikler Azerbaycan'ı işgal etti.

28 Nisan 1920 tarihinden sonra Ruslar tarafından yakalanıp hapsedildi. Ama Bolşevikler onun neft sahasındaki becerisini bildikleri için, onu hapisten çıkarıp, madenlerde çalıştırarak ondan istifadeye etmeye çalıştı. 1921 yılında Dr. N. Nerimanov onu, neft madenlerini daha verimli işletilmesi için makineler almak üzere Almanya'ya gönderdi.

Behbud Han Cavanşir, Almanya'ya gitmeden İstanbul'a, yakın dostu Ahmet Ağaoğlu'nun yanına geldi. Arkadaşının evinde kalıyorlardı. Behbud Han Cavanşir'in Rus eşi sıkıldığını ve Pera Palas'a yerleşeceklerini söyleyince, Ahmet Ağaoğlu'nun eşi Sitare Hanım "Otele çıkmayın. 48 saat geçmez Ermeniler Behbud Han'ı katlederler" dedi. Ama Bayan Tamara bu uyarıya aldırmadı ve "evde sıkıldım" diyerek birlikte Pera Palas Otelinde kaldılar. İstanbul işgal altındaydı. İşgalin nabızı da Pera Palas otelinde atıyordu. Yüksek rütbeli İngiliz, Fransız ve İtalyan subayları, Ekim ihtilalinden kaçan Rus prenses ve seçkinleri, uluslararası silah tacirleri, galip ve mağlupların casusları hep Pera Palas Otelinde kalıyorlardı. İşte Behbud Han Cavanşir'de bunlardan biriydi. Azerbaycan Bağımsız Cumhuriyetinin eski İçişleri Bakanı olan Behbud Han'ın o sıradaki sıfatı, Cenubi Kafkasya Sovyet Dış Ticaret temsilciliği idi. Eşi Tamara, Cevanşir ve kardeşleri Cemşit Han ile Sürhay Han da onunla birlikte bulunuyordu.

Behbud Han Cevanşir

18 Temmuz 1921 günü ailesi, kardeşi ve çocuğu ile birlikte Tepebaşı Aile Gazinosuna gittiler. Ermeni terörist kendilerini takip ediyordu. Program bitince grup saat 23.00 sıralarında gazinonun İtalyan Sefarethanesine bakan kapısına yöneldiler. Kapıdan çıktıktan sonra sağa saptılar ve yokuş aşağı, kaldırım boyunca yürümeye başladılar. Kaldırımın sağ tarafında, üzerini sarmaşık ve leylakların örttüğü yüksek bir duvar vardı. Bu duvarın ve ağaçların gölgesinde bir adamın silueti belirdi. Adam şapkasını gözlerinin üstüne kadar indirmişti. Yürüyen dört kişilik grubu izliyordu. Bu izleme bir süre devam etti. Grup Pera Palas'ın köşesine geldiği anda arkadan hızla yaklaşan ayak sesleri duyuldu. Behbud Han tam arkasına dönmüştü ki cıvıllı adamın elinde Mauser marka bir revolver belirdi. Adam vakit geçirmeden üç kez arka arkaya tetiğe bastı. Behbud Han engel olmak, onu adeta yakalamak istercesine katilin üzerine yürüdü. Fakat vücuduna saplanan üç kurşun ona engel oldu. Yüzükoyun kaldırılma yığıldı. Ama Cemşit Han atik davranmış, 20 yaşındaki bu genç adam katilin silah tutan bileğini yakalamıştı. Hemen Bayan Tamara da yardımına yetişti. Katil silahı bırakmak niyetinde değildi. Bir kez daha tetiğe bastı. Bu kurşun da Cemşit Han'ın sol yanağını, (gözünün yanından) şans eseri yalnızca sıyırdı. Fakat Cemşit Han gene bırakmadı ve katilin bileğini daha bir kuvvetle yakaladı. O arada Galatasaray Merkez karakolunda görevli polis memuru Ali Efendi düdüklü olarak ve koşarak olay yerine yetişti. Katili, elindeki

Behbud Han Cevanşir'in Yahya Efendi Türbesi'nde bulunan mezarı.

silahı alarak yakaladı. Bayan Tamara bu sırada Behbud Han Cevanşir'in üzerine kapandı. Yaralı hemen bir araba ile hastaneye kaldırıldı. Cevanşir, 35 dakika sonra hastanede şehit oldu. Katil, suç aleti silahı ile birlikte işgal kuvvetlerinin karargâhı olarak kullanılan Kroyker Otel'i'ne götürüldü.

Behbud Han Cevanşir'in katili Misak Torlakyan, 32 yaşında bir ermeniydi. Trabzon'un Şana köyünde yaşayan bir çiftçi ailesinin oğluydu. Trabzon Öğretmen Okulunu bitirmişti. Yervant isminde kendinden küçük bir biraderi ve Agavni adında bir kız kardeşi vardı. Annesi harpten önce vefat etmişti. 55 yaşındaki babası Agop Torlakyan'ın sağlık durumu iyi değildi. Aristakis isimli amcası ise bir rahipti. Torlakyan harbin başlaması üzerine ailesiyle birlikte Rusya'ya kaçmış, sonra da Tiflis'te gönüllü olarak Ermeni Alayına katılmıştı.

Misak Torlakyan'ın İngiliz Divan-ı Harbi'nde yargılamasına karar verildi. Torlakyan'ın yargılandığı Divanı Harbin tüm üyeleri İngiliz idi. İngiliz Divan-ı Harbi'nde; Reis: Birinci Hamshire Alayı Kumandanı Binbaşı Frezy, Birinci Aza: Yüzbaşı Bergele, İkinci Aza: Mülazım-ı Evvel O. Corner idi. İddia makamında Miralay Baller'in yaveri Mülazım-ı Evvel Rickatson Hat bulunuyordu.

İngiliz Divan-ı Harbi'nde yargılanmasına başlanan Misak Torlakyan'ın avukatlığını Darülfünun Ceza Kürsüsü Müdürü Hasruyan Efendi, Darülfünun müderrislerinden Barsanyan Efendi (eski Sivas milletvekili) üstlendi. İki avukat da ermeniydi.

nada birisinin elindeki tabancayı biraderime doğru sıkmakta olduğunu gördüm. Tabancayı atan adamın müttehim olduğunu tanırım. Biraderim katili yakalamak istedi. Fakat muvaffak olamadı ve yere düştü. Aynı zamanda *“Beni kurtarınız, kurtarınız”* diye bağırdı. Ben, mütemadiyen tabancasını ateş etmeye çalışan müttehim zapt etmeye uğraşıyordum. Bir aralık mutaarrızı yakaladım. Müttehim bu esnada bana da ateş etti ve sol gözümün yanından yaraladı. Polisin vüruduna kadar küçük biraderim ile yengem firar etmek isteyen müttehim salıvermedik. Mahall-i vak’a evvela bir Türk polisi geldi. Müttehim polise teslim ile biraderimin yanına gittim. Biraderim henüz hayat idi. Kendisinde iki ceriha gördüm. Bunlardan biri göğsünün sağ cihetinde ve diğeri midesinin sol tarafında idi. Biraderim hastaneye vusulünden üççeyrek saat sonra vefat eyledi” dedi.

Türk polis memuru Ali Efendi ifadesinde; *“Geçen Temmuz’un on sekizinde takriben nisfu’l-leylde Tepebaşı’nda ifayı vazife eder iken yakından gelen bazı silah sesleri işittim. Dödüğümü çalarak o cihete doğru koştum ve birisinin yüzüstü kaldırımında uzanmış olduğunu ve bir kadın ile iki genç erkeğin firara çalışan müttehim yakalamış olduğunu gördüm. Müttehimin elinde bir revolver var idi. Bu revolverin şimdi mahkemede meydana çıkarılan şu revolver olduğunu tasdik ederim. Mecruhu, muavenetime gelen diğer bir Türk polisi ile Düvel-i İtilafiye polis komisyonuna mensup bir devriyenin vüruduna değin bileğinden tutmak suretiyle muhafaza ettim”* dedi.

Madam Behbud Han Cavanşir ifadesinde: *“Takriben yirmi gün evvel akşam saat on birden sonra zevcim ve iki biraderi ile Tepebaşı Tiyatrosu’ndan çıkarak Pera Palas oteline doğru gidiyor idik. Bu esnada arkamdan doğru birkaç el tabanca atıldığını işittim. Bu tabanca o kadar yakından atılıyor idi ki yanmış barut kokusunu bile aldım. İlk kurşunun endahatını müteakib birkaç adım ileri koştum ise de sonra geri döndüm ve zevcimi yol üstünde yarı uzanmış bir halde gördüm. Müttehimin zevcime tabanca atan adam olduğunu tanıyorum. Zevcim katilini yakalamak istedi. Ben ve kayınbiraderlerim katili yakaladık. Merhum bu esnada tabancasını havaya doğru sıkıyor idi. Sokakta birçok kimseler var idi. Fakat hiçbir kimse yanımıza gelmedi. Yalnız bunlardan biri beray-ı muavenet çağırdığım zaman geldi. Arkama baktığım vakit zevcimin kanla mülemma bir halde sokakta uzanmış olduğunu gördüm. Bu esnada toplanan kalabalık içinde katilin ne olduğunu göremedim. Yaya kaldırımında zevcimi soymakla meşgul idim. Kendisi ile birlikte hastaneye kadar gitmekliğime müsaade edilmedi. Ertesi sabah, zevcimin o gece hastanede vefat etmiş olduğunu haberini aldım”* dedi. Daha sonra diğer şahitlerin ifadelerine geçildi.

Mahkemeye getirilen tanıklar verdikleri ifadelerle kimi birbirlerini yalanladılar, kimi kendileriyle çelişki-

ye düştüler, kimi de mahkeme başkanlığı tarafından tanıklıktan kovuldular.

Misak Torlakyan, ifadesinde: Trabzon Şana köyünde doğduğunu, ermeni olduğunu, 32 yaşında ve evli olduğunu, babasının adının Agop Torlakyan olduğunu, annesinin harpten önce vefat ettiğini, Yervant ve Agavin isminde kardeşlerinin ve rahip olan Aristakis ismine amcasının olduğunu, zaman zaman düşüp bayıldığını, kardeşi Yervant’da da aynı hastalık olduğunu ve bu hastalığa harpten sonra yakalandığını söyledi. Harp ilanından iki ay sonra korktukları için Trabzon’dan Batum’a gittiklerini, 1917 yılına kadar burada kaldıklarını Ruslar çekilince buradan Bakü’ye gittiklerini, buradan da aralık ayının sonunda Tiflis’e gittiklerini, buradan on gün sonra günlü olarak Eri- van’a asker olarak gittiğini, ancak iki ay sonra askerliğe elverişli olmadığı için terhis edildiğini, geri Tiflis’e geldiğini, 25 Mayıs 1918 tarihinde Armavir’e gittiğini, burada da iki ay kaldığını, bu süre içinde Hummalı tifüs olduğu için çalışmadığını, tekrar Bakü’ye ailesinin yanına döndüğünü söyledi. 14 Eylül 1918 tarihinde Tatar ve Türkler tarafından Ermeniler katledilmeye başlandığını, silah sesleri işittiğinde dışarı çıktığını ve bu sırada yaralandığını, eve kendisini attığını ve çetelerin arkasından eve girdiğini, yarı baygın halde olduğunu ve ailesinin feryat figan ağladığını hatırladığını, burada yaralarının biraz iyileştiğinde Tiflis’e gittiğini, Doktor Zahariyan’dan Behbud Han Cavanşir ile Fethali Han Hoyski’nin Ermenileri öldüren kişiler olduğunu işittiğini ve buna dair bir kâğıt gördüğünü, İstanbul’a gitmek için tezkere almaya gittiğinde Behbud Han Cavanşir ile karşılaştığını ve Ermeniler için *“sizin hakkınız ölümdür”* sözünü işittiğini söyledi.

Ocak 1921’de İstanbul’a geldiğini ve buradan Amerika’ya gitmek istediğini, geldiğinden beri sağlığının iyi olmadığını, niçin tutuklandığını ve neden cezaevinde olduğunu bilmediğini, silah taşıdığını, olayla ilgili bir şey hatırlamadığını, tutuklandığında darp edildiğini hatırladığını söyledi.

Akıl Hastalıkları mütehassısı Doktor Mazhar Osman Bey, mahkemeye çağrıldı. Sara nöbeti ile ilgili bilgisine başvuruldu. Sanığı muayene ettiğini ve sanığın ne olay sırasında ne de şimdi deli olmadığını, yaptığının iyi veya kötü olup olmadığını ayırt edebilecek durumda olduğunu söyledi. Mahkemenin talebi üzerine Misak Torlakyan’ın temyiz kudretine sahip olduğuna dair üç doktordan oluşan heyet raporunu sundu.

Mahkeme İngiliz ordusu doktorlarından Binbaşı Davis’i hekim olarak dinleme kararı aldı. Binbaşı Davis, mahkemede Misak Torlakyan’ın sara nöbeti geçirdiği sırada suç işlediğini ve temyiz kudretinin olmadığını söyledi.

Mahkeme herkesi dinledikten sonra Savcı Rickatson Hat söz aldı. Savcı Rickatson Hat, katilin ölüm cezasıyla cezalandırılmasını istedi. Mahkemeye ara verildi

ve Savcı Rickatson Hat *“tarafsızlığı”* nedeniyle görevden alındı. Davadan el çektilen Savcı İngiltere’ye gönderildi. Yerine geçen Savcı Mr. Gribbon, Misak Torlakyan’ın suçu işlediğini ancak ceza ehliyetinin olmadığını, bu nedenle serbest bırakılmasını talep etti

İngiliz Divan-ı Harbi Mahkemesi, Behbud Han Cavanşir’in katili Ermeni Misak Torlakyan hakkında suç işlediğini ancak cezai ehliyetinin olmadığına karar verdi. Mahkeme, Misak Torlakyan’ı Behbud Han Cavanşir’i öldürdüğü için suçlu bulmuştu. Ama saralı olması nedeniyle *“ceza ehliyeti”* bulunmadığı bu nedenle de işlediği “suçtan” ötürü “sorumusuz” olduğunu kabul etmişti. Torlakyan davasında da tıp kullanılarak ceza ehliyetsizliği kılıfı ile katil serbest bırakılmıştı.

Birkaç gün sonra Ermeni Patrikhanesine teslim edilen Misak Torlakyan bir Yunan vapuruna bindirilerek Pire’ye gönderildi.

İleri gazetesinden Ahmet Cemalettin Bey duruşmaları izliyor fakat sansür uygulandığı için davayla ilgili haber yayınlamıyordu. Ahmet Cemalettin, daha sonra duruşma tutanaklarından da yararlanarak *“Torlakyan Davası”*nın kitabını yazdı. Ahmet Cemaleddin Bey, duruşmaların bir cinayet davasından siyasi bir hesaplasmaya dönüştürüldüğünü belirtiyor.

Mahkemede konuşan tanıkların ifadeleri sözde soykırım iddialarının kendi ağızlarından yalanlanması noktasına varınca İngiliz İşgal Komutanlığı, o güne kadar tarafsızlığını korumayı başarmış İngiliz savcı Mr. Rickatson’u görevden alarak yerine, İngiliz sömürgeciliğinin savunucularından biri olan Mr. Gribbon’u atıyor.

Sanığın avukatı Hasruyan Efendi son savunmasında ‘Tehcir’ olayından bahseder ve 1915 olaylarının Osmanlı yetkilileri tarafından tertiplendiğini, Ermenilerin uzak ve sağlıksız bölgelere sürgün edildiklerini ve yollarda 60 bin kişinin hayatını kaybettiğini ve yerlerine varan 600 bin kişinin de zor şartlar altında yaşadıklarını anlatıyor.

Mahkeme, her türlü oyuna rağmen bir türlü Torlakyan’ı beraat ettirecek bir delil bulamıyor. En sonunda katilin, cinayeti işlerken şuurunun yerinde olup olmadığının incelenmesine karar veriliyor. Dr. Mazhar Osman başkanlığında bir hekim heyeti görevlendiriliyor. Heyet sanığı muayene ediyor ve *“Sanığın cinayet esnasında tam şuurlu bir halde cinayeti işlediği”* şeklinde rapor düzenleniyor. Bu heyet raporunun taraflı olduğu iddia edilerek mahkeme heyeti tarafından red ediliyor. Bir İngiliz doktora sanık tekrar muayene ettiriliyor. Suçun işlendiği sırada *“Sanığın cezai ehliyeti yoktur”* şeklinde rapor düzenleniyor. Bu uydurma rapora dayandırılarak sanık Mislak Torlakyan, İngiliz İşgal Mahkemesi tarafından beraat ettirilir. Ermeni Patrikliği’ne teslim edilen Torlakyan anında bir Yunan vapuruna bindirilerek Pire şehrine gönderiliyor ve oradan ABD’ye gidiyor.

Ermeni terör örgütlerinin Türkiye’de işlediği ilk cina-yetin kurbanı olan Şehit Behbud Han Cevanşir’in ce-nazesı, İstanbul’un işgal altında olduğu bir ortamda Boğazlıyan Kaymakamı Mehmet Kemal Bey’in cena-zesinde olduğu gibi çok büyük bir kalabalığın katılımı ile gerçekleşiyor ve Beşiktaş Yahya Efendi Kabrista-nı’na defnediliyor. Bu cinayetin üzüntüsü Türk milletin bağrında derin iz bırakır.

Mezar taşı kitabesi dönemin büyük şairlerinden Celal Sahir (Erozan) tarafından yazılıyor.

Karanlıktan Cüret Aldı Bir Sırtlan
Onun Pençesinde Can Verdi Bir Şir
Bir Yığın Kemiktir Toprakta Kalan
Cennete Yükseldi Behbud Han Cevanşir

Yolcu Bu Gördüğün Bir Makber Değil
Zülme Zebun Olan Hakkın Heykeli
Geçme Dur Önünde Hürmetle Eğil
Lanetle An Hakka Saldıran Eli

Asla Uyumasın Beyninde Kin’in
Mukaddes Borcundur İntikam Almak
İstersen Yaşasın Milletin Din’in
Nur Ol Zülmeti Boğ, Nar Ol Zulmeti Yak

Celal Sahir (Erozan)

Pera Palas Otelinin karşısında kardeşi ile yürürken, arkadan yaklaşan Taşnaksütyun Partisi’nin üyelerin-den Misak Torlakyan tarafından alçakça şehit edilen Behbud Han Cevanşir’in ne yazık ki kanı yerde kalıyor.

Behbut Han Cevanşir’in çocuğu bulunmuyor. Karde-şinin torunu ünlü KBB Profesörü, Behbut Cevanşir te-nişçi kişiliğiyle tanınıyor.

Türk Dünyası Kültür ve İnsan Hakları Derneği, Behbut Han Cevanşir’in şehit edildiği Pera Palas Otelı önünde ve kabri başında anma törenleri düzenleniyor.

Ahmed Cemaleddin (Saraçoğlu) olayı anını şöyle an-latıyor; “1337/1921 senesi Temmuzunun on sekizinci gecesi nisfu’l-leyle doğru bir kadın ve üç erkekten mürekkeb bir aile, bu Temmuz gecesinin boğucu sıcağı altında Tepebaşı Belediye Bahçesinin İtalya Sefarethanesine nazır olan kapısından çıkarak sağa saptılar. Sessiz ve durgun gecenin havayı sükûneti-ni ancak elektrik lambalarının çiğ ziyası altında bah-çenin pek sunî görünen ağaçları arasından derinden derine taşan bir fokstrotunşehvet-engiz nağmele-ri, nâlân bir çiganmusıkîsinin şekhali ihtizazları ihlal ediyordu. Kadınla üç erkek bahçeden çıktuktan sonra sağa sapıp Pera Palas oteli yolunu tuttukları zaman elleri ceketinin cebinde, şapkakalı bir heyula, zayıf ve cılız bir gölge kendilerini takibe başladı. Bu üç erkek ile bir kadın hayattan memnun, kalbleri ızdırab ve elemnden azade bahtiyar kimseler gibi konuşa-gülüşe ilerledikleri sırada şapkasını gözlerine kadar indirmiş, gözleri bir nokta-i sabite gibi bu gruba merkûz olan şahs-ı mechul, şıkarını takib eden bir avcıya benzi-yordu. Grup tamam Pera Palas’ın köşesini dönmek üzere iken şahs-ı mechul seri birkaç adım atarak yak-laştı ve cebinden çıkardığı Mavzer revolverini, bu kâtil alet-i tahribi gruptan birine tevcih ederek ateş etme-ye başladı. Silahın sert ve canhıraş tarakkası üzerine öndeki erkeklerden birisi yüzükoyun yere düştü; po-lis düdükleri havayı yırtmağa başladı. Mutaarrız ile, kadın başta olmak üzere, erkekler arasında bir bo-ğuşma oldu. Birkaç silah sesi daha... Sağdan soldan koşuşmalar... Daha yakından işitilen polis düdükleri... Sonra süngüleri, donuk ziyalar altında parlak iltimalar yapan müsellah bir devriyenin arasında uzaklaşan bir gölge... Ve mütekallıs parmakları ile asfalt kaldırımını kazıyan hûnîn bir vücut... Ermeni fedaisi Torlakyan, Azerbaycan sabık Dâhiliye Nazırı ve Cenubî Kafkas Sovyetleri lâhık Ticaret-i Hariciye Vekili Behbud Han Cevanşir’i katletmişti...”

Şehit Behbud Han Cevanşir’in Beşiktaş Yahya Efendi kabristanındaki mezarında “Nur ol zülmeti boğ, Nar ol zulmeti yak” yazılıdır. ■

Not: Ahmet Cemalettin’in “Torlakyan Davası: Behbut Han Cevanşir’in katli” kitabının Murat Çulcu tarafından 1990 yılında kendi imzasıyla Ermeni Entrikalarının Perde Arkası “Torlakyan Davası” olarak yayınladığı iddia edilmiştir.

KAYNAKLAR:

- 1 - Alpay Kabacalı, “Türkiye’de Siyasal Cinayet-ler” Altın Kitapları, 1993
- 2 - Ahmed Cemaleddin (Saraçoğlu) “Torlakyan Davası: Behbud Han Cevanşir’in Katli.” Yom Yayınları, 2007

- 3 - Murat Çulcu, “Torlakyan Davası: Ermeni Entri-kalarının Perde Arkası” Kastan Yayın Dağıtım, 1990
- 4 - Orhan Aras, Gazeteci-Yazar, “Behbud Han Ca-vanşir (Makale)”, Yom Türk Dünyası Medeni-yet Dergisi(5/2007, Bakü)

DÜÇAR

*İstemem senden gayri yar başıma,
İstemem senden gayri rüya geceme,
Gül olup dursam ipek zülfün teline,
Kokum buğu olsun varsın narin tenine.*

*Dile gelse her zerrem, söze gelse her nağmem
Senin adın mühür olmuş lal misali kalbime,
Hayalinle meşk eder bu garip mecnun düşünde,
Seninle can bulur canım seni her düşündüğümde.*

*Sevdan olmuş gönlümde derin bir yara,
Hasretin olmuş dilimde beyhude bir dua,
Mil çekerim gayrısına ilişen nazarıma,
Sensiz geçen ömrüm inan haram olsun bana.*

*Yoksan, yokum ben de aldığım her nefesimde,
Derdim derya olmuş yanarım razıyım kaderime,
Nasılsa bu aşk kor olmuş sönmez kendi kendine,
Bırak yansın varsın bu Mecnun Leylasız ateşinde.*

SOSYAL MEDYANIN SUÇ ÖRGÜTLERİ TARAFINDAN ARAÇSALLAŞTIRILMASI; SUÇ ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRME

Soner BAŞKALE
Samsun Hakimisi

Sosyal medyanın tanımı ve asli uygulama sahası da gözetildiğinde suç örgütlerinin çıkar amaçlı eylemlerinin, bu eylemleri gerçekleştirmek adına sosyal medyanın araç olarak kullanılmasının, bu doğrultuda cebir ve tehdit içerir eylemlerinin propaganda mahiyetinde yayın niteliğinde sosyal medya araçlarından ifşa edilmesi şeklindeki eylemleri kanaatimiz üzere suç örgütü propagandası yapma suçunu oluşturmaktadır.

Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte sosyal medya platformları yalnızca bireylerin gündelik iletişim kurma araçları olmaktan çıkarak, çok daha karmaşık ve derin etkiler yaratabilen yapılar hâline gelmiştir. Özellikle TikTok, Instagram, YouTube Shorts gibi kısa video formatına dayalı mecralar, genç nüfus başta olmak üzere geniş bir kitleye ulaşmakta ve güçlü bir içerik etkileşimi yaratmaktadır. Bu platformlar sayesinde bilgi paylaşımı hızlanırken, öte yandan suç örgütleri ve yasa dışı yapılanmalar da bu mecraları kendi lehlerine kullanmanın yollarını aramaktadır. Dijitalleşmenin iyi yanları ile bilgiye ulaşma imkânı ve hızı artmış ise de kötü yanları da aynı hızla hayatımıza dâhil olmuş ve kamuoyunda suç dünyası olarak tarif edilen kriminal tipolojiyi de aynı hız ve imkânla değiştirip dönüştürmüştür.

Suç örgütleri aslen gizlilik içerisinde hücre tipi yapılanma ile faaliyet göstermekte iken sosyal medya imkânlarıyla bu mecralar üzerinden propaganda faaliyetlerinde bulunması, örgüte sempati kazandırma, eleman temini sağlama, karşı örgütlere ve sair vatan-daşa bu suretle korku salma ve eylemlerini meşurlaştırma gibi çeşitli amaçlara hizmet edebilmektedir. Özellikle son yıllarda Türkiye’de TikTok gibi platformlarda silah ve uyuşturucu teşhiri, lüks araçlarla ve parayla çekilen adeta örgütsel müzik hüviyetini kazanmış “rap” müzik eşliğinde yapılan içerik üretimi, bu mecraların suç örgütlerinin görünürlüğüne, eleman tedarikini arttırdığı ve güç gösterisi yapmak suretiyle suç örgütü propagandası mecrası işlevi gördüğünü göstermektedir. Hukuk sistemimizde suç örgütü ve örgüt propagandası kavramları, Türk Ceza Kanunu

ve Terörle Mücadele Kanunu gibi temel kanunlarımızda düzenlenmiş olup, bu kavramlar üzerinden sosyal medya faaliyetlerinin nasıl değerlendirileceği önemli bir tartışma konusudur. Bu bağlamda, TCK 220/8 maddesinde aslen Terörle Mücadele Kanunu(m.7/2) ile uyum açısından getirilen düzenlemenin tatbik kabiliyeti temel bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, sosyal medya mecralarının suç örgütleri tarafından nasıl bir araç olarak kullanıldığını Türk Ceza Hukuku bağlamında incelemek; suç örgütü kavramı ve propaganda kavramı ekseninde hukuki ve sosyolojik bir değerlendirme yapmaktır. Ayrıca sosyal medyada yeni nesil suç örgütlerince sosyal medyanın kötüye kullanımı ve yeni suçlara konu edilmesi, bu mecrada gerçekleştirilen suçlar ve delillerin tespiti ve önleyici kolluk faaliyetleri kapsamında gizli soruşturmacı görevlendirilmesi tedbirine dair değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Sosyal Medya

Sosyal medya, bireylerin internet ortamında karşılıklı etkileşim kurabildikleri, içerik üretebildikleri, paylaşabildikleri ve dünya çapında yayabildikleri dijital iletişim ortamlarıdır. Klasik medya araçlarından farklı olarak sosyal medyada kullanıcılar yalnızca içerik tüketicisi değil, aynı zamanda üreticidir. Bu yönüyle sosyal medya, bireysel katılımın en yoğun yaşandığı yeni iletişim alanı olarak tanımlanabilir. Klasik medyadan farklı olarak sosyal medya kullanıcıları tüketici oldukları kadar potansiyel birer içerik üreticisidirler. Sosyal medya bu cihetle çift yönlü bir iletişim sağlamakla birlikte klasik medyaya nazaran muazzam hızlar sayesinde ayrılmakta ve yayıncı saliseler içerisinde

de kullanıcı/ tüketicilerine ulaşabilmektedir. İnternet altyapısı kullanıldığından dünya çapında bir etkiye sahip olabilmektedir.

Kaplan ve Haenlein, sosyal medyayı “*Web 2.0 tabanlı teknolojilerle kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturduğu ve paylaştığı internet tabanlı uygulamalar bütünü*” olarak tanımlamaktadır.¹ Sosyal medya; Facebook, Instagram, TikTok, X (Twitter) gibi uygulamalar aracılığıyla çok çeşitli biçimlerde içerik üretimi ve yayınına olanak sağlar. Boyd ve Ellison ise sosyal medya ağlarını “*kullanıcıların herkese açık ya da yarı açık profiller oluşturduğu, diğer kullanıcılarla bağlantılar kurabildiği ve bu bağlantılar üzerinden içerik etkileşimi gerçekleştirdiği sistemler*” olarak tanımlamaktadır.²

Sosyal medyanın klasik medyadan ayrılan yönleriyle birlikte aslen salt tüketici konumunda olan kişiler artık birer potansiyel yayıncı olduğundan iletişimin doğası gereği karşı unsuru olan kendi kullanıcı/tüketicilerine yönelik içerik üretebilme hali bir süre sonra alışkanlığa dönüşmüştür. Bu nedenle bazen belli belirsiz bir doğa fotoğrafı, bazen ise çok mühim ve klasik medya açısından da haber niteliği taşıyan bir görüntü üretilen ve kullanıcı/ tüketici/takipçilere sunulabilmektedir. Bu nedendir ki 1997 yılında sixdegrees.com ile başlayan 2004 yılında facebook, 2010 yılı ve sonrasında Instagram, Snapchat ve Tiktok gibi mecralarla kitleleşmiş ve adeta hayatın her anında var olmuş-

¹ Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media”. *Business Horizons*, 53(1), s. 59-68.

² Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). “Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship”. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), s. 210-230.

tur. İnsanın fizyolojik ihtiyaçları dışında temel ihtiyacı olan iletişim ihtiyacı bu mecraların kitleselleşmesinde temel unsur olmuştur.

Dijitalleşmenin suç tipleri üzerindeki etkisi

Dijitalleşmenin hayatımızın her alanında etkili olduğu gerçeği karşısında faili insan olan suçun işlenmesinde de kullanılacağı izahtan varestedir. Bu ise suçun ve suç türlerinin mecrasında artışa neden olmaktadır. Örneğin dijitalleşmenin hayatımızda bu denli etkili olmadığı zaman aralığında hırsızlık; evden, adet gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında işlenmesi hallerinde olduğu gibi failin bizatihi mağdur yahut mağdurun zilyetlik sahasına saldırısı suretiyle işlenebilmekte idi. Günümüzde artık banka hesabından bilişim sistemi araç olarak kullanılmak suretiyle³ gerçekleştirilebilmekle fail ile mağdur arasında binlerce kilometre mesafe bulunması ve failin mağdurun bu miktarca zilyetlik sahasından uzakta olması suçun işlenmesine engel teşkil etmemektedir. Bu doğrultuda değinilmesi gereken bir diğer konu da günümüzde bir suçla illiyet bağı neticesinde elde edilen gelirlerin takibi ve tedbiren blokajı daha zor olan kripto para ile aklanabilmesidir. Bu husus da dijitalleşmenin suç tiplerinin sahasını genişletici olmakla beraber konunu tafsilatlı olması hasebiyle işbu çalışma konumuz bağlamında bu husus ayrıca irdelenmemiştir.

Suç Örgütü Kavramı

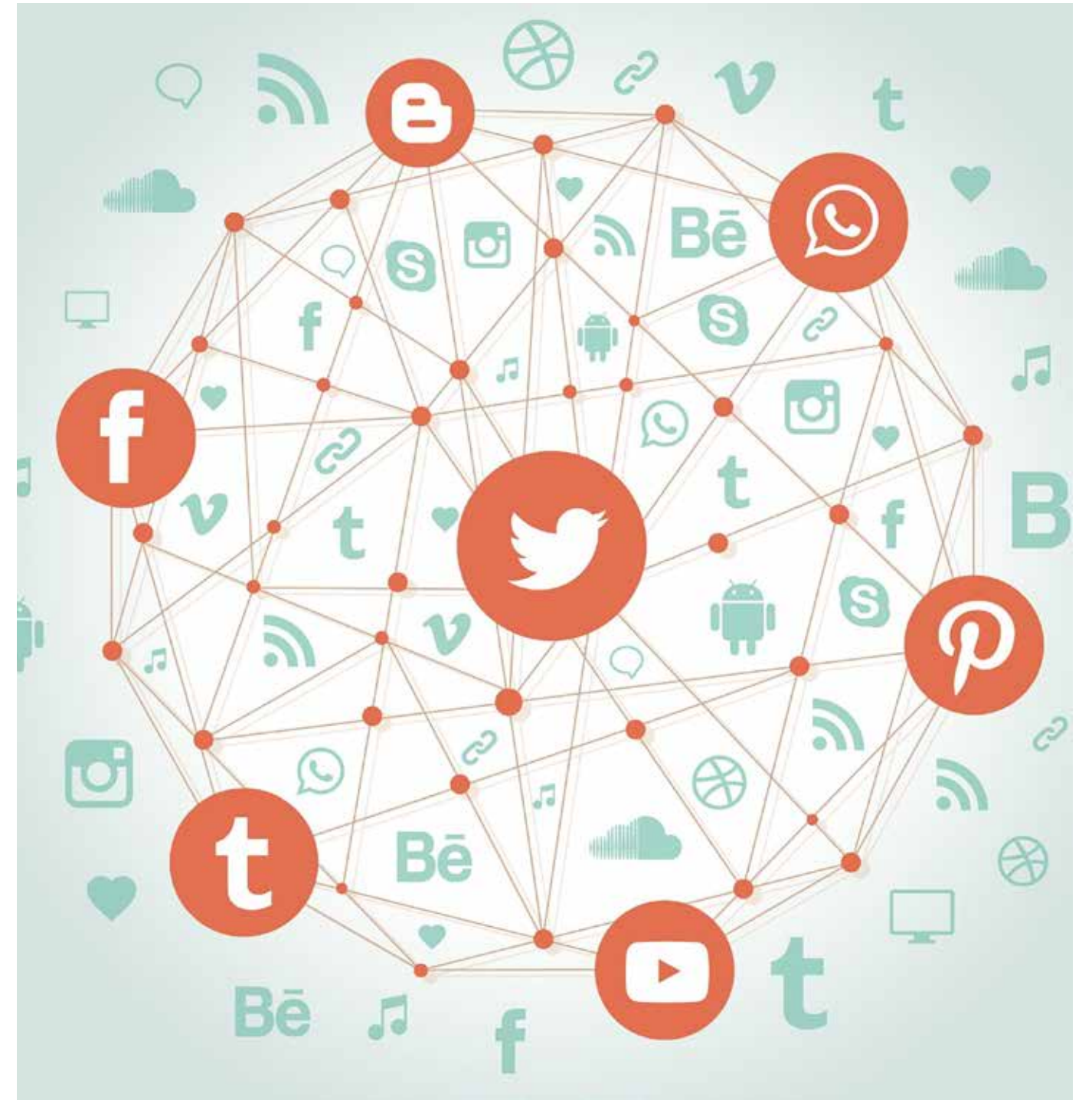
Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna dair düzenleme de gözetildiğinde, suç örgütünün kanunen suç sayılan fiilleri işlemek gayesiyle oluşturulan örgütler olacağı anlaşılmaktadır⁴. Şen-Eryıldız⁵ suç örgütü tarifinde sayısı ve niteliği belirsiz suç işlemek adına mali veya sair hususta çıkar sağlamak gayesiyle kurulan topluluğu suç örgütü olarak tanımlamaktadır. TCK'nın 220. maddesindeki düzenleme kapsamında bu suça dair müstakbel failerin gayesinin örgüt kurma değil temelde ekonomik gelir sağlayan suçları işlemek adına hiyerarşik bir yapı içerisinde bir araya gelme olduğu açıktır. Bu nedenledir ki bu tarz örgütlere terör örgütlerinden ayırmak adına kamuoyunda çıkar amaçlı suç örgütü ifadesi kullanılmaktadır. Zira bu örgütler belirtildiği üzere maddi çıkar elde gayesi güder. Bu gayeyi gerçekleştirebilmek için de hiyerarşik bir biçimde suç işlemek amacıyla birleşir. Suça konu örgüt etkinliğini arttırmak adına cebir ve tehdit kullanır. Zira korkutuculuğunun artması örgütün işlevi doğrultusunda suçları işlemesini de kolaylaştırır. İşte

tam da bu noktada çıkar amaçlı suç örgütleri terör örgütlerinden ayrılmaktadır. Çünkü terör örgütünde amaç temelde anayasal düzeni yıkmaya yöneliktir. Maddi amaçlı eylemleri bulunsu bile bu suretle işlenen suçlar örgütün güçlendirilmesi adına işlenir. Terör örgütünde asıl gaye devlet yönetimini ele geçirmektir. Bu ele geçirme bölgesel olabileceği ülke sathına yaygın da olabilir.

Sosyal medya mecralarının suç örgütleri tarafından kullanımı

Günümüzde dijitalleşmenin artmasıyla birlikte evveliyatta “ilkokul arkadaşını bulma” imajıyla üretilen ve kullanılan sosyal medya mecraları, artık suç işlemenin adeta yüzey alanını genişletmesi nedeniyle kriminal mahalle edasına bürünmüştür. Bu mecralarda çoğunlukla dolandırıcılık suçları işlendiği gibi hakaret, müstehcenlik, uyuşturucu ticareti gibi suçlar bakımından maalesef ki yakalanmama saikiyle sıkça kullanılmaktadır. Zira dijital alanlarda IP ile yapılan işlemlerde her ne kadar sanal iz bırakılmaktaysa da takip ve temin zor olmakta bu da failerin yakalanmasını güçleştirmektedir. İşte bu husus ise suç örgütlerinin da bu mecralarda suç işleme eğilimini arttırmaktadır.

Sosyal medyanın tetkiki ile özellikle tiktok ve youtube isimli platformlarda paylaşımların yanında ayrıca canlı yayınlar açmak suretiyle suç örgütü lideri, yönetici veya üyesi konumundaki kişilerce sıklıkla paylaşım yapıldığı müşahede edilmektedir. İnternet üzerinde kısa çaplı bir araştırma ile dahi bu kişilerce paylaşılan görüntülere rahatlıkla ulaşılabilir. Görüntülerin muhtevasında suç ikrarları dahi yapılabilir. Birlikte temelde suç örgütünün cebir ve şiddet içeren yöntemleri açıkça övülmektedir. Bizatihi internet üzerinden işlenen suçların yanında artık geleneksel yöntemle hücrelere ayrılıp bu yöntemle faaliyetlerini yürüten suç örgütleri artık sosyal medya üzerinden açıkça şiddeti, cebir ve tehdidi övmek suretiyle örgüt eylemlerini meşrulaştırma ve korku yayma çabası içerisinde faaliyeti gütmektedirler. Örneğin suç örgütleri bu mecralar üzerinden eziyet; araç, konut, işyeri kurşunlamaları (silahla tehdit, mala zarar verme suçları gibi) lüks araçlarla sokak turları atılması veya sokaklarda silahlarla gezilmesi, havaya ateş edilmesi gibi eylemlerle beraber hem karşı bir suç örgütüne gözdağı vermek hem de eleman temini gibi gayelerle sosyal medyayı adeta bir propaganda aracı olarak da kullanılabilmektedir. Bu husus aslen hücre tipinde yapılan çıkar amaçlı suç örgütünün ifşasına da neden olabilmekte iken belirtildiği üzere propaganda kastıyla bu eylemler günümüzde maalesef özellikle Tiktok, instagram, facebook gibi mecralarda sıkça paylaşılmaktadır. Suç örgütlerinin kriminoloji açısından değerlendirilmesinde, günümüz yeni nesil suç örgütlerinde faaliyete konu ilin yoksul kesimlerinde bulunan ve özellikle 18 yaş altındaki kanunen suça

sürüklenen çocuk olarak tanımlanan kişileri uyuşturucu kullanmaya sevk etmek, para ve lüks araçlar ile yoksulluktan bu suretle uzaklaştırmayı bir aldatma vasıtası olarak kullanarak aidiyeti ve hiyerarşiye tam bağlılığı sağlamak ve bu tipolojideki suça sürüklenen çocukları örgütün tüm eylemlerinde lidere tam bağlı bir örgüt üyesi olarak kullanmayı amaçlamaktadır. Ki örgütün propaganda faaliyetleri ile bu amacı yerine getirdiği maalesef müşahade edilmektedir.

Propaganda Kavramı

Propaganda sözlük tanımına göre; bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz yazı vb. yollarla gerçekleştirilen

çalışma, yaymacadır.⁶ Doktrinde Dönmezer propaganda bahsinde “strateji” tabirini kullanarak düşüncenin ikna suretiyle başkalarına benimsetilmek istendiğini, amacının mantıklı analizden ziyade istenen menfaate derhal ulaşmak olduğunu ifade etmiştir.⁷ Şen-Eryıldız propaganda hakkında davranış ve tercihleri etkilemeye yönelik önceden planlanıp hazırlanmış mesaj ve açıklamalar olduğunu, bahsi geçen mesajların doğru olabileceğini ancak yönlendirici olduğunu ve kitleleri hedef aldığından toplumsal öneme sahip olduğunu ifade etmiştir.⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu

⁶ <https://sozluk.gov.tr> E.T: 12/05/2025

⁷ Dönmezer Sulhi, Toplumbilim, İstanbul 1994,s. 374 vd.

⁸ Şen/Eryıldız, Suç Örgütü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 403

³ 5237 sayılı TCK madde 142: 1) Hırsızlık suçunun;... e) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle... İşlenmesi hâlinde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur...

⁴ İzzet ÖZGENÇ, Suç Örgütleri, 14.Baskı, Ankara 2022, s.14

⁵ Ersan Şen-H.Sefa Eryıldız, Suç Örgütü, 5.Baskı, Ankara 2022, s.62

01/11/2023 tarih ve 2023/3-34 E.-2023/560 K. Sayılı kararında “...*Propaganda ise, bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla yapılan her türlü faaliyetlerdir...*” şeklinde tanımlama yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi ise propagandayı genel olarak “*Belli bir maksada ulaşmak ve taraftar kazanmak adına düşüncelerin birden çok kişinin bilgisine ulaştırılmasını sağlayan bir etkileme eylemi ve şekli, bir fikri yayma, tanıtmak, benimsetme maksadına matuf eylemler*” şeklinde tanımlamıştır.

Mezûr içtihatlar da gözetilerek yapılan değerlendirmede propaganda; bir amaç uğruna propagandaya konu kişileri, bu kişilerin düşüncelerini etkilemeye ve hatta değiştirmeye yönelik ve bu sonuca matuf tüm eylemlerdir. Bu eylemler sözlü diyalog ile tekil gerçekleştirilebileceği gibi yazılı, görsel ve işitsel ve tabii sosyal medya içerikleri kullanılmak suretiyle icra edilebilir.

Suç Örgütü Propagandası

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda asli meselenin tetkikine gelince ise önümüze çıkan hukuksal sorun sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen ve suç örgütünün propagandası amacına matuf eylemlerin, bu suretle örgütün yaptığı korkutucu eylemlerin açıkça paylaşılması, güç gösterisi mahiyetinde paylaşımların yapılması da gözetildiğinde aslen kavramsal olarak propaganda kapsamında olduğu izahtan varestedir. Kanuni tarifteki propaganda suçu açısın-

dan ise ayrıca bir değerlendirme elzemdir. İzah edilen propagandanın TCK’nın 220/8 maddesine göre suç teşkil edebilmesi için suç örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerinin övülmesi, meşru gösterilmesi veyahut da bu şekildeki baskıcı-yıldırıcı yöntemlerine başvurmaya teşvik edici nitelikte olması kanunilik ilkesi zaruridir.

Uygulamada propaganda suçuna dair hüküm ve kararlar terör örgütü propagandası yapma suçuna ilişkin verilmektedir. Suç örgütü propagandası açısından değerlendirmeye girilmeden bu hususta suç veya suçluyu övme suçu bağlamında mukayeseli değerlendirme yapılmaktadır. Kanaatimizce aslen suç örgütü lideri konumunda olan kişilerce yapılan ve örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini över nitelikteki propaganda faaliyetleri örgüt liderliğini pekiştirir ve örgüt liderliğinin delili mahiyeti itibarıyla temelde bu suç kapsamında kalabilmekte ise de bu tarz eylemlerin sosyal medya üzerinden paylaşılması TCK 220/8⁹ maddesinde düzenlenen suç örgütü propagandası yapma suçu kapsamında değerlendirilmelidir. Aksi halde örgüt devletin hükümranlığını dahi sözde sorgulayarak baskı ve yıldırma içerir politikalarını sosyal medya aracılığıyla geniş alanlarda duyurmaktadır. Bunun neticesi ise bahse konu suçla birlikte kamu barışının bozulmasıdır. Örgüt lideri dışındaki örgüt üyesi veya yöneticisi konumunda olan kişiler açısından ise eylemlerin TCK 220/8 maddesi kapsamında kalması halinde bundan cezai soruşturma ve kovuşturmaya muhatap olması gerekmektedir. Yalnız bu suça dair irdelenmesi gereken bir diğer konu ise eylemin suç veya suçluyu övme suçu açısından bir değerlendirme gerekliliğidir.

Sonuç

Sosyal medyanın tanımı ve asli uygulama sahası da gözetildiğinde suç örgütlerinin çıkar amaçlı eylemlerinin, bu eylemleri gerçekleştirmek adına sosyal medyanın araç olarak kullanılmasının, bu doğrultuda cebir ve tehdit içerir eylemlerinin propaganda mahiyetinde yayın niteliğinde sosyal medya araçlarından ifşa edilmesi şeklindeki eylemleri kanaatimiz üzere suç örgütü propagandası yapma suçunu oluşturmaktadır.

TCK 220/8 maddesi düzenlemesinin 3173 sayılı kanunun 7/2 maddesinde düzenlenen terör örgütü propagandası yapma suçu ile yeknesaklığın sağlanması adına getirildiği müelliflerce savunulmuş ise de somut olayın şartlarına göre suç veya suçluyu övme ya da suç örgütü propagandası yapma suçu kapsamında benzer suçların değerlendirilmesi artık bu derecede sık kullanılan sosyal medya ve sosyal medyada

9 TCK 220/8: “Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

işlenen suçlar karşısında zorunluluk halini almaktadır. Bu doğrultuda yapılacak soruşturma işlemlerinde örgütlerin yapısı da gözetilerek kanaatimizce gerekmesi halinde gizli soruşturmacı görevlendirme tedbirii¹⁰ ilgili kollukça sosyal medya araçlarında kısırtıcı ajan sınırlarını da muhafaza etmek saikiyle tatbik edilmesi bu doğrultuda örgütün ifşaatları kapsamında hem deliller tespit edilmeli, ifşaatin mahiyetine göre suç işlenmesinin önlenmesi de sağlanabilmelidir. İşbu gerekçeyle kanaatimizce bu tarz eylemlerde örgütün çözülmesini de sağlayabilecektir. Gizli soruşturma-

10 Gizli soruşturma tedbirii Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 139. Maddesinde düzenlenmekle birlikte :” Madde 139 – (1) (Değişik: 21/2/2014-6526/13 md.) Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi hâlinde, kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir. Bu madde uyarınca yapılacak görevlendirmeye hâkim tarafından karar verilir. (Mülga son cümle: 24/11/2016-6763/27 md.) (2) Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir. (3) Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur. (Ek cümleler: 15/8/2017-KHK-694/142 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/137 md.) Soruşturmacı, kovuşturma evresinde tanık olarak dinlenmesinin zorunlu olması halinde, duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan veya ses ya da görüntüsü değiştirilerek özel ortamda dinlenir. Bu durumda 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanununun 9 uncu maddesi hükmü kıyasen uygulanır. (4) Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 28/3/2023-7445/19 md.) Hâkim, soruşturmacının yedinci fıkranın (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde yer alan suç bakımından kamuya açık yerlerde ve işyerlerinde delil toplamak amacıyla ses veya görüntü kaydı yapmasına izin verebilir. (5) Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz. (6) Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz. (Ek: 21/2/2014-6526/13 md.) Suçla bağlantılı olmayan kişisel bilgiler derhâl yok edilir. (7) Bu madde hükümleri ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir: a) Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenip işlenmediğine bakılmaksızın uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (madde 188), 2. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220), 3. Silahlı örgüt (madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (madde 315), b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (madde 12) suçları, c) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

cı görevlendirilmesi kararını müteakip delil toplamak üzere görevlendirilen kamu görevlisi, örgüt üyelerinin kimlik tespitini yapabilecektir. Zira bu tarz paylaşımlarda yapılan tespitlerde temel olarak ilgili örgüt yöneticisi veya lideri tarafından canlı yayın açılabilme- te örgüt üyeleri de örgüt eylemlerini över mahiyette yorum veya paylaşımlar yapabilmektedirler

Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi kararına konu katalog suçlar bakımından kanunda düzenlenen yasak dikkate alındığında kanunkoyucu tarafından hükmün tatbikini teminen CMK’nın 139. maddesi 7. Fıkrasının 2. Bendindeki “ (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220)” ibaresinin yürürlükten kaldırılması icap etmektedir. TCK 220 maddesinin gerekçesi de gözetildiğinde maddenin 2. Fıkrasında örgüt üyeliği, 7. Fıkrasında üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, 8. Fıkrasında ise suç örgütü propagandası yapma fiilleri cezai müeyyideye bağlandığından ve aslen her biri suç örgütü yapılanmasının amacına hizmet eden fiil faileri olacağından belirtildiği şekilde bir düzenlemenin yapılması ile hem suç örgütlerinin cebir ve tehdit içeren yöntemleri meşru gösterilemeyerek kamu barışı sağlanabilecek, bu suretle örgüte üye temini engellenmiş olacak, ayrıca kimliği tespit edilen örgüt üyelerin temini ile suç örgütü zafiyete uğratarak müteakip eylemlerin engellenmesi de sağlanmak suretiyle hem adli hem önleyici kolluk vazifeleri de tam olarak ifa edilebilmiş neticeten ise özellikle suça sürüklenen çocuklar kullanılmak suretiyle büyüyen yeni nesil suç örgütlerinin ortadan kaldırılması ile kamu barışının sağlanabilmesi olacaktır. ■

KAYNAKÇA

- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. Business Horizons, 53(1), s. 59–68.
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. Journal of

Computer-Mediated Communication, 13(1), s. 210–230.

- Özgenç, İzzet. Suç Örgütleri. 14. Baskı, Ankara, 2022.
- Şen, Ersan – Eryıldız, H. Sefa. Suç Örgütü. 5. Baskı, Ankara, 2022.
- Dönmezer, Sulhi. Toplumbilim. İstanbul, 1994.
- https://sozluk.gov.tr (Erişim Tarihi: 12.05.2025).

Funda Aylin
CÖMERT
İstanbul Adliyesi
Memur

ÖRSELENMİŞ ÇOCUKLUĞUM

*Ben çocukken,
Rüzgâr bile hoyrattı tenime.
Bir ağaç gölgesi ararken,
Köklerimden koparıldım habersizce.*

*Ne uçurtma tuttum mavilikte,
Ne de düşler kurdum rengârenk.
Sözler ağırdı, bakışlar diken,
Bir gülüşe hasrettim en çok, en net.*

*Kapılar yüzüme çarpıldı erken,
Yorgan altı sığınak oldu gecelere.
Masallar bile terk etti beni,
Kötü karakter oldum kendi hikâyemde.*

*Kalem verdiler elime;
“Yaz” dediler, “unutursun.”
Ama unutmuyor insan,
Kırılan sesini, dökülen oyuncağını,
Hiç büyüymeyen içindeki yanını.*

*Şimdi gözlerimde kalan o bakış,
Yüzümde yarım bir tebessüm belki,
Ama içimde hâlâ ağlayan o çocuk...
Bir oyuncak ister bazen,
Bazen sadece “iyi ki varsın” diyen biri.*

*Örselenmiş çocukluğum,
Sessiz bir şarkı gibi
Kulağımda yankı...
Ne susturabiliyorum,
Ne sarılabiliyorum.*

*Ama hâlâ içimde bir umut;
Belki bir gün,
Çocuklar ağlamaz
Ve kimse,
Çocukluğunu mezar gibi taşımaz.*

İstanbul Adliyeleri Çalışanlarına
Anlaşmalı Olarak Hizmet Vermekteyiz

7/24

HİZMETİNİZDEYİZ

0212 314 14 14
www.turkiyehastanesi.com

PARAVAN ŞİRKETLER, NİHAİ FAYDALANICILAR VE KARA PARA AKLAMA SUÇU:

ŞEFFAFLIK VE MEVZUAT İLİŞKİSİNİN ANALİZİ

Mehmet Kağan
KÖSE
Cumhuriyet Savcısı
Yardımcısı

Kara para aklama suçu, ekonomik sistemin bütünlüğünü ve adalet duygusunu zedeleyen ciddi bir tehdittir. Bu suçla mücadelede paravan şirketlerin ve bunların ardındaki nihai faydalanıcıların ortaya çıkarılması kilit rol oynamaktadır. Türkiye’de TCK m. 282 ile 5549 sayılı Kanun, cezai ve önleyici boyutlarıyla aklama ile mücadele için gerekli hukuki zemini hazırlamıştır. Ancak küresel eğilimler ve FATF standartları, yalnızca suçun cezalandırılması değil, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi için finansal sistemde tam bir şeffaflık tesis edilmesini gerekli kılmaktadır.

Kara para aklama, suçtan elde edilen gelirlerin yasal görünüm kazandırılarak finansal sisteme sokulması sürecini ifade eder ve uluslararası ölçekte ciddi bir suç tipidir. Suç gelirlerinin aklanmasında **paravan şirketler** (shell companies) ve bu yapıların ardındaki nihai faydalanıcılar (beneficial owners) önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle şeffaflığın bulunmadığı anonim yapılar, suç gelirlerini gizlemek isteyen failler için cazip araçlar sunar. Bu nedenle ulusal ve uluslararası düzenlemeler, şirket yapılarının şeffaflığını artırmaya ve **nihai faydalanıcı** bilgilerini ortaya çıkarmaya odaklanmıştır. Nitekim Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force, FATF) tavsiyeleri de ülkelerin tüzel kişiliklerde gerçek faydalanıcı bilgilerine erişimini sağlamasını ve paravan şirketlerin kötüye kullanımını engellemesini öngörmektedir.^[1]

Bu çalışmada, Türk hukukunda Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 282 hükmü ile 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un sistematik ilişkisi incelenecek; paravan şirket ve nihai faydalanıcı kavramları açıklanarak kara para aklama ile mücadelede bu unsurların rolü değerlendirilecektir. Ayrıca İngiltere ve Almanya örneklerinde şirket şeffaflığına ilişkin yasal düzenlemeler (ör. gerçek faydalanıcı kayıt sistemleri) ile kara para aklama mevzuatı

(ör. AML Act, Geldwäschesgesetz ve nihai faydalanıcı tespit yükümlülükleri) ele alınacaktır. FATF tavsiyelerine uyum durumu vurgulanacak ve Türkiye, İngiltere ve Almanya’nın uygulamaları karşılaştırılarak Türkiye için bazı öneriler sunulacaktır.

TCK m. 282 ve 5549 Sayılı Kanun’un Sistematik İlişkisi

TCK m. 282, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama fiilini cezai yaptırıma bağlayan temel hüküm olup 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girdiği 2005 yılından bu yana uygulanmaktadır. Söz konusu madde, “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmayı veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ya da meşru bir yolla elde edildiği izlenimi vermek amacıyla çeşitli işlemlere tâbi tutmayı*” suç olarak tanımlamıştır.^{[2][3]} Bu hüküm uyarınca, hemen hemen her ciddi suç (altı aydan fazla hapis cezası gerektiren) kara para aklama suçu için öncül (predicate) suç olabilecektir. Ayrıca TCK 282, bu fiilin cezasını 3 ila 7 yıl hapis ve adli para cezası olarak belirlemektedir.^[4] Maddenin devamında, aklama suçuna iştirak etmeksizin suçtan kaynaklanan değerleri bilerek bulundurma veya kullanma fiili de ayrı bir suç olarak düzenlenmiş

(2 ila 5 yıl hapis cezasıyla);^[5] suçun kamu görevlisi veya belirli meslek sahiplerince işlenmesi (cezanın yarı oranında artırılması) ve suç örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi (cezanın bir kat artırılması) gibi nitelikli hallere yer verilmiştir.^[6] TCK 282 aynı zamanda etkin pişmanlık hükmüyle, kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığını yetkililere bildiren kişiye ceza verilmeyeceğini öngörmektedir.^[7]

TCK 282 ile getirilen cezai müeyyidelerin yanında, 5549 sayılı **Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun** ise aklama suçunun önlenmesine yönelik önleyici tedbirleri ve yükümlülükleri düzenleyen özel bir kanundur. 5549 sayılı Kanun’un 1. maddesinde amacı, “suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek” şeklinde ifade edilmiştir.^[8] Kanun, aklama fiilini TCK 282’ye atıf yapmak suretiyle tanımlamış; “aklama suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282 nci maddesinde tanımlanan suçtur” hükmünü getirmiştir.^[9] Böylece ceza kanunundaki suç tanımı ile önleyici kanun arasında doğrudan bir bağ kurulmuştur. 5549 sayılı Kanun, suçtan elde edilen gelirlerin aklanmasını önlemek için finansal kuruluşlar ve belirli meslek grupları (yükümlüler) için bir dizi yükümlülük öngörür: müşteri kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, bilgi ve belge verme, iç denetim ve uyum programı oluşturma gibi yükümlülükler bu kapsamda

sayılabilir.^{[10][11]} Örneğin Kanun’un 3. maddesi, yükümlülerin işlem yapan tarafların ve adına işlem yapılan kişinin kimliğini işlemler öncesinde tespit etmesini şart koşar; 4. maddesi ise yapılan işlemin konusu malvarlığının suçtan elde edildiğine dair şüphe durumunda MASAK’a (Mali Suçları Araştırma Kurulu) şüpheli işlem bildirimi yapılmasını zorunlu kılar.^[12] Bu hükümler, 5549 sayılı Kanun’un idari/önleyici boyutunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, TCK 282 ile 5549 sayılı Kanun birbiriyle sistematik bir bütünlük içerisinde çalışır: TCK 282 aklama fiilini cezalandırarak caydırıcılığı sağlarken, 5549 sayılı Kanun ve alt mevzuatı (Tedbirler Yönetmeliği, MASAK tebliğleri vb.), finansal sisteme getirilen yükümlülüklerle aklama suçunun gerçekleşmeden önce tespitini ve engellenmesini hedefler.^[12] Bu iki sütunlu yapı, Türkiye’nin FATF standartlarına uyum çabasının bir sonucudur. Nitekim 5549 sayılı Kanun’un 2006’da yürürlüğe girmesi, FATF’nin önleyici tedbirlere ilişkin tavsiyelerinin Türk hukukuna yansıtılması olarak değerlendirilebilir.

Paravan Şirket (Shell Company) ve Nihai Faydalanıcı (Beneficial Owner) Kavramları

Paravan şirket kavramı; gerçek ekonomik faaliyeti bu-

lunmayan, genellikle sadece kâğıt üzerinde var olan ve mülkiyet yapısı veya faaliyetleri itibarıyla asıl sahiplerini gizlemeye yarayan şirketleri ifade eder. Sertifikalı Suistimal Uzmanları Derneği'nin (Association of Certified Fraud Examiners, ACFE) suistimal rehberinde paravan şirketler “genellikle bir adres haricinde gerçek bir fiziksel mekâna sahip olmayan, çalışan istihdam etmeyen ve bağımsız ekonomik değer yaratmayan kurumlar” şeklinde tanımlanmaktadır.^[13] Bu özelliklere sahip şirketlerin hepsi yasa dışı amaçla kurulmamış olabilir; örneğin bazı holding yapıları veya yasal vergi planlamaları kapsamında faal işleve sahip olmayan şirketler kurulabilir. Ancak uygulamada paravan şirket terimi, büyük ölçüde gerçek sahiplerinin kimliğini ve malvarlığını gizlemek amacıyla kullanılan, ticari faaliyeti göstermelik şirketler için kullanılmaktadır^[14]. Bu tür şirketler, maliklerinin isimlerini resmi kayıtlardan uzak tutmak ve işlemleri anonimleştirmek için birer “perde” işlevi görürler. Nitekim “paravan” terimi de Fransızca kökeniyle “gizlemek için kullanılan perde/araç” anlamına gelmektedir.

Paravan şirketlerle yakından bağlantılı olan nihai faydalanıcı kavramı ise bir şirketin veya işlemin arkasındaki gerçek hak sahibini, yani “bir müşteriyi nihai olarak mülkiyetinde bulunduran veya kontrol eden ya da adına işlemi yürüten gerçek kişi”yi ifade eder^[15]. FATF, gerçek faydalanıcıyı bu şekilde tanımlamış ve ayrıca bir tüzel kişiliği veya yasal oluşumu fiilen kontrol eden kişilerin de bu kapsama dâhil olduğunu belirtmiştir^[16]. Avrupa Birliği'nin ilgili mevzuatında da (5. Kara Para Aklama Direktifi vb.) benzer biçimde gerçek faydalanıcı, müşteriyi en nihai düzeyde kontrol eden veya işlemi adına gerçekleştiren gerçek kişi olarak tanımlanmaktadır^[17]. Türk hukukunda kavram ilk kez ikincil düzenlemelerle tanımlanmıştır: Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik m.3/1-(h) bendinde gerçek faydalanıcı, “yükümlü nezdinde adına işlem yapılan gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri kontrolünde bulunduran ya da bunlara ait hesabın veya işlemin nihai faydalanıcısı durumunda olan gerçek kişi ya da kişiler” olarak tarif edilmiştir^[18]. Bu tanımlar uyarınca gerçek faydalanıcı her durumda “gerçek kişi”dir; zira nihai hak sahipliği daima bir (veya birkaç) insan unsuruna dayanır. Örneğin bir şirket hisselerinin nihai sahibi, o şirketin en üst düzey kontrolüne ve kârına sahip gerçek kişidir; dolayısıyla dolaylı mülkiyet zincirlerinin sonunda ulaşılan son halkadır. Uygulamada gerçek faydalanıcı kavramı “nihai hak sahibi”, “nihai yararlanıcı” veya “ekonomik açıdan yetkili kişi” gibi terimlerle de anılabilmektedir^[19]. Nihai faydalanıcı bilgilerinin tespiti ve kayıt altına alınması, birazdan ayrıştırılacağı üzere, kara para aklama ile mücadelenin kilit unsurlarından birini teşkil etmektedir.

Suç Gelirlerinin Aklanmasında Paravan Şirketlerin Rolü ve Riskleri

Paravan şirketler, kara para aklama sürecinin özellikle katmanlaştırma (layering) aşamasında sıkça başvurulan araçlardır. Aklamaya konu gelirlerin kaynağını gizlemek isteyen failler, bu amaçla birbirine dolanık şirket ağları ve offshore yapılar oluştururlar. Örneğin Panama Belgeleri olarak bilinen sızıntılar, dünya genelinde varlıklı ve nüfuzlu kişilerin servetlerini gizlemek için yaygın biçimde paravan şirketler kullandığını çarpıcı biçimde ortaya koymuştur.^{[20][21]} Paravan şirketlerin sağladığı temel avantaj gizliliktir. Finansal gizliliğin talep edilmesinin meşru görülebileceği durumlar (mahremiyet, güvenlik endişesi vb.) olsa da, gizlilik zırhı aynı zamanda vergi kaçakçılığı, yolsuzluk ve kara para aklama gibi yasa dışı faaliyetlerin de zeminini oluşturmaktadır^[22]. Paravan şirket kullanımıyla gerçek faydalanıcıların isimleri şirket kuruluş belgelerinde veya resmi kayıtlarda geçmeyebilir. Bu genellikle şu şekilde başarılı: Şirket kuruluşunun yapıldığı yargı alanı, çok az bilgi talep eden veya kayıtları anonim tutan bir vergi cenneti (örneğin British Virgin Adaları gibi) ya da sıkı gizlilik sunan bir eyalet (örneğin ABD’de Delaware gibi) olarak seçilir^[23]. Şirket, gerçek sahibi adına değil onun güvendiği bir kişi (nominee director veya temsilci) adına kurulabilir; böylece şirketin gerçek sahibinin ismi resmi evrakta yer almaz^[24]. Daha da karmaşık yapılarla, kurulan bir paravan şirketin ortağı olarak başka bir ülkede kurulu bir ikinci paravan şirket, onun ortağı olarak üçüncü bir paravan şirket gösterilerek katmanlı bir zincir oluşturulur^[25]. Bu çok katmanlı ve sınır-ötesi yapılar sayesinde nihai hak sahibinin amaçladığı gizlilik büyük ölçüde sağlanır; denetleyici otoritelerin veya kolluğun bu yapıları çözerek paranın izini sürmesi son derece zorlaşır^[26].

Paravan şirketler aracılığıyla kara para aklayanlar, genellikle sahte ticari işlemler, hayali faturalar ve komplice mülkiyet yapıları ile aklanacak fonları dolaştırır. Örneğin, bir ülkede kurulu isimsiz bir şirketin başka bir ülkedeki yine isimsiz bir şirkete yüksek tutarlı “kredi” vermesi, ardından alacağın üçüncü bir şirkete temlik edilmesi gibi işlemler kâğıt üzerinde gerçekleştirilebilir; böylece birkaç gün içinde para birçok kez el değiştirip farklı hukuk sistemlerini geçerek kaynağı belirsiz hale getirilir.^{[27][28]} Putin’in yakın çevresinin paravan şirketler aracılığıyla milyar dolarlık fonları dolaştırdığına dair Panama Belgeleri’nde ortaya çıkan örnek, bu mekanizmaların pratiğini gözler önüne sermektedir.^{[29][30]} Neticede, paravan şirketlerin yoğun kullanımı “suç gelirlerine opak bir kılıf geçirilmesini” mümkün kılmakta; gerçek suçluların izini finansal yapıların ardına saklayarak soruşturma ve

kovuşturmayı güçleştirmektedir. Bu durum, uluslararası toplumun kara para aklama ile mücadelede şirket şeffaflığını artırmaya yönelik reformlara ağırlık vermesine yol açmıştır. Zira paravan şirketlerin kötüye kullanımının engellenmesi, ancak gerçek faydalanıcı bilgilerinin açığa çıkarılması ve bu bilgilerin yetkili mercilerce erişilebilir olması ile mümkündür. Aşağıda ele alınacak olan FATF tavsiyeleri ve ulusal düzenlemeler de bu amaca hizmet eden araçları ortaya koymaktadır.

FATF Tavsiyeleri Çerçevesinde Şeffaflık Gereklilikleri

Mali Eylem Görev Gücü (FATF), kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda uluslararası standartları belirleyen hükümetler arası bir organizasyondur. FATF’nin yayınladığı 40 Tavsiye, ülkelerin etkin bir AML/CFT (Anti-Money Laundering/Combating Financing of Terrorism) sistemine sahip olması için alınması gereken önlemleri tanımlar^[31]. Bu tavsiyeler bağlayıcı olmamakla birlikte bir tür “yumuşak hukuk” normları olarak görülür ve üye ülkeler üzerinde fiili bir baskı ve yönlendirme etkisi yaratır^{[32][33]}. Kara para aklamada paravan şirket ve benzeri tüzel yapılarının suistimalini önlemeye yönelik en önemli standartlar, özellikle Tavsiye 24 ve Tavsiye 25’te vücut bulmuştur. FATF Tavsiye 24, tüzel kişilerde faydalanıcılık ve şeffaflık başlığını taşımakta olup üye ülkelerin şirket yapılarının kötüye kullanım risklerini değerlendirmesini ve gerçek faydalanıcı bilgilerinin yeterli, doğru ve güncel biçimde yetkili mercilerce elde edilebilir olmasını şart koşmaktadır^[1]. 2022 yılında güncellenen Tavsiye 24 metni, şeffaflık

önündeki engelleri kaldırmak üzere ilave önlemler de getirmiştir. Özellikle ülkelerin yeni hamiline yazılı pay senedi ihdasına izin vermemesi, mevcut hamiline yazılı payların kötüye kullanılmasını önleyecek tedbirler alması ve nominee (inanılmış) hissedar veya yöneticilerin suistimalini engelleyecek düzenekler kurması önerilmektedir^[34]. Bu çerçevede, pay sahipliğinin izlenemez hale gelmesine yol açan hamiline pay senetleri uygulamasının sınırlandırılması ve “emanetçi yönetici/hissedar” gibi yapıların şeffaflaştırılması tavsiye edilmektedir. FATF Tavsiye 25 ise tröst gibi yasal düzenlemeye tabi olmayan yapılanmaların (legal arrangements) gerçek faydalanıcı bilgisinin erişilebilir olmasına yönelik benzer hükümler içerir.

FATF tavsiyeleri doğrultusunda birçok ülke, şirket ve diğer tüzel oluşumlara dair gerçek faydalanıcı kayıtları oluşturmuştur. Avrupa Birliği, 4. ve 5. Kara Para Aklama Direktifleri ile üye ülkelerin şirketler için gerçek faydalanıcı sicilleri kurmasını ve bunları kamuya açık hale getirmesini şart koşmuştu^[35]. Her ne kadar 2022 yılı Kasım ayında Avrupa Adalet Divanı, kamuya açık faydalanıcı siciline sınırsız erişimin bireyin mahremiyet hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle bu hükmün geçersiz olabileceğine karar vermişse de, genel prensip olarak yetkili otoritelerin ve meşru menfaati olan üçüncü tarafların gerçek faydalanıcı bilgisine zamanında erişimi sağlanmaktadır. FATF de değerlendirmelerinde ülkelerin bu alandaki ilerlemesini dikkate almaktadır. Örneğin Türkiye, 2019 FATF Değerlendirme Raporu’nda gerçek faydalanıcı şeffaflığı bakımından eksik bulunmuş ve “kısmen uyumlu” derecesi almışken^[36], 2021 ve 2022’de çıkarılan yasal düzenlemeler sayesinde 2022 ve 2023 takip raporlarında

bu alandaki notu “büyük ölçüde uyumlu”ya yükseltmiştir^[37]. FATF halihazırda Türkiye’nin 40 Tavsiyeden sadece birinde (Tavsiye 15, yeni teknolojiler) kısmen uyumlu kaldığını, diğer tüm tavsiyelerde önemli ölçüde teknik uyum sağladığını belirtmektedir^[38]. Bu gelişmeler, Türkiye’nin gerçek faydalanıcı şeffaflığına ilişkin eksikliklerini büyük ölçüde gidermek üzere olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, FATF’nin şeffaflık gereklilikleri ulusal mevzuatların şekillenmesinde temel bir referans noktasıdır. Aşağıda İngiltere ve Almanya örneklerinde, bu doğrultuda oluşturulan şeffaflık sistemleri ve aklama ile mücadele düzenlemeleri ele alınacaktır.

İngiltere’de İlgili Yasal Düzenlemeler

Şirket Şeffaflığı Yasaları ve Beneficial Wnership Register

İngiltere, şirketlerde gerçek faydalanıcıların tespitine yönelik en erken ve kapsamlı adımları atan ülkelerden biridir. 2016 yılında yürürlüğe giren düzenlemeyle, tüm Birleşik Krallık şirketlerinin nihai faydalanıcı konumundaki gerçek kişileri bildirmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu amaçla kurulan “People with Significant Control” (PSC) sicili, bir şirket üzerinde önemli kontrole sahip kişilerin (genellikle %25’ten fazla paya, oy hakkına veya fiili etkiye sahip gerçek kişiler) kayıt altına alındığı bir gerçek faydalanıcı sicilidir^[39]. PSC siciline ilişkin yükümlülük, 2006 Şirketler Kanunu’na 2015 yılında eklenen hükümlerle getirilmiş ve 6 Nisan 2016 itibarıyla tüm şirketler kendi PSC kayıtlarını tutmaya ve bu bilgileri Companies House’a bildirmeye başlamıştır^[40]. Böylece İngiltere, şirketlerin nihai sahiplik yapısını kamuya açık bir kayıt üzerinden şeffaf hale getiren ilk büyük ekonomilerden biri olmuştur. PSC kaydı kamuya açıktır ve 2016’dan bu yana çevrimiçi olarak herkesin erişimine sunulmaktadır^[40]. Bu şeffaflık adımının amacı resmi gerekçe “ekonomik

büyümeyi kolaylaştırmak ve şirketlerin kötüye kullanımını engellemek” şeklinde ifade edilmiştir^[41]. Uygulamada PSC sisteminin etkinliğine dair tartışmalar da bulunmaktadır. Özellikle şirketlerin kendi bildirimlerine dayanması ve uzun süre bildirimlerin doğrulanmaması nedeniyle veri kalitesi konusunda eleştiriler yapılmıştır^[42]. Bu eksiklikleri gidermek üzere 2022 ve 2023’te çıkarılan Ekonomik Suç (Şeffaflık ve Uygulama) Yasası 2022 ile Ekonomik Suç ve Kurumsal Şeffaflık Yasası 2023, Companies House’a verilen bilgilerin doğrulanması (gerçek faydalanıcıların kimlik teyidi, şirket yetkililerinin kimlik kontrolü vb.) ve yanlış bilgi beyanına yaptırımlar getirilmesi yönünde reformlar içermektedir^[43].

İngiltere, şirket şeffaflığını yalnızca kendi ülkesindeki şirketlerle sınırlı tutmayıp yabancı şirketlerin de şeffaflığını artırmaya yönelik adımlar atmıştır. 2022 yılında, Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonrasında hızla kabul edilen Economic Crime (Transparency and Enforcement) Act 2022, Birleşik Krallık’ta taşınmaz mal edinen yabancı şirketlerin gerçek faydalanıcılarını beyan etmelerini zorunlu kılan “Yabancı Şirketler Sicili”ni oluşturmuştur^{[44][45]}. Bu düzenleme uyarınca, Birleşik Krallık’ta gayrimenkul sahibi olan tüm yurtdışı yerleşimli tüzel kişiler, gerçek sahiplerini açıklayan bir kayıt yaptırmak zorundadır; aksi takdirde söz konusu taşınmazların devri veya üzerinde tasarrufta bulunulması engellenmektedir. Bunun amacı, özellikle offshore şirketler aracılığıyla Londra emlak piyasasında saklanan yabancı kaynaklı “kirli para”yı ortaya çıkarmaktır^{[46][47]}. Ayrıca İngiltere’de tröstler için 2017’de oluşturulan bir gerçek faydalanıcı kayıt sistemi bulunmaktadır (Trust Registration Service); ancak bu sicil kamuya açık değil, sadece yetkili makamların ve meşru ilgisi olanların erişimine açıktır^[48]. Özetle, İngiltere şirket mülkiyeti konusunda kapsamlı bir şeffaflık rejimi tesis etmiş; hem yurt içi şirketlerde PSC sicili yoluyla, hem de yabancı şirketlerde taşınmaz siciline entegre gerçek faydalanıcı kayıtları yoluyla paravan yapıların kötüye kullanımına karşı güçlü bir yasal zemin oluşturmuştur.

Kara Para Aklama ile Mücadele Mevzuatı (AML Regülasyonları)

İngiltere’nin kara para aklama ile mücadele mevzuatı, büyük ölçüde AB direktifleriyle uyumlu olarak gelişmiştir. Suç gelirlerinin aklanması fiili, 2002 tarihli Proceeds of Crime Act (POCA) ile suç haline getirilmiş olup, aklama suçundan elde edilen malvarlığına el koyma ve müsadere usulleri POCA kapsamında düzenlenmiştir. Öte yandan, önleyici tedbirler boyutunda İngiltere, 2017 yılında yürürlüğe giren Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information) Regulations 2017 (MLR 2017) ile AB 4.

Kara Para Aklama Direktifi’ni iç hukukuna aktarmıştır. Bu düzenleme, bankalar, finans kurumları, denetçiler, emlakçılar, kumar işletmeleri gibi geniş bir yelpazedeki yükümlü kişi/kuruluşlar için müşteri durum tespit yükümlülüklerini ayrıntılı şekilde belirlemektedir. MLR 2017’ye göre yükümlü kuruluşlar, kurumsal müşterilerinin nihai sahiplik yapısını anlamak ve gerçek faydalanıcılarını tespit etmek için makul tedbirleri almak zorundadır. Uygulamada bu, bir şirketin %25’ten fazla hissesine veya oy hakkına sahip gerçek kişi ortaklarının gerçek faydalanıcı kabul edilip kimliklerinin doğrulanmasını gerektirir^[49]. İlgili düzenleme, bir yükümlünün elinden gelen tüm yöntemleri kullanmasına rağmen bir tüzel kişinin gerçek faydalanıcısını belirleyememesi halinde, o tüzel kişiliğin en üst düzey yöneticisini (örn. CEO veya genel müdür) faydalanıcı addetmesini ve onun kimlik bilgilerini teyit etmesini öngörmektedir^[50]. Bu sayede, çok dağınık ortaklık yapıları veya dolaylı sahiplik zincirleri söz konusu olsa bile hiçbir şirket “sahipsiz” bırakılmamaktadır. Yükümlü kuruluşlar yaptıkları tüm bu kontrol ve tespit adımlarını belgelemek, kaydını tutmak ve gerekirse denetim otoritesine ibraz etmek durumundadır^[51]. Ayrıca 2020 yılında AB 5. Direktifi’ni yansıtmak üzere yapılan değişikliklerle, yükümlülerin müşteri hakkında sahip olduğu bilgiler ile Companies House’daki PSC verileri arasında bir uyumsuzluk fark etmeleri halinde, bunu yetkililere (Companies House) bildirme zorunluluğu getirilmiştir^[52]. Bir başka deyişle, bankalar ve diğer yükümlüler, kendi edindikleri faydalanıcı bilgisi ile resmi kayıtlar arasında ciddi bir farklılık görürse bunu düzeltici mekanizmalara iletmektedir. İngiltere’de kara para aklama mevzuatının uygulanması ve denetimi başta Financial Conduct Authority (FCA) olmak üzere düzenleyici kurumlar tarafından yürütülür. Yükümlülükler uyulmaması durumunda ağır idari para cezaları ve lisans iptallerine varan yaptırımlar uygulanmaktadır. Sonuç olarak, İngiltere AML rejimi, müşteri tarafında nihai faydalanıcıların tespiti için bir zorunluluk haline getirerek paravan şirketlerin finansal sisteme giriş noktalarında deşifre edilmesini hedeflemektedir. Bu yaklaşım, FATF tavsiyeleriyle tamamen uyumlu bir risk-temelli denetim sistemine dayanmaktadır.

Almanya’da İlgili Yasal Düzenlemeler

Şirket Şeffaflığı Yasaları: Transparenzregister (Şeffaflık Sicili)

Almanya, şirketlerin gerçek faydalanıcılarını kayıt altına alma yükümlülüğünü Avrupa Birliği direktifleri çerçevesinde hayata geçirmiştir. 2017 yılında, 4. AB Kara Para Aklama Direktifi’nin uygulanması amacıyla Transparenzregister adı verilen merkezi şeffaflık si-

cili oluşturulmuştur^[53]. Bu sicil, Almanya’daki hemen hemen tüm şirketlerin mülkiyet ve kontrol yapılarının nihai hak sahiplerini (Almanca deyişle “wirtschaftlich Berechtigte”, ekonomik açıdan faydalanıcı gerçek kişi) bildirmesini zorunlu kılmaktadır. Yasal tanıma göre, bir şirkette doğrudan veya dolaylı olarak sermayenin %25’inden fazlasına sahip olan ya da oy haklarının %25’inden fazlasını kontrol eden gerçek kişi, o şirketin intifa hakkı sahibi yani gerçek faydalanıcısı sayılır^{[54][55]}. Transparenzregister ilk oluşturulduğunda, eğer bir şirketin ortaklık yapısına dair bilgiler zaten ticaret sicili gibi diğer resmi sicillerde tamamen görünür durumdaysa (örneğin tüm ortakları gerçek kişi olarak Handelsregister’da listelenmişse), ayrıca şeffaflık siciline bildirim yapmasına gerek olmadığı yönünde istisnalar vardı^{[56][57]}. Ancak 2019’da AB 5. Direktifi ve ardından Almanya’da 2021’de yapılan mevzuat değişiklikleriyle bu istisnalar kaldırılmış ve 1 Ağustos 2021 itibarıyla tüm şirketlerin (geçiş süreleri tanınarak) şeffaflık siciline gerçek faydalanıcı bildiriminde bulunması şart koşulmuştur^{[58][59]}. Böylece Almanya, “beyan esaslı” bir faydalanıcı sicil sistemine tamamen geçiş yapmıştır.

Transparenzregister’a yapılacak bildirimlerde şirketin gerçek faydalanıcılarına ait ad-soyad, doğum tarihi, ikametgâh, vatandaşlık, ve sahip olunan payın/kontrolün niteliği ile oranı gibi bilgiler iletilir^[60]. Şirket yetkilileri, bu bilgilerin doğru ve güncel olmasını temin etmekle yükümlüdür; herhangi bir değişiklik olduğunda derhal (öngörülen süreler içinde) sicil kaydının güncellenmesi gerekmektedir^{[60][61]}. Şeffaflık sicili teknik olarak Bundesanzeiger Verlag GmbH tarafından işletilmekte olup dijital ortamda başvuru ve kayıt yapılabilmektedir^[62]. Sicile kayıtlı veriler başlangıçta yalnızca yetkili otoritelerin ve meşru menfaatini ortaya koyan üçüncü kişilerin erişimine açıktır, AB 5. Direktifi gereği bir süre kamuya da açılmıştır. Ancak yukarıda değinilen ABAD kararı sonrasında kamuya açıklık kısmen sınırlandırılmıştır. Yine de Almanya, şirketlerin gerçek faydalanıcı verilerini merkezi bir platformda toplayarak kolluk ve denetim birimlerinin kullanımına sunmaktadır. Bu sistem, paravan şirketlerin arkasındaki gerçek kişilerin tespiti için vazgeçilmez bir kaynaktır. Alman makamları, örneğin savcılık veya Mali İstihbarat Birimi (FIU), herhangi bir şirketin Transparenzregister kaydına erişerek o şirketin nihai sahiplerini hızlıca öğrenebilmektedir. Ayrıca Almanya, AB üyesi diğer ülkelerin benzeri kayıtlarıyla da bilgi paylaşımı yaparak uluslararası işbirliği sağlamaktadır. Netice itibarıyla, Almanya’daki şirket şeffaflığı rejimi AB standartlarıyla uyumlu şekilde gerçek faydalanıcıların %25 eşik değeri üzerinden ifşasını zorunlu tutmakta ve bu bilgileri merkezi bir sicilde toplamaktadır.

Kara Para Aklama Mevzuatı: Geldwäschegesetz ve Nihai Faydalanıcı Kontrolleri

Almanya'nın kara para aklama ile mücadele mevzuatı, uzun yıllardır yürürlükte olan Geldwäschegesetz (GwG) etrafında şekillenmiştir. GwG, Alman hukukunda kara para aklamanın önlenmesine yönelik öncü kanun olup, yükümlü kişi ve kurumlar için müşteri durum tespiti, şüpheli bildirim, kayıt tutma ve iç denetim gibi önlemleri düzenler. Almanya da tıpkı Türkiye gibi FATF kurucu üyelerinden olduğundan, ilk AML düzenlemelerini 1990'lardan itibaren uygulamaya koymuştur. Mevcut GwG, 2017 yılında tamamen revize edilerek 4. AB Direktifi ile uyumlu hale getirilmiş ve o tarihten bu yana 5. ve 6. Direktifler ışığında güncellenmiştir. GwG kapsamındaki yükümlüler (Verpflichtete); bankalar, finans kurumları, sigortacılar, yatırım şirketleri, emlak komisyoncuları, müzayedelerde evleri, kumar işletmeleri, mücevherat ticareti yapanlar, vergi danışmanları, noterler ve belirli parasal büyüklükte nakit işlem yapan diğer sektör aktörleri gibi geniş bir gruba kapsar. Bu yükümlüler, yeni bir müşteriyle kalıcı iş ilişkisine girerken veya belirli tutarın üzerindeki işlemlerde kimlik tespiti yapmak, müşterinin ve gerçek faydalanıcısının kim olduğunu saptamak zorundadır^{[63][64]}. Örneğin bir Alman bankası, kurumsal bir müşteri için hesap açarken o tüzel kişinin ortaklık yapısını inceleyerek %25'i aşan paya sahip gerçek kişi ortakları saptamakta, bu kişiler gerçek faydalanıcı olarak belirlendikten sonra kimliklerini resmi belgelere dayanarak doğrulamaktadır^[64]. Eğer %25'in üzerinde pay sahibi gerçek kişi yoksa veya böyle kişiler olsa da asıl kontrol eden kişi olmadıklarına dair şüphe varsa, bu defa şirketi fiilen kontrol eden yöneticiler (yönetim kurulu başkanı, CEO vb.) gerçek faydalanıcı kabul edilir; bu da yoksa en üst düzey icra yetkilisi (örneğin müdür) gerçek faydalanıcı sayılarak onun kimliği tespit edilir^[64]. Bu yöntem, AB genelinde benimsenen basamaklı yöntemin aynısıdır ve Almanya'da da yasal zorunluluktur. Ayrıca GwG uyarınca, yükümlüler elde ettikleri müşteriye ilişkin bilgileri (faydalanıcı dâhil) en az 5 yıl süreyle saklamak ve denetim durumunda ibraz etmek durumundadır.

Alman Ceza Kanunu (StGB) md. 261 ise kara para aklama suçunu düzenler ve suçtan kaynaklanan değerleri gizleyen veya yatırım yapan kişilere ilişkin ağır ceza hükümleri içerir (örneğin temel ceza 3 ay ile 5 yıl arası hapis, nitelikli hallerde daha yüksek cezalar). Ancak Almanya'da aklamayla mücadelenin ağırlık noktası, cezai takibat kadar önleyici sistemin etkin işletilmesidir. Bu kapsamda Federal Mali Denetleme Kurumu (BaFin) ve Mali İstihbarat Birimi, yükümlü kurumların GwG'ye uyumunu denetler. Özellikle son yıllarda Almanya, finansal kurumlara uyguladığı yük-

sek para cezaları ile gündeme gelmiştir (örneğin bir bankaya şüpheli işlem bildirim eksikliği nedeniyle 2019'da milyonlarca avro ceza kesilmesi gibi). Tüm bu çabaların ortak paydası, paravan şirketlerin ve anonim finansal araçların terörizm finansmanı dahil suç ekonomisinde kullanılmasını önlemektir^{[65][66]}. Almanya, FATF değerlendirmelerinde şirket şeffaflığı ve uluslararası işbirliği açısından genelde olumlu notlar almakla birlikte, finans merkezlerinde ortaya çıkan bazı skandallar (Cum-Ex vergi dolandırıcılığı, Danske Bank kara para aklama skandalının Almanya ayağı gibi) sonrasında denetimlerini daha da sıkılaştırmıştır. Sonuç olarak, Almanya'nın AML mevzuatı, gerçek faydalanıcıların belirlenmesi ve kayıt altına alınması konusunda AB standartlarını tam olarak uygulayan, güçlü yaptırım mekanizmalarıyla desteklenen bir yapıya sahiptir.

Türkiye'de Mevcut Durum ve Öneriler

Türkiye, kara para aklamayla mücadele alanında son yıllarda önemli yasal ve kurumsal adımlar atmıştır. Yurarda değinildiği üzere, TCK m. 282 aklama suçunu tanımlayarak cezai yaptırım altına almaktadır. 5549 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler ise yükümlü gruplar için müşteri tanıma (KYC), şüpheli işlem bildirim, bilgi ve belge verme, eğitim ve iç kontrol sistemi kurma gibi önleyici yükümlülükleri ortaya koymuştur^[67]^[68]. MASAK, bu alanda ulusal düzeyde yetkili mali istihbarat birimi olarak hem denetim hem rehberlik işlevi görmektedir. 2019 yılında yayımlanan FATF 4. Tur Türkiye Değerlendirmesi, Türkiye'nin teknik mevzuat uyumunda bazı eksikliklerine (özellikle gerçek faydalanıcı şeffaflığı, terörizmin finansmanı yaptırımlarının etkin uygulanması gibi konularda) işaret etmişti. Bu tespitlerin ardından Türkiye, 2021 ve 2022 yıllarında peş peşe yasa değişiklikleri ve yeni düzenlemeler yaparak FATF standartlarına uyumu artırma yoluna gitmiştir. Ekim 2021'de FATF Türkiye'yi "yoğunlaştırılmış takibe (grey list)" alarak eksiklerin ivedilikle giderilmesi yönünde adımlar beklediğini açıklamıştı. Bu kapsamda atılan adımlar neticesinde 2022'de ve 2023'te yapılan takip değerlendirmelerinde Türkiye birçok konuda iyileşme kaydetmiş; gerçek faydalanıcı şeffaflığı gibi alanlarda notunu yükseltmiştir^{[37][38]}.

Gerçek faydalanıcı tespiti ve bildirim konusunda Türkiye'de yakın dönemde önemli yenilik getirilmiştir. 2021 yılında, 5549 sayılı Kanun'a dayalı olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı (MASAK) tarafından yayımlanan 529 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile Gerçek Faydalanıcı Bilgi Bildirimi yükümlülüğü getirilmiştir. 13 Temmuz 2021 tarihli bu Tebliğ gereğince Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) nezdinde bir Gerçek Faydalanıcılar Sicili oluşturulmuş ve kurumlar vergisi

mükellefleri başta olmak üzere belirli mükelleflere gerçek faydalanıcı bilgilerini periyodik olarak bildirme zorunluluğu konmuştur^[69]. Düzenlemeye göre kurumlar vergisi mükellefleri yılda dört kez, diğer gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri ise yılda bir kez gerçek faydalanıcılarını GİB'e elektronik ortamda bildirecektir^[70]. Ayrıca yıl içinde nihai faydalanıcı bilgilerinde değişiklik olursa, bu değişikliklerin 1 ay içinde GİB'e ek bildirim ile iletilmesi şarttır^[71]. GİB, mükelleflerin bildirdiği gerçek faydalanıcı bilgilerini bir veri tabanında toplayarak her mükellefe kare kodlu bir doğrulama belgesi vermektedir^[72]. Bu yenilik sayesinde, örneğin bir banka veya finans kurumu, müşteri kabul ettiği bir şirketin kendisine beyan ettiği ortaklık yapısıyla GİB'e bildirilmiş resmi faydalanıcı bilgisini karşılaştırma imkânı bulmaktadır. MASAK mevzuatındaki güncel düzenleme uyarınca, eğer bir yükümlü (banka gibi) GİB'den gelen bilgideki gerçek faydalanıcı ile müşteriden edindiği bilgide farklılık görürse ve bu farklılık anlamlıysa, durumu şüpheli işlem olarak MASAK'a bildirmek durumundadır^[73]. Bu uygulama, Türkiye'nin gerçek faydalanıcı bilgisini yalnızca toplamayı değil aynı zamanda fiili kullanıma sokmayı hedeflediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, Aralık 2020'de kabul edilen 7262 sayılı Kanun ile hamiline yazılı hisse senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşu'nda bildirilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu değişiklik, 2021 Nisan ayından itibaren yürürlüğe girerek anonim ortaklıklarda hamiline pay sahiplerinin kimlik bilgilerinin MKK'ya kayıt edilmesini ve devirlerde bildirim yapılmasını öngörmüştür. Böylece geçmişte anonim kalabilen hamiline pay sistemi büyük ölçüde şeffaf hale getirilmiştir. FATF de bu düzenlemeyi olumlu karşılamış; zira Tavsiye 24 gereği ülkelerin yeni hamiline pay çıkarılmasına izin vermemesi yönündeki beklentiye Türkiye bu yolla cevap vermiştir^[34].

Belirtilen ilerlemelere rağmen, Türkiye'nin kara para aklama ile mücadele sistemine ilişkin geliştirilebilecek yönler mevcuttur. Öneri olarak, öncelikle gerçek faydalanıcı bildirim sisteminin etkinliğinin artırılması gereklidir. Halihazırda GİB'e bildirim yükümlülüğü bulunmakla birlikte, bu bildirimlerin ne ölçüde tam ve doğru yapıldığı denetlenmelidir. Bildirim yapmayan veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunan şirketlere caydırıcı idari yaptırımlar uygulanması, sistemin güvenilirliğini pekiştirecektir. İkinci olarak, bildirilen faydalanıcı verilerinin doğrulanması için kurumsal bir mekanizma oluşturulması yararlı olacaktır. Örneğin GİB bildirim sırasında MERSİS (ticaret sicili kayıt sistemi) ve MASAK veri tabanları entegre çalışarak, beyan edilen kişilerin başka şirketlerdeki ortaklıkları veya kamuya açık malvarlığı verileriyle çapraz kontrol yapılabilir. Üçüncü olarak, şirket gerçek faydalanıcı bilgilerinin kamuya açıklığı konusu gündeme

alınabilir. AB Adalet Divanı kararı sonrası tartışmalı hale gelse de, en azından gazeteciler, sivil toplum ve akademisyenler gibi meşru menfaat gruplarının belirli şartlarla bu bilgilere erişebilmesi, yolsuzluk ve aklama ile mücadeleyi sivil alanda da güçlendirecektir. İngiltere PSC sicilinin kamuya açık olmasının ortaya çıkardığı faydalar göz ardı edilmemelidir. Dördüncü olarak, MASAK denetim kapasitesi güçlendirilerek finansal kurumların ve diğer yükümlülerin paravan şirketlere aracılık eden işlemleri daha sıkı taramadan geçirmesi sağlanmalıdır. Bankaların şüpheli işlem bildirimlerinde paravan şirket bağlantılı işlemlere özel dikkat göstermesi teşvik edilmelidir. Son olarak, Türkiye'nin uluslararası işbirliği mekanizmalarını tam kapasite kullanması önem arz eder. Suç gelirlerinin aklanması çoğu zaman çok uluslu bir nitelik taşıdığından, Türkiye'nin yabancı FIU'larla ve adli makamlarla gerçek faydalanıcı bilgilerini paylaşmaya yönelik anlaşmalar yapması ve mevcut anlaşmaları etkin uygulaması gereklidir. Nitekim FATF'nin de vurguladığı üzere küresel ölçekte şeffaflık sağlanmadıkça, tek bir ülkede alınan önlemler sınırlı kalabilecektir.

Sonuç

Kara para aklama suçu, ekonomik sistemin bütünlüğünü ve adalet duygusunu zedeleyen ciddi bir tehdittir. Bu suçla mücadelede paravan şirketlerin ve bunların ardındaki nihai faydalanıcıların ortaya çıkarılması kilit rol oynamaktadır. Türkiye'de TCK m. 282 ile 5549 sayılı Kanun, cezai ve önleyici boyutlarıyla aklama ile mücadele için gerekli hukuki zemini hazırlamıştır. Ancak küresel eğilimler ve FATF standartları, yalnızca suçun cezalandırılması değil, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi için finansal sistemde tam bir şeffaflık tesis edilmesini gerekli kılmaktadır. İngiltere ve Almanya örnekleri, gerçek faydalanıcı kayıt sistemlerinin ve kurumsal şeffaflık yasalarının, paravan

şirketlerin karanlık perdesini aralamada etkili araçlar olduğunu göstermektedir. İngiltere PSC sicili ile Almanya Transparenzregister, farklı uygulama modelleri sunsalar da ortak amaçları şirketlerin nihai sahiplik yapısını görünür kılmaktır. Türkiye son düzenlemelerle bu alanda önemli adımlar atmış; gerçek faydalanıcı bilgisini toplayan ve izleyen mekanizmaları kurmuştur. FATF tavsiyeleriyle büyük ölçüde uyum sağlandığı uluslararası raporlara yansımaktadır.^[37] Önümüzdeki dönemde, bu mekanizmaların etkin şekilde işletilmesi, veri kalitesinin doğrulanması ve gerekirse kamuya açık bir şeffaflık platformunun oluşturulması, Türkiye'nin aklama ile mücadelede başarısını artıracaktır.

Ayrıca paravan şirketlerin önlenmesi, sadece mevzuat değişikliğiyle sınırlı olmayıp uygulamada disiplin ve kararlılık gerektirir. Bu bağlamda denetleyici kurumların (MASAK, BDDK, SPK vb.) gözetimi, yükümlü sektörlerin farkındalığı ve uluslararası işbirliği hayati önem taşımaktadır. Sonuç olarak, şirket şeffaflığı ve nihai faydalanıcı tespiti, hem ulusal hukukta hem de küresel arenada kara para aklamayla mücadelenin merkezine yerleşmiştir. Türkiye'nin bu alandaki reformlarının devam etmesi, ekonomik ve hukuki güvenilirliğin pekişmesine hizmet edecek ve suç gelirlerinin ekonomik sisteme sızmasının önüne geçecektir. ■

KAYNAKÇA

1. TCK m.282 (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu) metni[74][75]
2. 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun (Resmî Gazete 18.10.2006)
3. Law No. 5549 (Prevention of Laundering Proceeds of Crime) İngilizce metin[76][11]
4. MASAK, Gerçek Faydalanıcı Tanınması Rehberi (2021)[15][77]
5. Fikret Sebilcioğlu, "Paravan Şirketlerin Karanlıktaki Yüzü", Turkish Law Blog, 15.05.2025[13][78]
6. FATF Recommendation 24 (2022 güncellemesi)[1][34]; Recommendation 25 (2012)
7. Ali Shalchi, "Registers of beneficial ownership", House of Commons Library Briefing Number 8259, 6 April 2022[40][44]
8. Martin Kenney, "Can the UK Teach the US How To Manage Beneficial Ownership Registers?", IFC Review, April 2024[79]
9. Money Laundering Regulations 2017, UK - Reg.28 (Customer Due Diligence) (amended 2020)[49]
10. AB Danışmanlık, "Almanya Şeffaflık Sicil Kaydı Nedir" (Blog yazısı, 2021)[54][60]
11. Param Legal, "Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Rehberi 2025 - Gerçek Faydalanıcı" (Blog yazısı, 2025) [63][69]
12. Ebru Demirci, "Anonim Şirketlerde Hak Sahipliği ve Şeffaflık", HBV Hukuk Fakültesi Dergisi, 2025/3[37][11]
13. FATF, Türkiye 4. Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu (2019) ve FATF Follow-Up Report Türkiye (2023)[38]
14. HBV Hukuk Fakültesi Dergisi, Hamiline Yazılı Pay Senedi Ve Çıkarılması Aşamasında Merkezi Kayıt Kuruluşu'na Bildirim Yükümlülüğünün (Ttk M. 486/2) Etkileri, Ebru Demirci [1] [19] [31] [32] [33] [34] [36] [37]
15. Turkey - Global AML Guide (<https://ezine.eversheds-sutherland.com/global-aml-guide/turkey>) [2] [3] [12]
16. [4] [5] [6] [7] [74] [75] Türk Ceza Kanunu
17. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/2/2019/04/Law-No_5549-on-Prevention-of-Laundering-Proceeds-of-Crime-1.pdf , ms.hmb.gov.tr [8] [9] [10] [11] [76]
18. Turkish Law Blog - Paravan Şirketlerin Karanlıktaki Yüzü [13] [14] [20] [21] [22] [23] [24] [25] [26] [27] [28] [29] [30] [78]
19. Gerçek Faydalanıcının Tanınması Rehberi - HMB [15] [16] [17] [18] [77]
20. Registers of beneficial ownership - House of Commons Library <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8259/> [35] [40] [44] [48]
21. <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Turkey.html> [38]
22. People of Significant Control (PSC) Register: review of implementation <https://www.gov.uk/government/publications/people-of-significant-control-psc-register-review-of-implementation> [39]
23. Can The UK Teach The US How To Manage Beneficial Ownership Registers <https://www.ifcreview.com/articles/2024/april/can-the-uk-teach-the-us-how-to-manage-beneficial-ownership-registers/> [41] [42] [43] [45] [79]
24. Paravan Şirketlerin Uluslararası Şirketler Hukukundaki 'Gerçek Merkez Teorisi' Çerçevesinde Değerlendirilmesi - Legal B. [46] [47]
25. Changes to UK Money Laundering Regulations | Publications | Kirkland & Ellis LLP <https://www.kirkland.com/publications/kirkland-alert/2020/02/uk-money-laundering-regulation> [49] [50] [51] [52]
26. [53- 62] Almanya Şeffaflık Sicil Kaydı - AB Danışmanlık
27. [63-73] Finansal Kuruluşlara Yönelik Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Rehberi (2025)'nin Güncellenmesi - Param Legal B.

SOSYAL MEDYADA

MİLLİ TAKIM

/millitakimlar

/MilliTakimlar

/millitakimlar

/Milli Takımlar

/Türkiye Futbol Federasyonu

/millitakimlar

TFF

TANINMADAN DA VARLIĞIM GERÇEK: İÇSEL BİR DEVLET OLARAK “BEN”

Gülşen
TOMBULOĞLU
İstanbul
BAM Hakimi

*Devletler Hukukundaki Tanıma
Müessesesinin, Özdeğer ve Görünürlük
Üzerine Bireysel Bir Yorumlaması*

Hukuk bir bilim olduğu kadar, insan ilişkilerini de şekillendiren canlı bir organizmadır. 18 yaşında bir hukuk öğrencisiyken, Devletler Umumi Hukuku dersinde “Tanıma” müessesesi beni çok etkilemişti...

“Devletlerin birbirlerini var kabul etmesi...”

Mesela Filistin...

Bir devlet var ortada; bayrağı, halkı, toprağı ve hikâyesiyle.

Ama bazı ülkeler onu devletten saymıyor.

Bu da teknik olarak o ülkelerin Filistin’i tanımaması anlamına geliyor.

Tabii bu durum, Filistin’in bir devlet olarak var olduğu gerçeğini değiştirmez; çünkü tanınmak, var olmanın değil, yalnızca kabul görmenin yansımasıdır.

Aslında mesele tanınmak değil, var olmaktır.

Ve her varlık bir frekanstır; zamanı geldiğinde mutlaka tanınır.

Tıpkı Filistin’i tanıyan ülkelerin var olması gibi.

Bu Kavram İnsan İlişkilerine de Uygulanabilir

Yıllar sonra fark ettim ki:

Bu durum bireysel ilişkilerde de aynen geçerli.

Bir insan, sen orada tüm varlığınla dururken seni görmeyebilir, tanımazlıktan gelebilir, ya da bilinçli olarak tanımak istemeyebilir... Ama bu, senin var olmadığın anlamına gelmez. Ve eğer bu kişiye kendini ispatlamaya çalışıyorsan, bu senin henüz kendini tanımadığını gösterir. Ve evet...

Sen kendini tam anlamıyla tanıyana dek, bu tür insanlar hayatına gelmeye devam edecektir. Çünkü onlar, senin içsel tanımaya olan yolculuğunun görünmez vize memurlarıdır.

O Halde Şunu Hatırla:

- “Görünmez olduğum yerler, benim değerimin eksik olduğu yerler değil; frekansın uyuşmadığı yerlerdir.”
- “Kendimi görünür kılmak için çırpınmak, içimdeki tanımayı ertelemektir.”
- “Ben kendimi tanıdığımda, başkasının pasaport kontrolüne ihtiyacım kalmaz.”

Ve tıpkı Filistin gibi:

Tanınmasan da varsın.

Sahipsiz değil, sahihsin.

Ve kalbinde bayrağını çoktan dikmiş bir ülkesin. ■

MEDENİ USULDE DOĞRU BİLİNE YANLIŞLAR

Prof. Dr.
Ali Cem BUDAK
İstanbul Ticaret
Üniversitesi
Medeni Usul ve
İcra-İflas Hukuku
Anabilim Dalı
Başkanı

Bu yanlışlık bazen bir galat-ı meşhurdur, bazen de yürürlükteki kanun hükmünün uygulanmasının kabul edilemeyecek sonuçlara götürmesi sebebiyledir ki bu iki halde bahis konusu doğru bilinen yanlış uygulanamaz. Nihayet bazı hallerde kanuni düzenleme o kadar yetersizdir ki bir kanun boşluğu mevcuttur. Bu son halde boşluğu doldurmak için yerine göre kıyasa, bir kanun hükmünün genişletici yorumuna ya da hakimin hukuk yaratmasına ihtiyaç vardır.

Şimdilerde bunu yapanlar gittikçe azalıyor, ama benim hukuk fakültesinde öğrenci olduğum yıllarda, ne kadar bilgili olduklarını herkese, bu arada öğrencilerine de göstermek isteyen hocalarımızın bazıları, lisans düzeyindeki öğrenciler için yazılmış ders kitapları da dahil olmak üzere, yayımladıkları eserlerde, satır aralarına parantez içinde yazılmış yabancı dilde terimler sıkıştırırlardı: “*Böylece kanun yolu (Rechtsmittel) kavramının biri erteleyici (Suspensiveeffekt) diğeri de yargılamayı üst dereceli mahkemeye nakleden (Devolutiveffekt) etkileri taşıyan müracaat yollarını ifade ettiğini görmüş bulunuyoruz...*” cümlesinde olduğu gibi.

Esasen bilimsel çalışmalarda yabancı dilden kelimelere hangi şartlar altında, ne ölçüde yer verilebileceği zamana ve yazı yazılan alanın özelliklerine bağlı bir mesele teşkil eder ve başlı başına bir çalışma konusu olabilir. Örneğin, hukuk alanında kalacak olursak, Ali Haydar Bey’in Mecelle şerhinde karşımıza çıkan Arapça yahut Fransızca bir ifade yahut bir Medeni Hukuk kitabında gördüğümüz Ortak Hukuka ait Latince bir

cümle bizi şaşırtmamaktadır. Aynı şekilde, Alman ortaöğretim müfredatının İngilizceyi birinci yabancı dil olarak benimsemesinin olumlu sonuçları alınmaya başladığından beri, Alman hukuk kitaplarında İngilizce pasajlara tesadüf etmeyi de doğal karşılıyoruz.

Bugün bu konuları tartışmaya açacak değilim. Ama bu tebliğin başlığını (“*Medeni Usulde Doğru Bilinen Yanlışlar*”) seçerken niçin özellikle meslektaşlarımın tepkilerini tahrik edici (provakativ) bir ifadeyi tercih ettiğimi izah etmek isterim.

“*Tevazu erkeğin süsüdür.*” diye öğrendim rahmetli babamdan. Tebliğimin başlığını koyarken zihnimde bu cümle cınladı ve hatırıma ilk önce Arapça kökenli olup, günümüzde anlam değişikliğine uğrayarak hayatiyetini muhafaza eden “*ukalâ*” kelimesi değil de Almancada az çok aynı manaya gelen bir kelime geldi: Besserwisser!

“*Besserwisser*” kelimesinin “*daha doğru bilen*”, “*bilgiç*” gibi bir anlamı var. Duden sözlüğü bu kelimeyi

“*her şeyi bildiğini iddia eden, ders verir gibi bir tavırla üste çıkmaya çalışan kimse*” şeklinde tanımlıyor.

Servet-i Fünun şâirlerinden Tevfik Fikret de ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinden birinde şöyle söylüyor:

*Bâbîâlî'ye müdâvimlendim
Ehl-i nâmus diye mimmendim*

*Şimdi bir hayli eser sâhibiyim
Ahmet İhsân'da musahhih gibiyim*

İşte şimdi Fikret'in dizelerinin uyandırdığı duygu ve düşüncelerle söz başlarken diyorum ki: Ne herkesten çok bilirim, ne de Türk Medeni Usul Hukukunun fahri musahhihlik görevini üstlenme niyetim var. Söze yüksek perdeden girmemizin sebebi, Allah esirgesin, her şeyi herkesten çok bilmek vehmine kapılmaklığımızdan değil, biraz sonra değineceğim meselelere, öncelikle sizlerin ve sonra da sempozyum kitabını eline alacak medeni usul hukukçularının daha fazla ilgisini celbetmekten ibarettir:

“*Show must go on!*”

Aşağıdaki listede yer alan yanlışlar Medeni Usulde doğru bilinenler arasındadır.

Bu yanlışlık bazen bir galat-ı meşhurdur, bazen de yürürlükteki kanun hükmünün uygulanmasının kabul edilemeyecek sonuçlara götürmesi sebebiyledir ki bu iki halde bahis konusu doğru bilinen yanlış uygulanamaz. Nihayet bazı hallerde kanuni düzenleme o kadar yetersizdir ki bir kanun boşluğu mevcuttur. Bu son halde boşluğu doldurmak için yerine göre kıyasa, bir kanun hükmünün genişletici yorumuna ya da hakimin hukuk yaratmasına ihtiyaç vardır.

Zamanımızın yettiği ölçüde aşağıdaki örneklerden birkaçı üzerinde duralım:

“*Batı Hukukunun iktibas Cumhuriyetin ilanından sonra olmuştur. Batılı anlamda ilk medeni usul kanunumuz 1927 tarihli Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunudur.*”

Yanlış! Sadece usul hukuku bakımından değil maddi hukuk bakımdan da yanlış. Osmanlı kodifikasyon hareketinin diğer Avrupa devletleri ile eş zamanlı olduğu söylenebilir. Arazi Kanunnamesi 1858, Mecelle 1868-1876 tarihlidir. Code Napoléon'un 1804, İtalyan Medeni Kanunu'nun 1865, Almanya Medeni Kanunu'nun 1900 tarihli olduğu dikkate alınırsa Türklerin diğer Avrupalılardan sonraya kalmadıklarını, kodifikasyonun takipçisi olmaktan ziyade onun içinde yer aldıklarını söylemek daha doğrudur. Belki şimdi bizde yapılanın Fransız mevzuatını tercüme ve iktibas etmekten ibaret olduğunu söyleyeceksiniz. Ama başkaları da öyle yaptılar, diğer Avrupa kodları da az veya çok Fransız kodlarını örnek almışlardır.

Medeni usule ilişkin batılı anlamda ilk düzenlememiz Kanunname-i Ticaretin zeyli olan Usuli Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamname'dir ve 1862 tarihli. Dört başı mamur bir usul kanunu ise Rumi 1295, Miladi 1879 yılında yürürlüğe giren Usul-i Muhakeme-i Hukukiye Kanun-ı Muvakkati'dir. Bu kanun zaman içinde uygulamanın gerektirdiği değişikliklere tabi tutulmuş ve 1927 tarihli kanunumuzun hazırlanmasında da 1879 tarihli kanundan istifade edilmiştir. Öyle ki 1927 tarihli kanun sırf tercümeden ibaret olmayıp üçte bir oranında ilave hükümlerle takviye olunmuştur. Bugünkü usul hukuku terminolojimiz de büyük ölçüde 1879 tarihli muvakkat kanunda yer alan terimlerden oluşmaktadır; “*ilk itiraz*”, “*yetki*”, “*senet*” terimleri ilk akla gelen örnekler olarak sayılabilir.

“*Mahkemenin görevi hakkındaki kurallar kamu düzenindedir. (HMK m. 1):*”

Aslında bu bir kanun hükmüdür. Bu bakımdan öncelikle bir kanun hükmünün kamu düzeninden olup olmadığı o kanun hükmünün içine yazılır mı? Bu nokta üzerinde durmak lazım gelir. Kamu düzeni kavramı tanımlanması en zor hukuk kavramlarından biri ve bu kavramın kapsamına nelerin girdiği noktasındaki kanaatler zamana göre değişiyor. Mesela idari sözleşmelerdeki tahkim şartı 1980'li yıllarda kamu düzenine aykırı sayılıyordu. Sonra bu anlayış değişti, imtiyaz sözleşmelerine tahkim şartı konulması ve ortaya çıkan uyuşmazlıkların bu yolla çözülmesi kamu düzenimizi sarsmadı.. İşte mahkemelerin görevi bakımından da benzer bir durum söz konusudur. Asliye ticaret mahkemesinin bakacağı davaya, davanın görüleceği yerde ticaret mahkemesi yoksa asliye hukuk mahkemesi bakabiliyor ve kamu düzenimiz bundan zarar görmüyor. Evvelce asliye hukuk mahkemeleri ile sulh

hukuk mahkemeleri arasında dava konusunun değeriyle belirlenen bir görev sınırı mevcuttu. Belirli rakamın altındaki davalara sulh hukuk mahkemeleri diğerlerine asliye hukuk mahkemeleri bakardı. Kanun koyucu zaman zaman sulh hukuk mahkemeleriyle asliye hukuk mahkemeleri arasındaki görev sınırını yükseltir, söz konusu parasal sınırın yükseltilmesinden sonra o tarihe kadar asliye hukuk mahkemesinde açılan davalar sulh hukuk mahkemesinde açılmaya başlanırdı. Aynı miktar için açılan davalardan birinin asliye hukuk mahkemesinde diğerinin sulh hukuk mahkemesinde görülmesi kamu düzenimizi bozmuyordu.

Bu konferanstan evvel kamu düzenini tarif eden birkaç kaynağa başvurdum. Bizim, meşhur Türk Hukuk Lûgatı'ndan başlayalım. *“Bir memlekette amme hizmetlerinin iyi yapılmasını, devletin emniyet ve asayişini ve fertler arasındaki münasebetler-*

de huzuru ve ahlâk kaidelerine uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin hepsi” bir kamu düzenidir. Amerikan hukukunda, Black's Law Dictionary adıyla meşhurluk sözünü göre kamu düzeni *“kanun koyucu yahut mahkemeler tarafından toplumun ve devletin tamamı için özel önem taşıdığı düşünülen, o şekilde değerlendirilen hususlar”*dan ibarettir. Çokça kullanılan Alman hukuk sözlüğü Creifelds'e göre ise *“kamu düzeni aynı devletin vatandaşı olmaktan kaynaklanan ortak yaşamın değerlerini ifade eden kuralların bütünü”*-ne verilen isimdir.

Bu tanımlar dikkate alınınca bizde asliye hukuk mahkemesinin bakacağı davaya sulh hukuk mahkemesinin bakmasının yukarıda tarif edilen şekilde *“dramatik”* sonuçları olmadığı hemen görülür. Öte yandan görev kurallarını kamu düzeninden saymanın pratikte ortaya çıkan sonuçlar dramatiktir. Görev kuralları dava şartlarındandır. Bu sebeple mahkemenin görevsiz olduğu, velev davanın açıldığı tarih üzerinden on sene geçmiş bulunsun, kanun yolları aşamasında bile dikkate alınır ve hükmün bozulmasına sebep olur. Bir ufak araştırmaya göre Yargıtay'ın bozma kararlarının üçte biri usul hukukuyla ilgilidir, usulle ilgili bu bozma kararlarının üçte biri de davanın hangi mahkemede açılacağı meselesi hakkındadır. Böyle bakılınca Yargıtay'ın verdiği bozma kararlarının yaklaşık her on tanesinden birinin davanın hangi mahkemede açılacağı meselesiyle alakalı olduğu görülmektedir. İşte mahkemelerin görevleri konusundaki kuralları kamu düzeninden saymanın bizi getirdiği yer burasıdır.

Bir örnek daha inceleyelim ve listede yer alan diğer *“doğru bilinen yanlışları”* konuşmayı başka fırsatlara bırakalım. Üzerinde durabileceğimiz bir başka doğru bilinen yanlış, hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin mahkeme tarafından bir vakının ispatında dikkate alınamayacağı hakkındaki kuraldır (HMK m. 128). Aslında bir Anayasa hükmünün kanuna yansımaları şeklinde ortaya çıkmış bir kural bu. İlk anda kulağa çok doğru geliyor. Mesela işkence altında yapılan beyanın delil değeri taşınamaması, bu beyana dayanarak işkence suçu mağduru aleyhine hüküm kurulamaması herkesin yahut büyük bir çoğunluğun vicdan huzuruyla destekleyebileceği bir kural. Ama meseleye biraz daha yakından bakılınca öyle durumlarla karşılaşılır ki söz konusu kuralın uygulanması mümkün olmaz. Nasıl? Bir örnek vereyim: Velayetin nez'i için görülen bir çekişmesiz yargı işinde velayet altındaki küçüğün yanında kaldığı, velayet hakkının kullanılması kendisine bırakılmış olan kişinin çocukla birlikte olan günlük yaşantısı gizli kamerayla

video kaydına alınmış olsun. Böyle bir vasıta ile, özel hayatın gizliliğini ihlal eden bir yolla elde edilen delilin anılan kanun hükmüne göre mahkeme tarafından dikkate alınmaması gerektiği söylenebilir. Şimdi söz konusu video kayıtlarında, velayet hakkının kullanılması kendisine bırakılmış olan kişinin küçüğe zarar verecek ağır bir suç işlediğinin görüntülenmiş olduğunu varsayalım. Hakim bu video kaydını dikkate almaksızın karar vermeyecek, veremeyecektir. Bu şekilde, uygulanması halinde insan vicdanının kabul edemeyeceği sonuçlara sebep olan kurallar da bu konuşmada kullandığımız manasıyla *“yanlış”* kurallardır.

*

“Doğru bilinen yanlışlar” başlığı altında incelediğimiz bu listeyi uzatmak mümkün. Ama zamanımızın darlığı sebebiyle söz konusu doğru bilinen yanlışlardan bazıılarını *“sloganlar”* şeklinde sıralamakla yetiniyorum:

Her dava, açıldığı tarihteki duruma göre karara bağlanır.

Dava dilekçesi davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetlerini içerir. (HMK m. 119.)

Taraflar tanık olamaz (HMK m. 240). İsticvap ikrar elde etmek için yapılır.

Tanığın beyanı kendisine veya kanunda sayılan yakınlarına maddi bir zarar verecekse o tanık tanıklıktan çekinebilir (HMK m. 250).

Davanın geri alınması, davanın/savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi ile senetsiz ispat hasmın açık muvafakatiyle mümkündür olur (HMK m.123, m. 141, m. 200).

Süresi içinde cevap dilekçesi vermemiş olan davalı, davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır (HMK m. 128).

Usulde kıyas olmaz.

Kanunda aksi belirtilmedikçe inşai hükümler geçmişe etkili değildir (HMK m. 108).

Kesin hüküm kararın hüküm fıkrası hakkında doğar, gerekçeler kesin hüküm teşkil etmez.

Tahkim hızlı, ucuz olması ve gizliliği sağlaması bakımından devlet yargısına üstün olduğu gibi devlet mahkemelerinin iş yükünü azalmaya yardımcı olmaktadır.

Bu *“provokatif”* listedeki maddeleri başka fırsatlarda tartışmak ümidiyle hepinize saygılar sunuyorum. ■

YOZGAT SARIKAYA ROMA HAMAMI

Meliha ŞAHİN
İstanbul Hakim

Sarıkaya Roma Hamamı, hem tarihi hem de mimari açıdan önemli bir kültürel miras olup, bölgemize gelen ziyaretçilere eşsiz bir deneyim sunmaktadır.

Basilica Therma, diğer adlarıyla Terzili Hamam, Kral Hamamı, Kral Kızı Hamamı veya Sarıkaya Roma Hamamı olarak adlandırılan hamam yapısı Yozgat İli, Sarıkaya İlçesi, Kaplıca Mahallesi'nde yer almakta olup Roma Dönemi'nde (M.S 2.yy'da) bölgede bulunan ve Aquae Sarvenae olarak adlandırılan termal kaynağın üzerine inşa edilmiştir. Roma İmparatorluğu dönemine ait bir halk banyosudur. 2. yüzyılda inşa edilen hamamın jeotermal aktivitesi hâlâ mevcuttur.

Sarıkaya ilçesi, deniz seviyesinden 1170 metre yükseklikteki büyük bir vadide kurulmuştur. Kasabamızın bu çok belirli noktada yer almasının nedeni, antik çağlardan günümüze kadar akan termal ve şifalı çeşmedir. Bu Roma Hamamı sürekli olarak kullanılmış ve bu muhteşem çeşme hala termal sularıyla şifa kaynağı olmaya devam etmektedir.

Roma mimarisinin Anadolu'da korunmuş olan en eski termal hamam yapısıdır. Hristiyanlığın bölgede yayılmasından sonra Roma Hamamının kuzey kısmına bir kilise eklenerek ismi bu binaya atfen Basilica Therma olarak değiştirilmiştir. M.S. 451 yılına kadar Basilica Therma bir piskoposluk merkezi olmuştur.

Sonraki dönemlerde de insanlar hamamın şifalı kaynaklarından faydalanmıştır. Günümüzde yapının ana bölümleri olarak batıya dönük bir mimari yapı, bunun önünde büyük termal havuz, cephe gerisinde iç havuz ve bunun doğusunda üçüncü bir havuz göze çarpmaktadır. 30 metre uzunluğundaki cephenin kuzey ve güney uçlarında yarım daire planlı iki havuzcu mevcuttur. Cephenin arkasında iki taraftan merdivenle inilen ve öndeki büyük havuza kemerler vasıtasıyla doğrudan geçiş yapılan iç havuz bulunmaktadır.

Dünyada sadece iki tane olan Roma Hamamı'nın biri İngiltere'de Bath şehrinde, diğeri ise Yozgat'ta bulunuyor. 2014'te gün yüzüne çıkarılan, 2 bin yıllık olduğu varsayılan tarihi hamam, suyuyla şifa kaynağı olurken friz süslemelerindeki boğa başı ve yılan figürleriyle de dikkat çekiyor.

Sarıkaya Roma Hamamı 2018 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine alınarak hem ülkemiz hem ilçe için önemli bir kültürel miras olmuştur.

Günümüzde, çevre düzenlemeleri ve restorasyon çalışmalarıyla ziyaretçilere açılan hamam, tarihi ve

mimari zenginliğiyle dikkat çekmektedir. Hamamın sıcak suyu, yaklaşık 50 derece sıcaklıkta olup, 2 bin yıldır kesintisiz bir şekilde akmaktadır.

Ayrıca halen aktif olarak kullanılan kaplıcamız; Romatizmal Ağrılar, Artroz (Eklem Kireçlenmeleri), Kalça-Eklem Kireçlenmeleri, Dejeneratif Romatizmalar, Bel Fıtıkları ve Buna Bağlı Siyatik Ağrılar, Ağrılı Kadın Hastalıkları, Kadınların Enfeksiyon Sekeline Bağlı Olarak Süregelen Akıntılar, Spastik Ağrıları, Spastik Kolitler, Böbrek Taşlarının Düşmesinde Üreter üzerinde Spazmolitik Etki, Karaciğer ve Safra Kesesi Taşları, Cilt Hastalıkları gibi birçok hastalığa iyi gelmektedir.

Efsaneye göre, bir Roma kralının kızı, amansız bir hastalığa yakalanmış ve bu sıcak sulara şifa bulmuştur. Kızının iyileşmesinin ardından, babası bu sıcak suyun etrafına bir yapı inşa ettirmiştir.

Roma Dönemi'nde ise; Tavium'dan Caesarea'ya giden yol üzerindeki kasaba, buradaki termal çeşmeden dolayı Aquae Sarvenae adıyla anılmaktaydı. Bölgede Hristiyanlığın yayılmasıyla birlikte hamamın kuzey kısmına bir kilise binası eklenmiş ve bunun sonucunda kasabanın adı Basilica Therma olarak de-

ğiştirilmiştir. MS 451 yılına kadar Basilica Therma bir piskoposluk merkeziydi. Kasabanın merkezi bir Roma hamamıydı ve kasaba yaklaşık üç kilometre uzunluğunda bir surla çevriliydi. Basilica Therma hakkında literatürdeki son bilgiler Bizans Generali Phocas'ın asi Bardas Sclerus'un ordusunu yenmesidir. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra bu bölge yavaş yavaş Türk egemenliğine girmiştir. Selçuklular ve Anadolu Beylikleri'nden sonra 1521 yılında Osmanlı İmparatorluğu bölgeye hakim olmuştur. 2010-2015 yılları arasında yapılan kazılarda Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluk Dönemi'ne ait çok sayıda eser ortaya çıkarılmıştır. Özellikle Osmanlılar termalden büyük ölçüde faydalanmışlardır. Son zamanlarda bulunan bir belgeye göre, 1905 yılında Boğazlıyan'daki öğretmenlerin maaşları termallerin geliriyle ödeniyordu. O yıllarda kasabanın adı Hamam Köyü'dü. Roma Hamamı sayesinde köy kasabaya dönüşmüştü.

Sarıkaya'nın merkezindeki Roma Hamamı hakkında modern literatürde ilk bilgi Fransız gezgin Chantre'ye aittir. Anadolu'yu dolaşan Chantre, 1893-1894 yıllarında yaptığı ziyaretlerde Roma Hamamı'nın ön cephesini görmüş ve resmini çizmiştir. Aynı zamanda

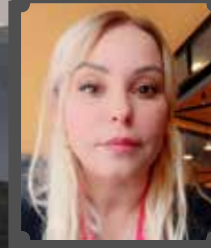
kabartma bulunmaktadır. Her iki tarafında simetrik merdivenler bulunan 16,00x4,00 metre ölçülerinde bir iç havuz bulunmaktadır. Tabandan kaynaklı termal suyun bulunduğu üçüncü havuz, iç havuza dik olarak konumlandırılmıştır. Havuz 15,00x5,20 metre ölçülerinde olup, kısa kenarları yarım daire şeklindedir.

Sarıkaya Roma Hamamı, Anadolu'da korunan Roma mimarisine ait tek korunan termal hamamdır. Anadolu'da buna benzer bir örneği yoktur. Büyük termal havuz binanın dışındadır ancak iç havuz ve üçüncü havuz binanın içindedir. Basilica Therma, yaklaşık 1900'lü yıllardan beri kesintisiz olarak sıcak su temin etmektedir. Cephedeki iki katlı kemerler, cephenin iki yanındaki yarım daire havuzlar ve iç havuzlardaki simetri mükemmeldir. Yapı doğrudan termal kaynağın üzerine inşa edilmiştir. Su içindeki sağlam temeli sayesinde yaklaşık 2000 yıl ayakta kalabilmiştir. Bu temel, suyun akışını engelleyen bir kazık gibi sağlam bir zemine kurulmamıştır. Her yerden su çıkan bir termal alana yerleştirilmiştir. Bu, Roma mimarisinin zayıf bir zemin üzerinde sağlam bir temel ile ulaştığı yüksek seviyeyi göstermektedir.

Basilica Therma (Sarıkaya Roma Hamamı), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında 1987 yılından bu yana koruma altındadır. 2013 yılında sit alanı arkeolojik sit alanı statüsüne çevrilerek modernizasyonun önüne geçilmek üzere genişletilmiştir. Yozgat Valiliği İl Özel İdaresi'ne ait olan bu yapıda 1932 yılında yapılan ilk kazıdan sonra arkeolojik kazılar tekrar başlatılmıştır. Yozgat Müzesi'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı adına sürdürdüğü kazılar Yozgat Valiliği tarafından desteklenmektedir. 6 yıllık çalışmalar süresince 3 modern kamu binası ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sağladığı ödenekle kamulaştırılan 3 bina yıkılarak 2014 yılında termal havuzlar ortaya çıkarılmıştır

Basilica Therma'ya en çok benzeyen antik yapı, Birleşik Krallık'taki Bath şehrinde bulunan UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki Roma Hamamları'dır. Her iki binada da benzer büyük termal havuzlar vardır. Ancak, Basilica Therma, Roma Hamamları'ndaki gibi büyük ölçüde yeniden düzenlenmiş eklentilerle geliştirilmiştir. Cephe ve havuzlar Roma Dönemi'ndeki orijinal hallerini korumaktadır. Bizans ve Türk dönemlerinde yapılan uzantılar ana mekanlardan çıkarılmış ve binanın özellikleri günümüze hiçbir bozulma olmadan gelmiştir.

Sarıkaya Roma Hamamı, hem tarihi hem de mimari açıdan önemli bir kültürel miras olup, bölgemize gelen ziyaretçilere eşsiz bir deneyim sunmaktadır. Sizde gelip hem bu şifalı termalden faydalanmayı hem de gelmişken çok lezzetli testi kebabımız ve tandır kebabımızdan tatmayı ihmal etmeyin. ■

Suzan AKTAŞ
İstanbul Adliyesi
Sürekli İşçi

CANIM BABAM

*Ben küçük bir kuş oldum
En büyük kahramanım sen oldun.
Seninle öğrendim ben kanat çırpmayı.
En büyük dağım sen oldun.*

*Sen evimizin bahçesi
Yeşil gözlü ormanı
Dik duruşlu yalçın dağı
En güzel günlerin kahramanı*

*Hayat seninle her zaman güzel,
Babacım senin yerin hep özel,
Seni arar gözler her yerde özler,
Sensiz geçen günler beni üzer.*

*Sen yoksan anlamsız hayatın tadı,
İçimde kocaman bir yara kaldı,
Kalbim oyuldu yer yerinden oynadı,
Küçük kuşu artık yeller aldı.*

burada yeni ilginç bulgular olacağını da belirtmiştir. Roma Hamamı'ndaki ilk kazılar Richard C. Haines ve ekibi tarafından yapılmıştır. Kendisi Chicago Üniversitesi'ne bağlı Alişar kazısının yöneticisi olan Dr. Von Der Osten'in yanında çalışmıştır. Kazının amacı mevcut kalıntıları ölçmek ve yapının sınırlarını belirlemektir. Kazılar sonucunda Roma Hamamı'nın cephesi ve çevresinin planı hazırlanmış ve yapının cephe düzenini ortaya koyan mükemmel çizimler hazırlanmıştır.

Roma Hamamı binasında cephe ve havuzlarda mermer, iç duvarlarda ise kireç taşı kullanılmıştır. Günümüzde yapının ana parçaları olarak; batı cephesi, önünde büyük bir termal havuz, cephenin arkasında bir iç havuz ve doğusunda üçüncü bir havuz görülmektedir. 30 metre uzunluğundaki cephenin kuzey ve güney taraflarında iki küçük yarım daire planlı havuz bulunmaktadır. Cephenin arkasında, her iki tarafında merdivenler ve önündeki büyük havuza doğrudan bağlanan kemerlerle çevrili bir iç havuz bulunmaktadır.

Büyük termal havuz 23,30 x 12,80 metre ölçülerinde ve 1,34 metre derinliğindedir. Havuz suyu sıcaklığı yaklaşık 45 santigrat derecedir. Ovale yakın, 120x140 cm ölçülerinde, 25 cm kalınlığında, altıgen formu iki parçadan oluşan vaftiz taşı ve havuzun yaklaşık ortasındaki içbükey dairenin ortasında haç biçimli bir

-YARGI UYGULAMALARINDA- HÂKİMİN REDDİ SEBEPLERİ BAKIMINDAN BAZI ÖZEL DURUMLAR

Doç. Dr.
Anıl KÖROĞLU
Türk-Alman Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Medenî
Usûl ve İcra İflâs Hukuku
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

*Öznel tarafsızlığın
belirlenmesi için,
hâkimin kişisel kanaati
ve davranışları
açısından, özellikle
somut bir davada kişisel
önyargıya sahip olup
olmadığı dikkate alınır.*

I. Vekilin Hâkimi Odasında Ziyaret Etmesi

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 37. Hukuk Dairesi'nin (9.1.2020, E. 2019/2787, K. 2020/78) kararına konu olayda, davacı vekili, davalılar vekilinin hâkimi odasında ziyaret etmesi ve odasında uzun süre kalması hususunun hâkimin tarafsızlığını zedelediğini söyleyerek hâkimin reddini istemiş, talebi inceleyen merci talebi reddetmiştir. Bu kararın istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, sözü edilen durumun ret sebebi oluşturmayacağını söylemiştir:

“Davacı vekilinin iki mürafaa arasında davalılar vekilinin hakimi ziyaret ettiği, uzun süre odasında kaldıkları ve bu hususun hakimin tarafsızlığını yitirdiği konusunda izlenim oluşturduğu iddiası yönünden, hakim odalarının herkese açık olduğu, taraf avukatlarının hakim ile görüşmesini yasaklayan bir mevzuatın bulunmadığı ve hangi hususlarla ilgili konuştukları hakkında somut bir bilginin dosyada yer almadığı, mahkeme hakimi ile odasında görüşmenin, tek başına hakimin tarafsızlığını yitirdiğine yönelik algılanamayacağı değerlendirildiğinden bu husustaki talebin de reddine karar vermek gerekmiştir.”

Sözü edilen durum iki yönüyle incelenebilir: Öznel tarafsızlık ve nesnel tarafsızlık. Öznel tarafsızlığın belirlenmesi için, hâkimin kişisel kanaati ve davranışları açısından, özellikle somut bir davada kişisel önyargıya sahip olup olmadığı dikkate alınır. Buna karşın nesnel tarafsızlıkta, mahkemenin kişide bıraktığı izlenim önemlidir. Bu anlamda mahkemenin oluşumu sebebiyle makul bir kişinin, onun tarafsızlığı konusunda herhangi bir şüpheye kapılmasına neden olup olmadığı dikkate alınır. Hâkimin vekil ile kendi odasında görüşmesi öznel tarafsızlığı ihlal etmez. Zira

görüşmenin içeriği belirsizdir. Hâkimin vekil ile kendi odasında görüşmesi nesnel tarafsızlığı da ihlal etmez. Zira yargılamada önemli fonksiyon icra eden bu kişilerin görüşmesi başka kişilerin nezdinde hâkimim tarafsızlığına kuşku düşürmesi için yeterli değildir. Aksi durumda dahi (yani bir hâkimin vekille odasında görüşmeyi reddetmesi) onun vekille arasında bir husumet olduğuna ve tarafsız kalamadığına işaret edemez.

II. Hâkimin Bilimsel Yayını

Hâkimin konferans-sempozyum gibi bilimsel bir etkinlikte tebliğ sunmuş olması veya kitap ya da makale gibi bir bilimsel yayınının bulunması, hâkimin reddi sebebi oluşturup oluşturmaması yönüyle özel bir önemi haizdir. Burada akla gelen ilk sebep, hâkimin bu yayınlara beraber ihsas-ı reyde bulunup bulunmadığıdır. Zira burada ilgili yayında ifade edilen hukukî bakış açısının sonradan açılan davalarda doğrudan uygulanması endişesi ortaya çıkabilir. Bu konu Alman hukukunda özellikle tartışılmıştır. Alman Federal Mahkemesi, bu tarz bir yayında belli bir hukukî sorun hakkında görüş bildiren hâkimin kural olarak reddinin mümkün olmayacağını söylemiştir (BGH III. Zivilsenat, Beschluss vom 25.05.2016 - III ZR 140/15; BGH, Beschluss vom 13.1.2016 - VII ZR 36/14). Federal Mahkeme, burada özellikle hâkimin bu yayınının bilimsel olarak faydalı olacağına vurgu yapmıştır. Gerçekten de hâkimin hukukçu olması sebebiyle bazı hukukî konularda eserlerinin bulunması doğaldır ve bilimsel tartışmaya katkı sunması bakımından değerlidir. Eğer her durumda bu tür yayınların hâkimin reddine neden olabileceği kabul edilirse, en başta ifade özgürlüğüne aykırı bir yaklaşım gösterilmiş olur.

III. Kanun Yolunda Karar Verecek Olan Hâkim ile Kanun Yolu Denetimine Konu Kararı Veren Hâkimin Eş Olması

Kararı veren alt derece mahkemesi hâkimi ile, kararı kanun yolunda denetleyecek hâkim arasında evlilik bağı bulunabilir. Bu durumun hâkimin reddine neden olup olmayacağı hususu Alman hukukunda ve Türk hukukunda tartışılmıştır. Alman hukukunda bu konuda farklı yönde kararlar ortaya çıkmıştır. Birtakım kararlarda söz konusu durumun hâkimin tarafsızlığını etkilemeyeceği ve dolayısıyla hâkimin reddine neden olmayacağı ifade edilmişken (Bkz. BGH, Beschluß vom 20. 10. 2003 - II ZB 31/02 KG; BGH, Beschluss vom 17. 3. 2008 - II ZR 313/06 [OLG München]); bir kararda ise, üst derecede tetkik hâkimi olarak çalışan kişinin, eşinin alt derece mahkemesinde verdiği kararı incelememek için kendisini reddetmesi uygun bulunmuştur. Burada ayrıca kararın tek hâkim mi yoksa heyet halinde mi verildiği hususu da tartışılmıştır. Buna göre, tek hâkim tarafından veya oybirliği gerektiren bir karar, üst derecede o kararı inceleyecek hâkimin eşi tarafından verilmişse, bu durumun ret sebebi olduğu belirtilmiştir (BGH Beschluss vom 9.2.2023 - I ZR 142/22).

Söz konusu durum hakkında doğrudan bir karara Türk hukukunda rastlanmamıştır. Bununla birlikte, idarî yargılamaya konu olan bir olayda, Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararında (3.2.2022, B. No: 2019/21436), daire kararlarında imzası bulunan Danıştay Dairesi Üyesinin davalı idarenin yönetim kurulu üyesi olan davaya konu idarî işlemde imzası bulunan kişinin eşi olması durumunu değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, bahsi geçen

¹ Bu kararlar ve diğer örnekler için ayrıca bkz. Anıl Köroğlu, *Yargı Kararlarında Medenî Usûl Hukuku*, Cilt 2, Yetkin Yayınları, Ankara, 2025.

durumu öznel tarafsızlık bakımından sorunlu olarak görmüş olsa da, Danıştay kararı ile davanın sona ermeyip ilk derece mahkemesinin ısrar kararının İdari Dava Daireleri Kurulu'nun verdiği kararla sona erdiğini gözeterek tarafsızlık bakımından sorun görmemiştir.

Üst derece mahkemesi hâkimi bakımından, istinaf veya temyiz edilen kararın eşi tarafından verilmesinin yasaklılık ve ret sebebi olup olmadığı hususunda, bu durumun yasaklılık sebebi olamayacağı; çünkü, söz konusu davanın hâkimin eşine ait bir dava değil, onun baktığı bir dava olduğu söylenmelidir. Ret sebebi açısından ise kanun yoluna taşınan kararın, kanun yolunda inceleme yapacak olan hâkim tarafından verilmediği ve bu yönüyle ret sebebi oluşmadığı söylenebilir. Ancak bu durumun tarafsızlığı şüpheye düşüren diğer sebepler arasında yer alıp almadığı, özellikle eşler arasında bu karar özelinde “dayanışma eğilimi” (“Solidarisierungsneigung”) algısının doğup doğmadığı her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir.

IV. Futbol Kulübü Taraftarlığı

Hâkimin futbol kulübü taraftarı olmasının, taraftarı olduğu kulüple ilgili bir davaya bakmasına engel olup olmayacağı hususu da üzerinde düşünülmesi gereken durumlardan biridir. Böyle bir durum Alman hukuku bakımından gündeme gelmiştir. Alman mahkemesinin kararına konu olayda, hâkim, önüne gelen davanın tarafı olan futbol kulübünün taraftarıdır. Ayrıca hâkim, kulübe ait ürünleri kullanmakta olup, ayakta seyirci kombine bileti sahibidir. Hatta hâkim koltuklu kombine bileti için başvuruda bulunmuştur. Hâkimin taraftarı olduğu futbol kulübünün davasının konusu ise stadyumun genişletilmesine ilişkindir. Eğer davanın sonunda stadyumun genişletilmesine karar verilirse hâkimin de koltuklu kombine bilet elde etme şansının matematiksel yönden artması olasıdır. Acaba bu durum hâkimin söz konusu davada tarafsız davranamayacağını söylemek için yeterli midir? Bu soru Alman hukukunda gündeme gelmiştir. Freiburg İdare Mahkemesi, bu soruya olumsuz yanıt vererek hâkimin davada tarafsızlığını

koruyabileceğini söylemiştir. Buna karşın, doktrinde bu kararın eleştirildiği görülmektedir. Kanaatimizce davanın kulüp lehine sonuçlanması durumu ile hâkimin kombine bileti elde etme ihtimalinin matematiksel olarak artacak olması mümkün olsa da buradaki çıkar hala somut (ölçülebilir) nitelikte değildir. Dolayısıyla burada hâkimin davada tarafsız olarak hareket edeceği söylenebilir. Kaldı ki, AİHM’in yerleşik içtihadı ve onu takip eden AYM kararlarına göre, bir mahkemenin tarafsız olduğu karine olarak kabul edilir. Bu anlamda, bir davada aksine emareler yoksa hâkimin tarafsız bulunduğu varsayılmalıdır.

V. Hâkime Kitap Hediye Edilmesi

Hâkime kitap hediye edilmesinin tarafsızlığa etkisi ve buradan hareketle onun reddine neden olup olmayacağı konusu da değerlendirilmelidir. Buna ilişkin bir yargı kararına rastlanmamış olsa da, bu konuda HSK’nın 2019 yılında vermiş olduğu bir karar (HSK Genel Kurul Kararı [Yargı Etiği Tavsiye Kararı] (Karar No: 2019/1) mevcuttur. Karar, yazarları tarafından, hakimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediyein kabulünde yargı etiği açısından engel hal olup olmadığı hakkında sorulan bir soru üzerine verilmiş olup, kararın ilgili bölümleri şu şekildedir:

“Hakimlerin ve savcılarının hediye kabulüne ilişkin olarak gerek mevzuatımızda, gerekse uluslararası belgelerde ve farklı ülkelerin yargı etiği kurallarında birtakım koşullar yer almaktadır. Hediyein “kitap” niteliğinde olması hususu yönünden de değerlendirildiğinde ilgili mevzuat hükümlerinin aşağıdaki şekilde yer aldığı görülmektedir.

[...]

Bununla birlikte, hediye yasağının bazı istisnaları olabileceği de kabul edilmiştir. Buna göre, hakimlerin, makul şekilde değerlendirildiğinde yargısal görevlerinin ifasında hakimi etkilemek amacıyla verildiği izlenimi yaratmayacak veya tarafsızlık algısını zedelememek kaydıyla, sunuluş vesilesine uygun olarak sembolik bir hediye, ödül veya avantajı kabul edebileceği,

[...]

Bu sebeple; -Hediyein niteliği, -Veriliş yeri, yöntemi ve zamanı, -Mali değeri, -Karşılığında herhangi bir beklenti doğup doğmayacağına ilişkin öngörü, -Görülmekte olan veya daha sonra hakim önüne gelmesi ihtimali olan bir davayla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediği, -Hediye verenin talepkar bir yapıda olup olmadığı ya da hediye verdiğini belirterek 3. kişiler nezdinde hakimle özel bir yakınlığının olduğu izlenimini oluşturma gayretinin olup olmadığı, -Hediyein verilmesine neden olan ilişkinin

doğuş biçimi, -Hediyein alınmasının objektif bakış açısıyla başkalarınca nasıl algılanacağı, -Hediye verenin yakınlık derecesi ve hediyein bu yakınlık derecesiyle uyumu, -Hediyein hakim veya savcının bizzat kendisi için mi verildiği, yoksa aile bireyleri ya da yakınları için mi sunulduğu, gibi hususlar hediye takdimiyle karşılaşan hakim veya savcılarının göz önünde bulundurması gereken hususlardır.

Kitaplar, özellikle hukuk mesleklerinde en temel bilgi kaynaklarıdır. Gerek meslek öncesinde gerekse mesleğin devamı süresince tüm hukukçuların bilgi seviyelerini artırmak, bilgilerini güncel tutmak, mesleki, akademik ve özel çalışmalarında yararlanmak amacıyla başvurulması istenen eserlerdir. Kendisini iyi yetiştirmiş bir hakim ve savcının toplumda yargıya olan güveni pekiştirecek bir algı bırakacağı ve ayrıca yüksek bilgi düzeyinde iyi yetişmiş hakim ve savcılarının yargı bağımsızlığının güçlenmesine de katkı sağlayacağı aşikardır.

[...]

Başvuru dilekçesinde, yazarları tarafından kendi kitabının hakime hediye olarak verilmesinden söz edilmekte olup, yukarıda hediye alınmasına ilişkin kriterlerde söz edilen diğer detaylar dilekçeden anlaşılamamaktadır. Özelde hediye verecek yazarın, genelde herhangi bir yazarın veya yayınevinin kitabını hediye edecek kişinin ilgili hakim görev yaptığı mahkemede bir davasının olması, hatta duruşma sırasında kitabın takdim edilmesi gibi durumlarda tarafsızlık görünüşünün zedeleneceği açıktır. Kitabın özel bir eser niteliğinde olup mali değerinin makul seviyelerden yüksek olması gibi hallerde hakim bunu kabul etmesi onu yükümlülük altında hissettirerek bağımsızlığını zedeleyebilecektir. Yine verilen kitabın herhangi bir ayrımcılık sebebine dayalı içeriğe sahip olması, hakim tarafsızlığını ve ayrıca tarafsızlık görüntüsünü etkileyebilecektir. Hakim kendi değerlendirmesine göre hediye almayı sakıncalı bulacağı haller de olabilir. (Örneğin: hediye veren yazarın toplumda kötü şöhretli olması veya kitap hakkında daha önce sakıncalı bulunarak toplatma kararı verilmiş olması gibi). Bu gibi istisnai durumlar dışında, hakim yazarları tarafından kendisine sunulan kitap hediyesini kabul edebileceği, bu durumun etik ilkelere aykırılık oluşturmayaacağı değerlendirilmekle birlikte, her somut olayın kendine has özelliği gereği, hakim Türk Yargı Etiği Bildirgesinde belirtilen ilkelerin ruhuna uygun davranması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı açıktır.

[...]

Kitabı hediye eden kişi veya kurumun hakim önünde veya önüne gelmesi muhtemel herhangi bir davasının

bulunmaması, hediye edilen kitabın bedelinin makul değeri aşmaması, karşılık beklentisi doğurmaması ve hakim tarafsızlık görüntüsüne halel getirmemesi koşuluyla; Yazarları tarafından, hakimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediyein kabulünde yargı etiği açısından engel bir hal bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiştir.”

HSK’nın konuyu her yönüyle inceleyen bu kararı hâkim tarafsızlığı ve dolayısıyla reddi bakımından da önemlidir. Özellikle kararda geçen, “Hediye verenin talepkar bir yapıda olup olmadığı ya da hediye verdiğini belirterek 3. kişiler nezdinde hakimle özel bir yakınlığının olduğu izlenimini oluşturma gayretinin olup olmadığı” ve “Hediyein alınmasının objektif bakış açısıyla başkalarınca nasıl algılanacağı” hususları ifadeleri mahkemenin nesnel tarafsızlığıyla ilgilidir. Bu çerçevede, söz konusu şartlardan birine aykırılığın hâkim tarafsızlığından şüphe edilmesine ve reddine sebep olabileceği ifade edilebilir.

VI. Hâkim ile Taraf Arasındaki Çeşitli Yakınlıklar

Hâkim ile tarafın aynı adliyede görev yapmış olması ve eski meslektaş olmaları başlı başına ret sebebi olarak değerlendirilmemiştir. Bu konuda Yargıtay (20. HD, 14.4.2016, E. 2016/3456, K. 2016/4496;

“Taraflar arasında görülen dava sırasında davacı vekili tarafından sunulan 20.08.2015 tarihli dilekçede özetle; ‘...davacının Adliyesinde, davalının ise.... Asliye Hukuk Mahkemesinde hâkim olarak görev yaptıkları, davanın davacının görev yaptığı Asliye Hukuk Mahkemesinde açıldığı, adli tatil nedeni ile dosyanın tensibinin Sulh Hukuk Mahkemesi hâkimi tarafından yapıldığı, ancak Sulh Hukuk Mahkemesi hâkiminin davalı ile aynı adliyede görev yaptıkları, aynı yerde görev yapmalarının reddi hâkim sebebi olarak görünmese de, hâkim ve davalının Adliyesinden önce [...] Adliyesinde de birlikte görev yaptıkları, hatta davalı ile davacının da tanışmalarının davalının [...] Adliyesinde görev yaptığı zamana denk geldiği, bu süreçte hem davalı-davacı hem de hâkim ve eşinin ailecek görüştükleri, birbirlerini tanıdıkları ve samimi oldukları, hâkim ve davalının daha sonra [...] Adliyesinde görev yapmaya başladıkları, davalı ile hâkim arasında meslektaş olarak görev yapmak dışında ailecek görüştükleri kişiler olduğu, davaya bakan hâkimin hem davacı hem de davalı ile sosyal medya iletişim araçlarıyla da arkadaş oldukları...’ gerekçesiyle reddi hâkim yoluna başvurmıştır.

[...]

Dosyayı inceleyen merci tarafından, her hâkim savcının gerek görev yeri itibarı ile gerekse başka nedenlerle birbirini tanıyabileceği, ilgili hâkimin bu

konuyu başkaları ile paylaştığı ve bu konu hakkında taraflarla konuştuğuna ilişkin herhangi somut bir delil bulunmadığı, dosya kapsamından hâkimin iki tarafı da tanımak haricinde tarafsızlığından kuşku duyulacak neden bulunmadığı, hâkimin yasaklılık halinin de dosyada bulunmadığı gerekçesi ile çekilme talebinin reddine karar verilmişse de; çekilme kararı veren hâkimin davanın tarafları ile aynı adliyede görev yapmak ve meslektaş olmak dışında eskiye dayanan tanışıklıkları bulunduğu, ailecek görüştükleri, taraflar arasında yaşandığı iddia edilen olaylara ilişkin bilgi ve görgü sahibi olma ihtimalinin bulunduğu, tüm bunların HMK'nın 36/1. fıkrasında belirtilen "hâkimin tarafsız kalamayacağı konusunda taraflarda şüphe uyandıran önemli bir sebep" teşkil ettiği anlaşıldığından çekilme kararının kabulüne karar verilmesi gerekirken aksi düşünce ile talebin reddedilmesi doğru görülmemiş ve hükmün bu sebeple bozulmasını gerektirmiştir."

Görüldüğü üzere aynı adliye çalışmak ret sebebi olarak görülme de, eskiye dayanan tanışıklık ve ailecek görüşme somut olay bakımından ret sebebi sayılmıştır. Burada özellikle ilişkinin yoğun olmasından hareket edilmiştir. Yine bu şekilde bir durumla hâkim ile tarafın kapı komşusu olduğu ihtimalde karşılaşılabılır. Bu ihtimalde, Konya Bölge Adliye Mahkemesi (5. HD, 12.7.2024, E. 2024/959, K. 2024/815) hâkimin çekilme yönünde verdiği kararı (HMK m. 39) uygun bulmuştur:

"Talep; hakimın çekinmesi isteminin reddine ilişkin değişik iş kararının kaldırılması istemidir. 6100 sayılı HMK'nın 36. maddesinde; "Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir." hükmü düzenlenmiş olup maddenin devamında özellikle yazılı hallerde ret sebebinin varlığı kabul edilir şeklindeki düzenlemeyle belirtilen haller hakimın reddi sebebinin varlığının kesin olduğu durumlar olarak örnekleme olarak yazılmıştır. Yani hakimın reddi veya çekinmesindeki

ana kural tarafsızlığından şüpheyi gerektirecek bir sebeptir. Dolayısıyla maddede sayılmayan bir hal de hakimın reddi veya çekinmesi sebebi olarak kabul edilebilir. Somut olayda; ilk derece mahkemesi hakimince davacı tarafın komşusu olduğu ve komşuluk hukuku çerçevesindeki yakınlık dolayısıyla tarafsızlığı konusunda şüpheyi mahal varmemek için HMK'nın 36/1.maddesi gereğince dosyadan çekilme talebinde bulunmuştur. Dosyanın tarafının hakimle kapı komşusu olması ve taraflar arasındaki komşuluk hukuku dolayısıyla örf ve adet gereği kurulan ilişki nedeniyle bu durumun bizzat hakim tarafından şüpheyi gerektirir bir durum kabul edilmesi hakimın tarafsız kalamama ihtimalini doğurabilir. Kaldı ki kendi lehine tarafsız kalınamayacağı ihtimali bulunan davacı tarafça dahi yapılan istinaf başvurusuyla hakimın çekilme kararı benimsenmiştir. Bu halde merci tarafından hakimın çekilme isteminin kabulü gerekirken yanlıgılı gerekçeyle ret kararı verilmesi yerinde görülmediğinden kararın kaldırılarak hakimın çekilme isteminin kabulü gerekmiştir."

Hâkim ile taraf arasındaki senli-benli konuşma durumunun da hâkimin reddine neden olup olmayacağı sorunu Alman mahkemesinin bir kararında tartışılmış ve taraf ile hâkimin birbirlerine "sen" şeklinde hitap etmelerinin, tek başına yakın bir ilişkinin mevcut olduğunu göstermediği, özellikle küçük bir yerleşim yerinde böyle bir durumun bir tarafsızlık şüphesi oluşturmadığına karar verilmiştir (OLG Hamm, Beschluss vom 15.05.2012 - 1 W 20/12). Bununla birlikte, her somut olay ayrı değerlendirmeli ve diğer tarafın bu şekilde bir konuşma tarzı sebebiyle hâkimin tarafsızlığı konusunda şüpheyi düşmesinin makul olup olmadığı tespit edilmelidir.

SONUÇ

Adil yargılanma hakkının sağlanması bakımından hâkimin tarafsız hareket etmesinin önemli olduğu, bu tarafsızlığın kaybolduğu durumlarda hâkimin reddi yoluyla hâkimin davaya bakmasının önlenebileceği, özellikle hâkim ile taraf arasındaki yakınlığın hâkimin reddine sebebiyete verip vermeyeceği konusunda her bir somut olay bakımından değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılması gerektiği, bu yazıda örnek olarak gösterilen durumlardan, avukatın hâkimi odasında ziyaret etmesi, hâkimin bilimsel bir yayın yapmış olması, hâkime kitap hediye edilmesi, taraftarı olduğu futbol kulübüyle ilgili davaya bakması, hâkim ile tarafın aynı adliyede çalışmış olması, kural olarak ret sebebi teşkil etmese de, kanun yolunda karar verecek olan hâkim ile kanun yolu denetimine konu kararı veren hâkimin eş olması, hâkim ile taraf arasındaki ilişkin yoğun olmasına neden olabilecek bazı yakınlıkların (örneğin, birbirlerinin kapı komşusu olması) hâkimin reddine neden olabileceği söylenmelidir. ■

Hafta sonları %25'e varan Paraf güzelliği!

Hafta sonlarının tadı Paraf'la çıkar.
Hafta sonu Restoran İndirimi'nde Paraf ile %10,
Paraf Platinum ile %25 indirim fırsatı
sizi bekliyor.

Paraf.

GÜNCEL GELİŞMELER KARŞISINDA AŞKIN ZARARIN İSPAT SORUNU

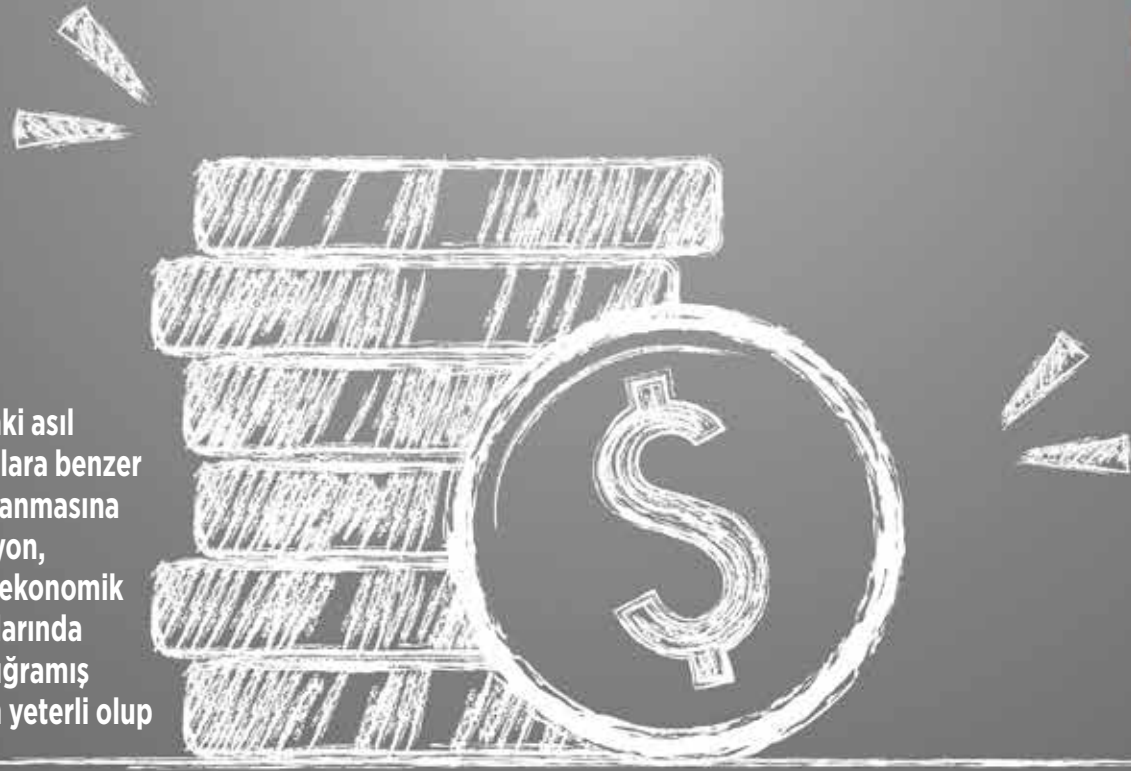

**Prof. Dr. Levent
BİÇER**
Kocaeli
Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Öğr.
Üyesi

**Doç. Dr. Esra
HAMAMCIOĞLU**
Kadir Has
Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Öğr.
Üyesi

Aşkın zararın ispatlanması konusundaki asıl tartışma ise, yukarıda yer verilen olgulara benzer bir durumun alacaklı tarafından ispatlanmasına gerek kalmaksızın, salt yüksek enflasyon, salgın hastalık dönemindeki olumsuz ekonomik dalgalanmalar, kurdaki ve emtia fiyatlarında meydana gelen artışların alacaklının uğramış olduğu zararın ispatlanması açısından yeterli olup olmadığıdır.

I. AŞKIN ZARAR KAVRAMI VE TBK'DA DÜZENLENİŞİ

Para borçlarında alacaklının, ödenen veya ödenecek temerrüt faizinden daha fazla bir zararının doğduğu gerekçesiyle TBK 122 uyarınca aşkın (eski deyişle munzam) zararın tazminini isteyebilmesi mümkündür. Aşkın (munzam) zarar, TBK 122'de, "Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür. Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder." şeklinde düzenlenmiştir.

Hüküm uyarınca, aşkın zararın talep edilebilmesi için ilk olarak alacaklının, temerrüt faizini aşan bir zararı mevcut olmalıdır. İkinci olarak, borçlunun bu zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunmadığını ispat etmesi gerekmektedir. Son olarak da, davacının talebi üzerine, temerrüt faizini aşan zararın görülmekte olan davada

talep edilebilmesi mümkün kılınmıştır. Alacağın elde edilmesine yönelik girişimler dolayısıyla yapılan masraflar, yoksun kalınan kazanç, paranın alım gücünde meydana gelen azalma nedeniyle gerçekleşen zararlar, ödenmeyen paranın başka kaynaklardan elde edilmesi dolayısıyla ortaya çıkan zararlar munzam zarara örnek olarak verilebilir¹.

II. PARANIN ENFLASYON KARŞISINDA DEĞER KAYBETMESİ NEDENİYLE OLUŞAN ZARAR VE KAZANÇ KAYBINDA AŞKIN ZARARIN İSPATI SORUNU

Aşkın zararın, temerrüt faizini aşan zarara uğradığını iddia eden alacaklı tarafından kanıtlanması gerekir (TBK 50).

Alacaklının alacağına kavuşamaması nedeniyle, alacaklının üçüncü kişilere tazminat veya cezai şart ödemek zorunda kaldığının ya da kredi kullanılması nedeniyle

karşılanan maliyetlerin bulunduğu ispatlanması, özetle alacağın geç ödenmesi nedeniyle alacaklının uğramış olduğu bütün zararlar, temerrüt faizini aşan munzam zarar olarak kabul edilebilecektir. Burada sayılan durumların var olduğunun ortaya konulması durumunda, alacaklı temerrüt faizini aşan zararını ispatlamış olacaktır. Bu konuda öğreti ve Yargı kararlarında herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır.

Aşkın zararın ispatlanması konusundaki asıl tartışma ise, yukarıda yer verilen olgulara benzer bir durumun alacaklı tarafından ispatlanmasına gerek kalmaksızın, salt yüksek enflasyon, salgın hastalık dönemindeki olumsuz ekonomik dalgalanmalar, kurdaki ve emtia fiyatlarında meydana gelen artışların alacaklının uğramış olduğu zararın ispatlanması açısından yeterli olup olmadığıdır.

A. ÖĞRETİNİN KONUYA YAKLAŞIMI

Konu tartışmalı olmakla birlikte, öğretide genel eğilimin, temerrüde düşmüş borçlunun paranın değer kaybetmesine rağmen oluşan zararı ödememesinin hakkaniyete uygun olmayacağı, böyle bir durumda enflasyon karşısında borçlunun olabildiğince temerrüt halini uzat-

maya çalışacağı, bunun tazminatın zararı giderme ve zarar verici olayı önleme işlevine uygun düşmediği, sürekli ve yüksek enflasyonun sözkonusu olduğu dönemlerde karine olarak alacaklının her zaman tazmini gereken bir zarara uğradığı, böyle bir çözümün değer kaybı meselelerini de çözeceği yönünde olduğu söylenebilir².

B. YARGI KARARLARI

Anayasa Mahkemesi ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.'nin B. No: 2014/2267, 21.12.2017 sayılı başvurusuna ilişkin olarak vermiş olduğu kararında, enflasyon karşısında munzam zararın ayrıca ispatı ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamunun yararı ile başvurusunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine bozulduğu ifade edilmiştir. Yargıtay'ın bazı daireleri, Anayasa Mahkemesi'nin bu karardan sonra enflasyon veya buna benzer diğer olguların varlığına rağmen zararın ayrıca ispatlanması gerektiği görüşünü değiştirmiştir. Bu nedenle, Yargı kararlarını ele alırken, Anayasa Mahkemesi kararından önceki ve sonraki Yargı kararları ayrı ayrı ele alınmıştır.

1. Anayasa Mahkemesi'nin Kararından Önce Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi

Yargıtay'ın bazı kararlarında paranın enflasyon karşısında değer kaybetmesinin, ayrıca ispat etmeye gerek kalmaksızın aşkın zarara yol açtığı kabul edilmektedir.

Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu bir kararda³, HUMK 238/II ve TMK 7 hükümlerine göre alacaklının zararının⁴ kanıtlandığına ilişkin karinenin vücut bulduğu ve böylece davacının zararını ispat yükünü yerine getirdiği, alacaklıların kamulaştırılan taşınmazların bedelini aradan geçen uzun süreye rağmen henüz tahsil etmemeleri nedeniyle, bu bedelin dava tarihindeki satın alma gücü

² Hasan AYRANCI, *Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar* (BK. M. 105), Yetkin yayınları, Ankara 2006, s. 164; Fikret EREN, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s.27- 28; Selahattin Sulhi TEKİNAY/ Sermet AKMAN/ Haluk BURCUOĞLU/ Atilla ALTOP, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 1993, Nami BARLAS, s. 212; Rona SEROZAN, "Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu Değişikliklerinin, Özellikle Yabancı Para Borçlarına ve Bunların Teminat Altına Alınmalarına İlişkin Değişikliklerin Eleştirilmesi", İstanbul Barosu Dergisi, C. 65, S. 1-2-3, İstanbul 1991, s. 165; Özgür DUMAN, *Enflasyon Karşısında Para Alacaklarının Korunması ve Mülkiyet Hakkı, Uyumazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl 6, Sayı 12, Aralık 2018, s. 408. Aksi yönde bkz. ve krş. Hüseyin ALTAŞ, *Munzam Zararda İspat Sorunu*, AÜHFD., C. 50, Y. 2001, s. 126-128.

³ HGK'nın 13.06.2012 T., 2011/18-730 E., 2012/373 K. sayılı kararı. Karar ve özeti için bkz. DUMAN, s. 408.

⁴ HGK'nın 07.02.2007 T., 2007/11-55 E., 2007/53 K., sayılı kararında (Karar ve özeti için bkz. DUMAN, s. 409), munzam zararın nasıl hesaplanması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır. Borçlunun temerrüde düştüğü tarihten ödemenin yapıldığı güne kadar geçen süre içinde her yıl gerçekleşen yıllık enflasyon artış oranı, bu oranın eşya fiyatlarına yansıyan durumu, mevduat ve devlet tahvillerine verilen faiz oranları, TL karşısında döviz kurlarına ilişkin değişiklik tablolarının araştırılması suretiyle, para değerinin düşmesi, alım gücünün azalması nedeniyle davacının uğradığı zararın anılan ölçütlere göre hesaplanacak unsurlar toplanıp ortalamaları bulunduktan sonra ortaya çıkacak tutar esas alınmalıdır.

dikkate alındığında zararlarını kanıtlamış olduklarını kabul etmiştir.

Hukuk Genel Kurulu enflasyonun yüksek olarak seyrettiği bir dönemde vermiş olduğu kararında⁵, munzam zarar davalarında davacı alacaklının ispat yükümlülüğünün çok sıkı kurallara bağlanmaması gerektiği, genel ispat yöntemlerinde olduğu gibi her olayın kendi yapısı ve özelliği içinde değerlendirmeye tabi tutulması gerektiği, yaşayan hayatın gerçekleri ve deneyimlerinin zorunlu kıldığı herkesçe bilinen normal durumlar ile fiili karinelerin, ispat yükünü ortadan kaldıran istisnalar olduğu, ispat hukuku açısından alacaklı yararına değerlendirilmesi gerektiği, hiper enflasyonun yüzde yüzlerde seyrettiği, vadeli mevduatların en az bu oranlarda gelir getirdiği, yabancı para değerinin (kurların) her zaman temerrüt faiz oranlarını aştığı, banka kredilerinin yüzde iki yüze kavuştuğu, paranın iç alım (satım) alma değerinin büyük ölçüde azaldığının açık olduğu, böyle enflasyonist bir ortamda, bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için bir çaba ve girişimde bulunması, örneğin en azından vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirilmesi, olayların normal akışına, hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu, bu durum karşısında, enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçlarının toplum tarafından az veya çok herkesin bildiği, en önemlisi gerekli olduğu takdirde bilinebilmesinin kolayca gerçekleştirilebileceği ve mahkemelerin de bilgisi altında olan vakıalar olarak kabulü gerektiği, dolayısıyla HUMK 238/II hükmündeki deyimi ile “maruf ve meşhur” vakıalar olduğu ve bunların ispatına gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

3. Yargıtay bazı kararlarında aşkın zararın ayrıca ispat edilmesi gerektiğini içtihat etmiştir.

Yargıtay 15. HD'nin 12.05.2016 T., 2016/1049 E., 2016/2737 K. sayılı kararında⁶, alacaklının temerrüt faizini aşan zararının somut delillerle kanıtlanması gerektiği, para borcunun geç ödenmesi halinde bir zararın mevcut olduğunun kural olarak benimsendiğini ve bu zararın temerrüt faizi ile karşılanmasının öngörüldüğünü, bu durumlarda alacaklının parasını zamanında alması durumunda ne şekilde kullanacağını kanıtlaması gerektiğini, uğradığı zararın kendisine ödenen temerrüt faizinden fazla olduğunu ispat etmek zorunda olduğunu, enflasyon oranının ya da bankalarda mevduat için ödenen faizin temerrüt faizinden yüksek oranda olmasının munzam zararın gerçekleştiği ve kanıtlandığı anlamına gelmediğini, alacaklının kanıtlaması gereken hususların enflasyon ve mevduat faizinin yüksekliği gibi genel olgular değil, kendisinin şahsen ve somut olarak geç ödemeden dolayı zarar görmesi olduğunu, paranın döviz

karşısında hızlı değer kaybı ve yüksek enflasyon gibi genel ekonomik konjonktürel olguların mülga 818 sayılı BK m. 105 (TBK 122) hükmünde sözü edilen munzam zararın varlığını göstermeyeceğini belirtmiştir.

Hukuk Genel Kurulu T. 31.10.2007, 2007/11-668 E., 2007/798 K. sayılı kararında, faizi aşan zararın ödenebilmesi için uğranılan zararın varlığı ile miktarının kanıtlanması gerektiği, ekonomik olumsuzluklar (enflasyon, yüksek faiz, para değerindeki devamlı düşüş) dikkate alınarak kanun hükmüyle geçmiş günler faizine ilişkin düzenleme yapıldığı, aynı olguların mülga 818 sayılı BK 105 hükmünde öngörülen munzam zararın bilinen kanıtları olarak gösterilip, bunların doğurduğu olumsuzlukların gerçek zarar olarak gösterilemeyeceği, aksinin kabulü halinde kanun koyucunun bu olumsuzlukların karşılığına dair saptamasının hiçbir anlamı kalmayacağı ifade edilmiştir⁷.

Munzam zararın varlığının nasıl kanıtlanacağı, daha açık bir deyişle salt enflasyon olgusunun munzam zararın varlığı için yeterli sayılıp sayılmayacağı hususunda eski BK döneminde Yargıtay uygulamasında da birlik sağlanamamıştır. Bu dönemde Yargıtay'ın çeşitli daireleri arasındaki görüş ayrılıklarını gidermek üzere içtihatların birleştirilmesi amacıyla toplanılmıştır.

Bu toplantıda, zarar iddialarının kanıtlanmasında hakimın takdir yetkisini düzenleyen TBK hükümlerini ve hakimın delilleri serbestçe takdir edeceğini öngören usul kanunu hükümlerine değinilerek, kaynağını değişik maddi olgulardan alan zararların kanıtlanmasının, içtihatların birleştirilmesi yoluyla tek bir vasıtaya bağlanmasının hukukun gelişmesini önleyeceği ve hakimın takdir hakkını sınırlayacağı gerekçeleriyle, içtihatların birleştirilmesine gerek görülmemiştir⁸.

4. Avrupa İHM ve Anayasa Mahkemesi Kararları

AIHM yerleşik bir içtihat olarak, alacağın kaynağının kamulaştırma, sosyal güvenlik ödemeleri, vergi iadesi veya bunun dışında başka bir alacak gibi kamudan kaynaklanması durumunda, enflasyon nedeniyle meydana gelen değer kayıplarının karşılanması gerektiğini kabul etmektedir⁹.

Anayasa Mahkemesi kamulaştırma dolayısıyla yapılan geç ödemenin ve haksız olarak tahsil edilen verginin 5 yıl 5 ay sonra faizsiz olarak iade edilmesi, belli bir mblağdan yararlanma hakkı uzun süre engellenen başvurusunun mali durumunda önemli bir zarara yol açması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali olduğunu kabul etmektedir¹⁰.

7 Karar ve özeti için bkz. DUMAN, s. 412.

8 Yargıtay İBGK, T. 18.10.1999, E. 1997/2, K. 1999/1 sayılı kararı.

9 DUMAN, s. 453.

10 DUMAN, s. 438 vd.

Anayasa Mahkemesi ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.'nin B. No: 2014/2267, 21.12.2017 sayılı başvurusunda, mahkemece hükmedilen alacağın değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini, ödenen faiz tutarına rağmen aynı dönemde enflasyonun kümülatif olarak yaklaşık %13.254 oranında arttığını, başvurusunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvurusuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini, derece mahkemelelerinin başvurusunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu sebebiyle somut olay bakımından kamunun yararı ile başvurusunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine bozulduğu sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesinin alacağın değer kaybı şikayetleri yönünden sadece enflasyon oranlarını dikkate aldığı, döviz veya altın gibi diğer değişkenleri değerlendirmeye tabi tutmadığı ifade edilmiştir¹¹.

Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bu karar sonrasında, Yargıtay'ın bazı daireleri aşkın zararın somut vakıalar ile ispat edilmesi gerektiği görüşünü, bazı daireleri ise uğranılan zararın somut vakıalarla ispat etmek zorunluluğunun bulunmadığı görüşünü benimseyerek, temerrüt faizi ile karşılanmayan zararın varlığını başta enflasyon, devalüasyon, altın fiyatlarındaki artış, tüketici fiyat endeksi, üretici fiyat endeksi ve asgari ücret artış oranlarındaki artıstan yola çıkarak ispat edebilecekleri belirtilmiştir¹² ve bu kararlarda, enflasyon, devalüasyon, tüketici eşya fiyat endeksi, altın kurlarındaki artışlar, memur maaş ve işçi ücretlerindeki artışlar gibi çeşitli ekonomik etkenlerin ortalamalarının alınması için konuya ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiği de vurgulanmıştır¹³. Anayasa Mahkemesi'nin 2017 tarihli kararından sonra konuya ilişkin olarak uygulamada birlik sağlanmadığı görülmüştür¹⁴.

29.09.2025 tarihli RG'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararında özel hukuk kişileri arasındaki borç ilişkisinden doğan alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği ve hukuk sisteminde başvurusunun alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer

11 DUMAN, s. 438 vd.

12 Yıldırım KESER, Aşkın Zararın İspatı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İnÜHFD 11(2): 484-495 (2020) s. 490.

13 KESER, s. 492.

14 Nitekim bu yönde bkz. Umut YENİOCAK, Munzam Zarar Davalarında İctihat Karmaşası, <https://sozlesmeakademisi.com.tr/?p=blog&id=366&t=munzam-zarar-davalarinda-ictihat-karmasasi>, ET. 12.12.2025; Umut Yeniocak, Munzam Zarar Davalarındaki İctihat Karmaşasına Anayasa Mahkemesinin Önemli Müdahalesi, <https://www.sozlesmeakademisi.com.tr/?p=blog&id=425&t=munzam-zarar-davalarindaki-ictihat-karmasasina-anayasa-mahkemesi-nin-onemli-muda>, ET. 12.12.2025.

kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ve pilot karar usulünün uygulanmasına ve başvurusunun da aralarında bulunduğu bu durumdaki kişilerin zararlarının giderilmesine imkan tanıyacak şekilde düzenleme yapılması hususunda keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararındaki karşı oyun gerekçesinde yapılan açıklamalarda uygulamadaki içtihat farklılıklarının TBK 122'nin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Türk Hukukunda paranın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle alacaklının başvurabileceği etkin bir mekanizmanın bulunmadığının kabul edilmesine imkan olmadığı, hükmün alacaklının aşkın zararını tazmin etmesine imkan verdiği, yapısal bir sorunun bulunmadığı gerekçesiyle, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, giderim yönünden yeniden yargılamaya hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu bu karar hukuki, ekonomik ve sosyolojik açıdan oldukça önem arz etmekte olup, kararda yer alan karşı oyun gerekçeleri de dikkate alınarak sorunun yapısal bir sorundan kaynaklanıp kaynaklanmadığının bu süre içerisinde Yargı ve öğreti çevresinde tartışılarak değerlendirilmesi gerekmektedir. ■

5 HGK'nın 10.11.1999 T., 1998/13-353 E., 1999/929 K. sayılı kararı (karar ve özeti için bkz. DUMAN, s. 409).

6 Karar ve özeti için bkz. DUMAN, s. 410.

FOTOĞRAFLAR

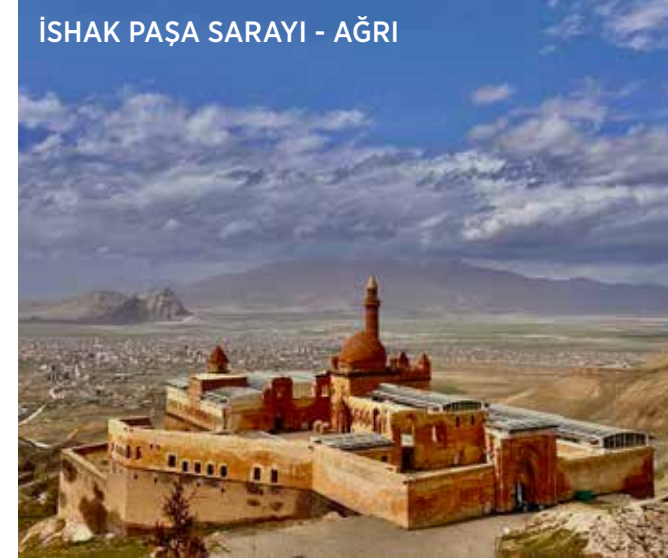

Şeymanur KILIÇ
İstanbul Hakimi

SÜLEYMANİYE CAMİ - İSTANBUL

İSHAK PAŞA SARAYI - AĞRI

ÇENGELKÖY - İSTANBUL

AKDAMAR ADASI - VAN

AKDAMAR ADASI - VAN

BEŞİKTAŞ - İSTANBUL

SİĞİRCİ YAYLASI - GİRESUN

ULUDAĞ - BURSA

İNKÜMLÜ - BARTIN

HACZEDİLEN MENKULLERDE İSTİHKAK İDDİASI VE MÜLKİYET KARİNESİ: HUKUKİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ömer ŞAHİN
İstanbul
İcra Daireleri Başkanlığı
Başmüdür

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) kapsamında, haczedilen menkul mallar üzerinde üçüncü kişilerin mülkiyet iddiasında bulunabilmeleri istihkak mekanizması ile mümkündür. Ancak uygulamada mülkiyet karinesi, zilyetlik ilişkileri ve ispat yükü gibi hususlar, hem hak sahiplerinin mağduriyetine yol açmakta hem de icra sürecini yavaşlatmaktadır. Bu çalışmada, İİK m. 96-97-99 hükümleri bağlamında menkul mallar üzerindeki istihkak iddiaları ve mülkiyet karinesi irdelenmekte; karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunulmaktadır.

1. Giriş

İcra hukuku, alacaklıların alacaklarına kavuşmalarını sağlarken, borçluların ve üçüncü kişilerin mülkiyet haklarını da gözetmek zorundadır. Borçluya ait olmayan menkullerin haczedilmesi mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelir. Bu nedenle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu istihkak davası yoluyla üçüncü kişilerin hakkını koruyucu bir mekanizma öngörmüştür. Özellikle menkul mallarda borçlu ile üçüncü kişi arasındaki fiili kullanım ve zilyetlik ilişkileri, mülkiyetin kimde olduğu konusunda karışıklığa neden olmaktadır. Bu bağlamda mülkiyet karinesi ve ispat yükünün dağılımı uygulamada çeşitli sorunlara yol açmaktadır.

2. İstihkak Davasının Hukuki Çerçevesi

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre "... kural olarak İcra Müdürünün haciz talebini yerine getirme konusund herhangi bir taktir yetkisinin bulunmadığının kabulü gerekir. İcra Memurunun taktir yetkisi, İİK'nun 82. Maddesi kapsamında malın haczinin kabil olup olmadığı ile sınırlı olup, İcra Müdürünün bunun dışında, yani öncelikle istihkak iddiasının çözülmesi gerektiğinden bahisle haciz talebini reddetme yetkisi yoktur¹. İİK m.96-99 arasında düzenlenen istihkak mekanizması, üçüncü kişinin haczedilen malın kendisine ait olduğunu ileri sürmesi halinde devreye girer². İcra müdürü, istihkak iddiasını tutanağa geçirir ve tarafları beyanlarını sunmak üzere davet eder. Ta-

raflar anlaşamazsa, istihkak davası açılması gerekir. İstihkak davası, icra mahkemesinde basit yargılama usulüne tabi olarak görülür ve mülkiyetin kime ait olduğu tespit edilir. Üçüncü kişi malın kendisine ait olduğunu yazılı delille ispat etmek zorundadır. Aksi takdirde mülkiyet borçluya ait sayılır⁽³⁾.

3. Mülkiyet Karinesi ve İspat Yükü

Mülkiyet karinesi 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 97/a maddesinde düzenlenmiştir. İİK m.97/a hükmü uyarınca, haciz sırasında borçlunun zilyetliğinde bulunan menkul mallar aksi ispat edilene kadar borçluya ait kabul edilir⁽⁴⁾. Karine uyarınca, bir taşınır malı elinde bulunduran kimse o malın maliki sayılmaktadır. Borçlu ile üçüncü şahısların taşınır malı birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi malın borçlu elinde addolunacağı aynı maddede hüküm altına alınmıştır. Söz konusu bu hüküm uyarınca, borçlu ile üçüncü şahısların birlikte ellerinde bulundurdıkları taşınır mal borçluya ait taşınır mal gibi haczedilip muhafaza altına alınabilmektedir. Ancak borçlu ile üçüncü şahısların birlikte ellerinde bulundurdıkları taşınır malın borçlu elinde kabul edilerek haciz ve doğrudan muhafaza işlemi yapılabilmesi, uygulamada mağduriyetlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Borçlu ile üçüncü şahısların birlikte ellerinde bulundurdıkları taşınır malların doğrudan muhafaza altına alınmaması ve bu yolla doğabilecek mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla 24/11/2021 tarihli ve 7343 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle, 2004 sayılı Kanunun 97/a maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere "Bu hâlde üçüncü şahıs yedieminliği kabul ettiği takdirde bu mal muhafaza altına alınmaz. Ancak 97 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca takibin devamına karar verilmesi hâlinde mal muhafaza altına alınabilir." cümleleri maddeye eklenmiştir.

Düzenlemeyle, borçlu ile üçüncü şahısların taşınır malı birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi malın borçlu elinde addolunacağına ilişkin karene değiştirilmemekle birlikte bu nitelikte bulunan taşınır mallar bakımından muhafaza işlemi yapılması ölçütlere bağlanmaktadır. Buna göre, düzenleme sonrası karene kapsamında haciz işlemi uygulanan taşınır mal, üçüncü şahıs yedieminliği kabul etmesi halinde muhafaza altına alınmaktadır. Ancak üçüncü şahsın yedieminliği kabul etmemesi durumunda veya istihkak iddiasına borçlu veya alacaklının itiraz etmesi üzerine Kanunun 97 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca icra mahkemesi tarafından takibin devamına karar verilmesi hâlinde mal muhafaza altına alınabilir.

4. Yargıtay Kararı ve Akademik Görüş

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2017/12-347 E., 2018/1259 K. sayılı ve 03.10.2018 tarihli kararında; icra memurunun haciz işlemi sırasında üçüncü kişinin istihkak iddiasını derhal tutanağa geçirmesi ve İcra ve İflas Kanunu'nun 96-99. maddeleri doğrultusunda prosedürü başlatması gerektiği vurgulanmıştır⁽⁵⁾. Kararda, istihkak iddiası ciddi delillerle desteklendiğinde icra müdürlüğü ve mahkemece bu hususun göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiş, yalnızca zilyetliğe dayanarak mülkiyetin borçluya ait olduğu varsayımına gidilmesinin hatalı olduğu ifade edilmiştir. Bu karar, mülkiyet karinesinin istisnalarının yargı tarafından nasıl ele alındığını göstermesi bakımından önemlidir.

Uyar, T. ve Uyar, C. (2023), Ankara Barosu Dergisi'nde yayımlanan makalelerinde, icra mahkemelerinin istihkak davalarında maddi gerçeğe ulaşmak adına zilyetlik karinesini mutlak biçimde uygulamaktan kaçınmaları gerektiğini savunmuşlardır. Yazarlar, özellikle aile bireylerinin birlikte yaşadığı konutlarda malvarlığının kime ait olduğunun daha dikkatli değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüş, uygulamada yaşanan mağduriyetlerin önlenmesi açısından önemlidir.⁽⁶⁾

5. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

- 1. Zilyetliğin Mülkiyetle Karıştırılması:** Borçlu ile aynı çatı altında yaşayan kişiler, fiilen kullandıkları ancak kendilerine ait olan malların hacziyle karşılaşmaktadır.
- 2. İspat Araçlarının Yetersizliği:** Üçüncü kişiler çoğu zaman malın mülkiyetini gösteren yazılı belgeye sahip değildir.
- 3. İcra Müdürünün Sınırlı Yetkisi:** İcra müdürü, bağlayıcı karar verememekte, dava açılması gerekmektedir.
- 4. Kötü Niyetli İstihkak İddiaları:** Borçlular, mallarını muvazaalı biçimde devrederek hacizden kaçırılmaktadır.

6. Çözüm Önerileri

- 1. Mülkiyetin Belgelenmesinin Teşviki ve Zilyetlik Karinelerine Esneklik** açısından ele aldığınızda, İcra müdürü hacze gidilen yerin borçluya ait olduğunu gösteren bulguları belirledikten sonra hacze gitmelidir. Bu konuda tam ispat aranmamalıdır. Ancak alacaklının beyanı da tek başına belirleyici olmamalıdır. Zira alacaklılar çoğu kez borçlunun aile bireylerinin, eski iş ortaklarının veya iş yerini devralan kişilerin konut ve iş yerlerini borçluya ait göstererek haciz isteminde bulunmaktadırlar. Bu durum ise salt aile bireyi, eski ortak ya da iş yerini devralan konumunda olan kişilerin haksız haciz baskısına maruz kalmasına ve bir mahkeme kararı olmadan mülkiyet veya diğer üstün haklarının sınırlandırılmasına neden olabilmektedir. ⁽⁷⁾

- 2. İcra Müdürünün Yetkilerinin Artırılması:** Alacaklıya ancak tasarrufun iptali davası açıp haklı çıkarak elde edebileceği bir hukuksal korumayı, salt onun beyanına dayanarak erkenden tanımak yerinde olmaz. Bu sakıncayı önlemek için alacaklı haciz yapılan yerin borçluya ait olduğunu gösteren bulguları sunmalı, icra müdürü bu bulguları değerlendirerek alacaklının bildirdiği yer ile borçlu arasında bir bağlantı kurarsa haciz kararı vermelidir. ⁽⁸⁾
- 3. Kötü Niyetli Taleplerin Engellenmesi:** Alacağın tahsili amacı ile İcra Müdürlüğüne başvuruda bulunan alacaklı, takip masraflarını, açılacak davaları bilir ve ona göre hakkını ararken, İşyerinde çalışan kişi ansızın haciz baskısına maruz kalmakta kendisini savunmak zorunda kalmaktadır. Bazı durumlarda kendisini vekil ile temsil edecek ekonomik durumu da olmayan üçüncü şahıslar haklı olduğunu mahkemede kanıtlasa bile bu defada muhafaza altındaki mahcuzların hamal nakliye ve yediemin ücretlerinin kimin tarafından ödeneceği karışıklıklara sebebiyet vermektedir. İstihkak davasını kazanıp haczedilen menkulu teslim aldıklarında tekstilci ise kumaşın modası geçmiş oluyor veya ürün piyasa değerini kaybetmiş oluyor. Boya satan işyeri ise üçüncü kişiye satışın ve sürümün en az olduğu kış aylarında hacizli mal teslim ediliyor. Üçüncü kişiler uğradıkları zararları tazmin edememektedir. Oysa ki haciz esnasında alacaklının dosyaya yatıracağı teminat karşılığında muhafaza işlemi başlatılabilir.
- 4. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları:** İcra İflas Kanunda düzenlemeler yapılarak istihkak iddialarının İİK 96/97 veya 99. Maddesine göre değerlendirilmesi için belirli kıdeme ulaşmış müdürler tarafından incelenmesi sağlanmalıdır. Oluşturulacak Müdürler Kuruluna dosya aktarılıp, dosyaya bakacak müdür kurul tarafından tayin edilebilir..

7. Genel Değerlendirme ve Sonuç

İstihkak iddialarının hukuki çerçevesi ve uygulamadaki sorunları değerlendirildiğinde, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- 1. İstihkak mekanizması, üçüncü kişilerin mülkiyet hakkını koruyan önemli bir güvencedir; ancak uygulamada yeterince etkin işletilememektedir.**

- 2. Zilyetliğe dayalı mülkiyet karinesi, gerçek mülkiyet ilişkilerini yansıtmakta yetersiz kalmakta ve mağduriyetlere neden olabilmektedir.**
- 3. Üçüncü kişilerin yazılı delil sunma zorunluluğu, birçok durumda hak kaybına yol açmaktadır.**
- 4. İcra müdürlerinin istihkak iddialarını yalnızca kayda geçirip yetkisiz kalmaları, yargı sürecini gereksiz yere uzatmaktadır.**
- 5. Kötü niyetli istihkak iddialarına karşı etkili yaptırımlar öngörülmemiştir; bu da kötüye kullanıma açıktır.**
- 6. Yargıtay kararları ve akademik görüşler, istihkak davalarında hakkaniyet ilkesi doğrultusunda esnek yorumların gerekliliğini ortaya koymaktadır.**
- 7. Hukuki güvenliğin sağlanması için hem yasal düzenlemeler hem de uygulamada rehber kararlar ve eğitimlerle istihkak süreçlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.**

Sonuç olarak; Haczedilen menkule ilişkin olarak vuku bulan istihkak iddialarına İcra Müdürlükleri Yargıtayın İcra Müdürü için belirlediği kıstaslardan bakmaktadır. Bu kıstaslar ise haciz mahallinin tebligat adresi olması, borçlunun mernis veya mersis adresinin olması, sonuncusu ise borçlunun haciz mahallinde hazır bulunmasıdır. Diğer bir hususu ise güncel tarihli evraka ulaşabilmektir. Borçlu ile üçüncü kişi arasındaki organik bağ ve aynı iş kolunda faaliyet gösterdikleri iddiası ise mahkemeler tarafından değerlendirilmektedir. Oysa ki daha önce fırın, pide salonu olarak kullanılmış bir iş yerinin aynı iş kolunda faaliyet gösteren üçüncü kişi tarafından işletme yeri olarak seçilmesi gayet normaldir. Fırını olmayan işyerine fırın inşa etmek yerine olan tercih edilmiştir.

İİK m.96-99 hükümlerinin uygulamasında karşılaşılan sorunların çözümü için mevzuat değişikliği, uygulama rehberleri, icra müdürlüklerinin güçlendirilmesi ve alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının teşvik edilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda atılacak adımlar, hem borçlunun hem üçüncü kişinin mülkiyet hakkını korurken alacaklının da hakkına daha hızlı ulaşmasını sağlayacaktır. ■

1. Yargıtay 12. H.D 05.06.2018 tarih 2018/2824 E. 2018/5853 K.
2. İcra ve İflas Kanunu m.96.
3. İcra ve İflas Kanunu m.97, f1.
4. İcra ve İflas Kanunu m.97, f1.
5. Yargıtay HGK, 03.10.2018, E. 2017/12-347, K. 2018/1259.
6. Uyar, T. ve Uyar, C., 'İstihkak Davaları ve Zilyetlik Karineleri', Ankara Barosu Dergisi, 2023.
7-8. (İsmail ERCAN - Hacizden Doğan İstihkak Davaları, Sayfa 41)

BALKANLAR'IN HÜZÜN DOLU KALBI: BOSNA

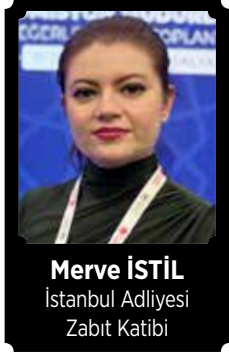
Blagaj Tekkesi ve Buna Nehri

Bosna-Hersek-Başçarşı

Mostar Köprüsü

Merve İSTİL
İstanbul Adliyesi
Zabıt Katibi

"Yol öğretir" derler. Yol; her şeyden önce yolda olmayı öğretir. Yola çıkmak, her zaman bir yere varmak anlamına gelmez, yol güzellikleri ve zorluklarıyla birlikte insanı olgunlaştırır.

Yol, planlananın dışında kalan anların da bir öğretmeni olur; yanıldığımızda ders alır, başarıya ulaştığımızda ise kendimize olan güvenimizi pekiştiririz. Sonuç olarak, yol bizi sadece varış noktasına değil, kendi iç yolculuğumuza da götürür.

İşten çok bunaldığım bir anda, adli ara vermeden kısa bir süre önce kendimi Balkanlar'ın yemyeşil, masmavi ve bir o kadar da hüzün dolu Bosnasının kolları arasında buldum. Bir an önce yeni bir yerin keşfi, yeni insanları tanımak için heyecanlanıyordum. Ancak daha uçak, Saraybosna semalarında süzülürken içim hüzün doldu. Camdan bakınca görülen oldukça büyük şehitlikler, bu hüznü tanımlamada belirli bir faktördü.

Yaklaşık 30 yıl önce Avrupa'nın göbeğinde yaşanan Bosna Savaşı, hala gizli bir ruh gibi sizi sarabiliyordu. Bu satırları okuyan sevgili okurlar, bazılarınız medyadan ya da tanıdıkları/akrabaları vasıtasıyla Bosna Savaşını hatırlıyor olabilirsiniz ancak konuya uzak okurlar için de bu konuda kısa bir bilgilendirme yapmak istiyorum. Bilindiği üzere Yugoslavya, etnik olarak birbirinden farklı unsurları bir arada bulunduruyordu. Dağılma sürecinde ise, etnik, dinî ve siyasî gerilimler zirveye çıktı. Yugoslavya'nın bir parçası olan Bosna-Hersek, 1992 yılında kendi bağımsızlığını ilan etti ve Sırlar bu bağımsızlığı tanımamaya kendi kontrol bölgelerini kurmaya çalıştı. 1992-1995 yılları arasında yaşanan Bosna Savaşı, Bosnalı Müslümanlar yani Boşnaklar, Hırvatlar ve Sırlar arasında korkunç derecede etnik temizlik, katliam ve çatışmalara sahne oldu. Bilhassa Srebrenitsa Katliamı, savaşın en trajik olaylarından biridir. Savaş boyunca yüz binlerce insan öldü, milyonlarca kişi yerinden oldu, pek çok tarihi ve kültürel miras olarak kabul edilebilen yapı kullanılmaz hale geldi. Bosna Savaşı, uluslararası toplumun müdahalesi, NATO hava saldırıları ve Dayton Antlaşması ile nihayete erdi. Saraybosna, Balkanlar'ın kalbinde yer alan ve Osmanlı, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Yugoslavya miraslarının kesiştiği bir şehir. 20.

yüzyılın büyük dramlarına sahne olmuş bu şehir, bugün modernleşen yapısıyla geçmişi ve geleceği harmanlayan bir kimliğe sahip. Bir yanda tarihî camiler, kiliseler, sinagoglar diğer yanda modern kafe ve restoranlar ile dolu sokakları, ziyaretçilerine unutulmaz bir deneyim sunmaktadır.

Bosna-Hersek'in başkenti Saraybosna ya da Sarajevo (okunuşu Sarayevo)'ya indikten kısa bir süre sonra şehri keşfetmeye başladım. Havalimanından şehir merkezine geçerken (havalimanının Bosna Savaşı sırasında oynadığı role sonra değineceğim) ilk olarak modern binalar gözüme çarptı. 30 yıl, düşünüldüğünde hem uzun bir süre hem de kısa bir süre. Ancak daha sonra savaşın izlerini ilk günkü gibi bağrında taşıyan hala dimdik ama metruk halde binalar gördüm.

Bosna Savaşı sırasında Saraybosna'daki RTV Dom, yani Saraybosna Televizyon Binası, Sırp güçlerinin hedefleri arasında yer aldı. Bu bina, Saraybosna'nın bilgi akışı ve iletişim açısından stratejik bir noktaydı. Sırp güçleri, savaşın başlarında şehrin iletişim altyapısını felce uğratmak ve halkın moralini bozmak amacıyla bu tür kritik yerlere saldırılar düzenledi. RTV Dom, yoğun bombardıman altında kalan binalardan biri oldu ve busaldırılar şehrin bilgi akışını büyük ölçüde etkiledi. RTV Dom binasında hala kurşun ve şarapnel

izleri görülmektedir. Şehirde yürüyüş yaptığınız sırada bu tür savaş izlerine sıklıkla rastlayabilirsiniz. Bu binalar, Saraybosna'nın direnişinin sessiz tanıkları olarak ayakta durmaya devam etmektedir. Savaşın ilk günlerinde Sırp güçlerinin saldırdığı ilk yerlerden biri de huzurevi olmuştur. 5-6 Nisan 1992 tarihlerinde başlayan saldırılarda, Saraybosna'daki bu huzurevine yönelik bombardıman, savaşın trajik başlangıç anlarından biridir. Huzurevinde yaşlı sivillerin hedef alınması, savaşın daha ilk günlerinde sivil halka yönelik şiddetin habercisi olarak görülmektedir. Bu olay, savaşın vahşetini ve etnik temizliğin başlangıcını simgeleyen saldırılar arasında yer alır.

Savaşın sessiz tanıkları ve günümüzü yakalayan modern binalar arasında yürürken daha ilk günden insanın içini ısıtan başka bir kareyle karşılaşmak bu hüznü ruh halinden sıyrılmanıza yardımcı oluyor: Büyükelçilik binamızın önünde Bosna-Hersek bayrağı yanında dalgalanan, şanlı al bayrağımız. O andan sonra akla gelen bir zamanlar buralar Osmanlı toprağıydı, kim bilir belki dedelerimiz bu topraklardan geçti, bu nehirlerin suyundan içti düşüncesiyle birlikte şehri tanıma isteği biraz daha artıyor.

Miljacka Nehri boyunca adımladıkça az katlı, farklı mimari özelliklere sahip peşi sıra gelen binalar çeşitli hayaller kurmaya sürüklerken, yanı başınızda boy

veren Latin Köprüsü, bambaşka bir tarihi bir sahneye kapı aralıyor.

Saraybosna'nın dünya tarihinde özel bir yere sahip olmasının en önemli nedenlerinden biri, 1. Dünya Savaşı'nın başlangıcına sahne olmasıdır. 1914 yılında Avusturya Arşidükü Franz Ferdinand'ın Latin Köprüsü yakınlarında suikasta uğraması, savaşın fitilini ateşleyen etkenlerden biri oldu. Bu tarihi köprü ve suikast yeri, günümüzde savaşın hatırasını yaşatan bir anıt niteliğindedir.

Kelimenin tam manasıyla her adımında tarihin yattığı bu şehri adımlarken Latin Köprüsünden biraz ileride inadiyla tarihe geçmiş bir bina karşılamakta. İnat Kuća (İnat Evi), Saraybosna'nın en ilginç ve sembolik yapılarından biridir ve ismi, Bosna halkının inatçılığına dair bir hikayeyi temsil etmektedir. Bu evin hikayesi 19. yüzyıla dayanmaktadır ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde Saraybosna'da geçmektedir. O dönemde esasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna'yı ilhak etmektedir, şehrin daha modern bir yapıya kavuşması için Miljacka Nehri'nin kıyısında bir belediye binası (Vijećnica) inşa etmeye karar verir. Ancak bu binayı yapmayı planladıkları alanda bir ev bulunmaktadır. Bu evin sahibi Benderija isimli, inatçı bir adamdır ve evi terk etmeyi kesinlikle reddetmektedir. Yetkililer, evini satın almak için Benderija'ya çeşitli tekliflerde bulunurlar, ancak o her teklifi geri çevirir. Evi yıkmaya baskıları artınca, Benderija evi terk etmeyi sadece bir şartla kabul eder: Ev tamamen sökülecek ve nehrin karşı kıyısında, taş üstüne taş koyarak aynı şekilde yeniden inşa edilecektir. İnatçılığına boyun eğen yetkililer, Benderija'nın şartını kabul ederek evi tek tek söküp Miljacka Nehri'nin karşısına taşırlar. Böylece, bugün "İnat Kuća" (İnat Evi) olarak bilinen ev, nehrin karşı kıyısında yeniden inşa edilir. İnat Kuća, bu olayla birlikte Saraybosna'nın direniş ruhunun bir sembolü haline gelmiştir. Günümüzde bu yapı, bir restoran olarak hizmet vermekte ve ziyaretçilere şehrin inatçı ve renkli geçmişini hatırlatmaktadır.

Vijećnica(SaraybosnaBelediyeBinası),Saraybosna'nın en ünlü ve görkemli yapılarından biridir. 19. yüzyılın sonlarında inşa edilen bu bina, mimari tarzı ve tarihî geçmişiyle dikkat çeker. Vijećnica'nın hikayesi, hem Bosna'nın Osmanlı'dan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na geçiş sürecini hem de şehrin kültürel ve siyasi tarihindeki önemli olayları yansıtmaktadır.

Vijećnica'nın yapımı, Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan İmparatorluğu egemenliği altına girdiği dönemde, 1891 yılında başlayarak 1896'da tamamlandı. Yapı, Neo-Mağribi (Neo-Moorish) tarzda inşa edilmiş olup, bu mimari tarz Osmanlı ve İslam etkilerini yansıtan unsurlarla doludur. Bu tercihin ana sebebi, Bosna-Hersek'in o dönemdeki çok kültürlü yapısını ve Osmanlı mirasını koruma çabalarını göstermektedir. Binanın ilk mimarı Alexander Wittek olmuş, ancak

Kuşlat Camii

onun ölümünden sonra Çek mimar Karel Pařík projeyi tamamlamıştır.

Başlangıçta hükümet binası olarak kullanılan Vijećnica, Saraybosna'nın idari ve siyasi merkeziydi. Şehir için önemli birçok karar burada alınmış, farklı dönemlerde kütüphane olarak da kullanılmıştır.

Vijećnica, aynı zamanda 1914'te Arşidük Franz Ferdinand'ın suikasta uğradığı gün, suikast sonrası toplanılan yer olarak tarihe geçmiştir. Bu suikast, 1. Dünya Savaşı'nın patlak vermesine yol açan olayların başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

1992-1995 yılları arasındaki Bosna Savaşı sırasında Vijećnica, Sırp kuvvetleri tarafından ağır bir bombardımana tutuldu. 25-26 Ağustos 1992 gecesinde, bina Sırp topçu ateşiyle büyük bir yangına maruz kaldı. Bu yangında, içinde yer alan Milli ve Üniversite Kütüphanesi'nde bulunan yaklaşık 2 milyon kitap, el yazması ve tarihi belge yandı veya zarar gördü. Bu olay, sadece fiziksel bir tahribat değil, aynı zamanda Bosna-Hersek'in kültürel mirasına karşı büyük bir saldırı olarak da kabul edilir. Kültürel soykırım olarak nitelendirilen bu saldırı, savaşın en acı hatıralarından biridir.

Boşnak yazar Milenko Yergović, "Oradaki kitaplar bütün bir sabah ve gün boyunca yanmaya devam etmişti. Bütün bunlar, tam bir sene evvel duyulan o ısıklı sesinin ve peşinden gelen patlamadan sonra yaşandı. Belki de tam da bu satırları okuduğun gün. Kitaplarını şefkatle okşa ey yabancı! Ve hatırla, onların tozdan ibaret olduklarını." diyerek durumu bizlere daha iyi hissettirmektedir.

Neretva Nehri

Savaş sonrası Vijećnica'nın yeniden inşası ve restorasyonu uzun yıllar sürdü. Uluslararası yardımlar ve Bosna halkının çabalarıyla 2014 yılında bina yeniden açıldı. Restorasyonda orijinal mimari detaylar korunarak, bina eski ihtişamına kavuşturuldu. Bugün Vijećnica, Saraybosna'nın en önemli kültürel simgelerinden biridir ve çeşitli sergilere, konserlere, kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Vijećnica'nın yeniden açılması, Bosna-Hersek'in savaşın yaralarını sarma çabalarının bir sembolü olarak görülmektedir.

Miljacka Nehri kıyısında Başçarşı'ya doğru yol alırken, aynı yol üzerinde bulunan tarihi tramvay yoluna da değinmeden edemeyeceğim.

Saraybosna'nın tarihi tramvay yolu, şehrin modernleşme sürecinin bir parçası olarak 19. yüzyılın sonlarında inşa edildi ve kentin gelişimiyle yakından bağlantılıdır. Balkanlar'daki en eski tramvay hatlarından biri olan Saraybosna tramvayı, Osmanlı İmparatorluğu'nun sona erdiği ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yönetiminin başladığı dönemde hayata geçirildi. Tramvayın tarihi 1885 yılına kadar uzanmaktadır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bosna-Hersek'i ilhak ettikten bir süre sonra şehri modernize etme çalışmaları kapsamında bir tramvay hattı oluşturuldu. Avusturyalılar tramvayı kendi ülkelerinde denemektense Saraybosna'da denemeyi tercih etti. Bu hat, bir deneme hattı olarak açıldı. 15 Ağustos 1885'te Saraybosna'da ilk tramvay hattı açıldı. Bu tramvaylar, başlangıçta atlı tramvaylar olarak işletiliyordu. 20. yüzyılın başında, 1895

Sebilj

yılında Avrupa'da yaygınlaşmaya başlayan elektrikli tramvay sistemi Saraybosna'da da uygulandı. 1895'te Saraybosna'daki atlı tramvaylar yerini elektrikli tramvaylara bıraktı. Tramvay hattı Bosna Savaşı sırasında kullanılamaz hale geldi ve şehrin büyük bir kısmı gibi bu ulaşım sistemi de ciddi şekilde hasar aldı. Savaşın ardından hat yeniden onarılıp hizmete girdi. Bugün daha çok turistlerin yoğun ilgi gösterdiği Başçarşıja (Başçarşı) ve Ilidža (Ilıca) arasında çalışan tramvay hattı şehrin geçmişini ve geleceğini bir arada hissettirmektedir.

Adımlarım beni nihayetinde Başçarşıja (Başçarşı)'ya götürdüğünde ise beni bambaşka duygular bekliyordu.

Saraybosna'nın en önemli noktalarından biri olan Başçarşı, Osmanlı döneminin izlerini taşıyan dar sokakları ve geleneksel dükkanlarıyla tanınır. Saraybosna'nın adeta kalbi olan Başçarşı'nın en güzel simgesi olan Sebilj (Sebil)'ine gelecek olursak eğer, Saraybosna'nın kurucusu olarak bilinen İshakoğlu İsa Bey tarafından 15. Yüzyılın ortalarında sebile ilk su şebekesinin getirildiği bilinmektedir. Günün her saati etrafı kalabalık olan bu Sebilden -inanişe göre- su içen bir kişi tekrar Saraybosna'ya gelecektir. Ben Sebil'in suyundan kana kana, defalarca içtim. Bakalım ömrüm boyunca yolum kaç defa bu şehre düşecek? Ayrıca Sebil'in yapımında İstanbul çeşmeleri örnek alınmıştır. Bu yüzden bu satırları okurken Dafne Kritharas'tan "U Stanbolu Na Bosforu" isimli parçayı da dinlemenizi öneririm.

Sebil'i selamlayıp aşağı doğru yürümeye

başladığımda hemen solumda küçük bir cami karşıladı beni. 1527 yılında Hoca Durak tarafından Başçarşı meydanına yaptırılan Başçarşı Camii, Bosna Savaşı sırasında büyük zarar gören yerlerden biridir. Vakıflar Genel Müdürlüğümüz ile 2015 yılında yapılan protokolle restore edilerek 2021 yılında yeniden ibadete açıldı. Bu cami Saraybosna'da müezzinin minareye çıkarak çıplak sesiyle ezan okuduğu tek camii. Tabii ki bu ezanlardan birini dinlemek bana da nasip oldu.

Başçarşıyı adımlarken bir çarşıda olmazsa olmaz olan hediyelik eşya dükkanları, bakırcı dükkanlarını görmeniz mümkün. Çarşıda yer alan dükkanlardan Boşnak böreğinin tadına bakmanızı şiddetle öneririm. Ayrıca cevapi olarak adlandırılan Boşnak köftesi de tadına bakılmadan dönülmeyecek tatlar arasında. Ben Temmuz ayında gittiğim için sıcaklardan bunalarak limonata ile kendimi serinletmek istedim. Ancak eğer sizde serinlemek için tercihinizi limonatadan yana kullanacaksanız uyarmak isterim, Saraybosna'da limonatalar sadece limondan yapılıyor. Yanınızda su bulundurarak seyreltirseniz tüketimini daha kolay hale getirebilirsiniz.

Başçarşı'nın bir diğer simgelerinden biri de Morica Han. 1551 yılında inşa edilen Morica Han, Saraybosna'nın ikinci kurucusu kabul edilen Gazi Hüsrev Beyin vakfına bağlı olan bir kervansaray olarak hizmet vermekteydi. Faaliyette iken 300 yolcu ve 70 atı ağırlayabilirdi. Günümüzde ise çeşitli ticari amaçlı dükkanlar bulunmaktadır.

Serez doğumlu olan Gazi Hüsrev Bey, Kanuni döneminde Bosna'da uzun süre görev yapan sancak beyidir. Saraybosna'yı imar ederek adeta şehrin ikinci kurucusudur. Başta Hüsrev Bey Camii, medrese, mescit, çarşı, kervansaray, köprü gibi çeşitli eserler yaptırarak şehrin imarını sağladı. Gazi Hüsrev Bey kurduğu vakıf ile yüzyıllar boyu şehir tarihinde önemli bir yere sahip oldu. Gazi Hüsrev Bey Camii (Begova Camii) de Bosna Savaşı sırasında Sırp ordusunun başlıca hedeflerinden biri halindeydi. Gazi Hüsrev Bey vakfına bağlı olan, hala faal olan yapılardan beni en çok etkileyen ise kuşkusuz Pekara İmaret (Fırın) oldu. Bir fırın düşünün 1531 yılından beri faal. Gazi Hüsrev Bey Camiinin yan tarafında saat kulesinin hemen altında bulunan pekara (fırın), bana sorarsanız en iyi fırınlardan biriydi. Börek, ekmek, poğaça, kurabiye ve diğer fırın ürünlerini uygun fiyatla almak mümkün. Oldukça lezzetli olan bu yiyecekleri fırının bahçesinde de tüketmeniz mümkün. Fırından sadece insanların yararlandığını düşünmemiz biraz yanlış olur, gün boyu kediler ve kuşlar da nasibini alıyor.

Saraybosna'da Osmanlı izlerini gördüğümüz kadar Avrupai izler de görürüz. Bosna'nın ilhaki ve sonraki süreçlerde bilhassa Avusturya, modernleşme yolunda inşa ettiği binalar da şehirde göze çarpmaktadır.

Başçarşı'da ilerlediğiniz yol boyunca Osmanlı eserlerinden sonra Avrupai binaların başladığı yerde bu kültürel bir aradalığı göstermek için belediye zemine yönleri gösteren bir pusula çizerek "Sarajevo Meeting Of Cultures" yazısıyla ayrımı gözler önüne sermiş. Ayrıca Başçarşı'nın Doğu yani Osmanlı yapılarının olduğu yerde mi yoksa Batı yani Avrupai yapıların bulunduğu yerde mi kahve içeceğine karar veremeyen turistler için bir yazı-tura tabelası da bulunuyor.

Saraybosna, "Avrupa'nın Kudüsü" olarak anılır, çünkü şehirde camiler, kiliseler ve sinagoglar bir arada bulunmaktadır. Bu zengin dini miras, şehrin kültürel çeşitliliğini de gözler önüne serer. Başçarşı'dan birkaç dakika yürüme mesafesindeki Ferhadiye Caddesi'nde hem Katolik hem de Ortodoks kiliselerini ziyaret edebilir ve bu dinî mozaiği yakından gözlemleyebilirsiniz. Kentin simgelerinden biri olan Sacred Heart Katedrali, Avusturya işgali sırasında inşa edildi. Dışı oldukça heybetli olan katedralin iç yapısı ise daha sade olarak tasarlanmış. Şehrin merkezinde yer alan Vječna Vatra (Sonsuz Alev Anıtı/Sönmeyen Ateş), 2. Dünya Savaşı'nda hayatını kaybeden askerlerin anısına yapılmış bir semboldür, ancak aynı zamanda Saraybosna'nın zorluklara karşı direnişini de simgelemektedir. Bu anıtta yanan ateşin hiç sönmediği bilinmektedir.

Fata Nene, yani Fatma Nine cesur duruşuyla hepimize örnek olması gereken bir kadın. Fata Nene Sırp'ların etnik temizlik yaptığı sırada yedi çocuğu ile birlikte evinden ve köyünden uzaklaştırıldı. Eşi ile birlikte 28 aile üyesi de savaş sırasında öldürüldü. Savaş sona erdikten sonra Fata Nene çocukları ile birlikte evine geri döndüğünde bambaşka bir şok ile karşılaşmış. Evinin bahçesine Sırp Ortodoks Kilisesi inşa edilmişti. Fata Nene bu duruma kayıtsız kalamayarak hukuki bir mücadeleye girişti. Para teklifleri, ölüm tehditleri, bu uğurda evine girilerek dövülmeleri, özerk Sırp otoritesi tarafından halkı kin ve nefrete teşvik etmek suçlamaları... Yılmadan mücadelesinden vazgeçmedi. Ülke sınırlarındaki tüm yargı yolunu tüketti. Nihayetinde AİHM'ye başvurdu. AİHM Fata Nene'yi haklı buldu ve bu ihlalin 3 ay içerisinde giderilmesi gerektiği kararını verdi. Daha önce kiliseyi taşıyacaklarını söyleyen Bosnalı Sırp yetkililer ise basını toplayarak kiliseyi yıktı. Bu durumu aşırı milliyetçi Sırp'lar ise sosyal medyada istismar ederek paylaştı. Fata Nene'yi tanımak ve dini ve kimliği için verdiği hukuki mücadeleyi kendinden dinlemek çok özeldi.

Seyahatim sırasında sarp bir dağın tepesinde küçük bir cami görmek beni oldukça şaşırttı. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde söz ettiği, Osmanlı'dan önce burada bir kale olduğunu ifade ettiği, 1460'lı yıllarda Osmanlı askerleri tarafından yaptırılan Kuşlat

Potočar - Srebrenica Soykırım Anıtı

Camii, fethin sembolü olarak dik bir tepede yer alıyor. Kartal yuvalarının olduğu alanda yer aldığı için de kuş yuvası anlamına gelen Kuşlat adı verilmiş. Bosna Savaşı sırasında bu camii de Sırp'lar tarafından yakıldı. 2013 yılında Boşnak hayırseverler tarafından tadilatı sağlanarak hizmet açıldı. Sarp bir bölgede yer almasından dolayı vakit namazları kılınmıyor ancak Cuma namazları cemaat ile kılınıyor. Yaklaşık yarım saat süren zorlu mesafeyi yürüdükten sonra varınca karşılaştığınız atmosfer ise sizi büyülüyor. Blagaj Tekkesi Buna Nehrinin doğduğu yere kurulmuş. Nehrin suyu oldukça berrak ve yaz sıcaklığına rağmen buz gibiydi. Buna Nehri kaynağına, oldukça sarp araziye kurulan Blagaj Tekkesi, doğa ile iç içe bir yerde bulunan tekke, Bektaşî tekkesi olarak kurulmuş. Balkanlarda Osmanlı hakimiyetinin kurulması ve İslamiyetin yayılmasında etkili olan isimlerden olan Sarı Saltuk'un makamlarından biri de bu tekke de bulunan türbede bulunuyor. Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayrettin tarafından 1566 yılında Neretva Nehri üzerine inşa edilen Mostar Köprüsü, şehrin Müslüman ve Hırvat kesimini birbirine bağlıyordu. Bosna Savaşı sırasında 9 Kasım 1993'te Hırvat güçleri tarafından yıkıldı. Savaş sonrası TİKA, UNESCO ve Dünya Bankası desteğiyle orijinal modele sağlık kalınarak yeniden inşa edildi. Geleneğe göre şehrin erkekleri, nişanlılarına cesaretlerini göstermek için Mostar Köprüsünden atlardı. Köprüden atlayamayana kız verilmeyeceği yaygın inanışlar arasındaydı. Günümüzde ise sporcuların köprüden atladığını söylemek mümkün. Köprüde bulunduğum sırada Bosnalı bir gencin Türk Bayrağı açarak sonrasında suya atlaması gurur vericiydi. Mostar'a çok yakın bir il olan Konjic de yine Sırp saldırıları sırasında ağır darbe alan yerlerden biriydi. Konjic önemli bir Osmanlı şehriydi. Savaş sırasında pek çok Osmanlı eseri ağır zarar gördü. Hatta Konjic Köprüsü üzerinden çevreyi izlediğinizde gözünüze çarpan ilk şey minaresi hasar görmüş bir cami

olacaktır. Atalarımız bıraktıkları eserlerle şehirleri dantel gibi süslerken, Sırp'lar da anladıkları şekilde süslemiş olacaklar..

Saraybosna'da savaş dönemlerinde oluşturulan tabya bölgeleri bulunuyor. Beyaz Tabya denilen yere bugün teleferikle çıkmak mümkün. Ben saatlerini denk getiremediğim için çıkamadım ancak çok güzel bir şehir manzarası var. Şehrin diğer yanında Kovacevic Şehitliğinin biraz yukarısında Zuta Tabija (Sarı Tabya) bulunuyor. Burada da Saraybosna panoraması izlemek mümkün. Gökyüzünün kızılığ altında bir şehri düşünmek, duygularını şehrin duygularıyla harman ederek hissetmek ve kalbinde bir yer oluşturmak...

Saraybosna kuşatması sırasında Saraybosna'yı o zaman Birleşmiş Milletler kontrolünde olan Saraybosna Uluslararası Havalimanına bağlamak üzere açılan 1.60 metre yüksekliğinde, 800 metre uzunluğunda ve 1 metre genişliğindeki tünele Saraybosnalılar Umut Tüneli diyor. Bosnalıların ne kadar uzun olduklarını düşünürsek bu tünelde yürümek oldukça zorluydu. Ancak tünelin açılması bir şehrin kurtulmasını sağladı. Bu tünelden şehre yardım taşındı. Tabii şimdiki hali ziyaretçilere açık olması açısından modern görünümde, ancak savaş günlerinde çok daha zorlu koşullar altında bu tünelde yürünüyor. Savaşın tanıklarının anlattıklarına göre tünel açılmadan önce şehre yardım sağlamak için Havalimanının olduğu alanı geçmeleri gerekiyordu. Havalimanı coğrafi olarak dağların ortasında düz bir alanda ve açık hedef halindeydi. Dağlarda Sırp keskin nişancılarının olduğunu göz önünde bulundurursak havalimanı pistini Sırp keskin nişancılara fark ettirmeden koşarak geçmek adeta ölüm koşusuuydu. Bu yüzden Umut Tüneli şehrin tümünden yok olmasını engelleyerek yardım sağlanmasında önemli rol oynadı.

Kırılan Hayatlar, Silinmeyen Acılar: Srebrenitsa Srebrenica ya da Srebrenitsa... bir kasaba ismi, bir

İnat Evi

kelime, belki bir haritada küçük bir nokta. Ancak bu küçük noktanın ardında binlerce insanın gözyaşı, çaresizliği ve hayatta kalma mücadelesi yatmaktadır. 1995 yazında dünyanın gözü önünde, bir soykırımın izleri, insanlığın en karanlık yanlarını ortaya çıkardı. Bosna Savaşı sırasında masum insanlar, yalnızca isimleri ve kimliklerinden dolayı hedef alındı. Anneler, babalar, çocuklar... Hepsi birer sayıya dönüştü; ama o sayılar hiçbir zaman sadece bir rakamdan ibaret olmadı. Her bir rakam, bir hikâye, bir yaşam, bir hayaldi. Kimi evlenmek için gün sayıyordu, kimi çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlamak istiyordu. Oysa hepsi bir gecede ellerinden alındı. Srebrenitsa, sadece bir coğrafya değil; unutulmayacak bir acının, bir soykırımın adı oldu. O topraklarda hâlâ hissedilen yas, yalnızca orada kaybedilen insanların değil, insanlığın vicdanında da derin bir yara bıraktı. Anneler, babalar, evlatlarının kokusunu bir daha duyamayacakları mezar taşlarına sarıldı. Boşalmış evler, sönmüş ocaklar, yetim kalmış çocuklar geride kaldı. (Bu bölümü okurken Bosna Ağıdı olarak bilinen Bosna Majko Srebrenica Sestro isimli parçayı dinlemenizi öneririm). Ama belki de en acı olan, o sessizlikti. Dünyanın o anlarda yaşananlara sessiz kalışı... İnsanların gözlerinin önünde gerçekleşen bu katliam, hepimizi insanlık adına sorgulamaya zorladı. Srebrenitsa, geçmişin karanlık bir lekesi olarak tarihe kazındı. Ancak bu leke, hiçbir zaman silinmeyecek. Kovačević Şehitliği, Srebrenitsa soykırımının ardından kurulan ve Bosna-Hersek'te yer alan bir anıt mezarlık ve şehitliktir. Tam adıyla Potočari Anıt Mezarlığı ve Şehitliği (Memorijalni centar Potočari),

Katedral

Srebrenitsa katliamında hayatını kaybeden binlerce Bosnalı Müslüman'ın mezarlarını barındırır. 1995 yılında, Bosna Savaşı sırasında Sırp kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen Srebrenitsa katliamında yaklaşık 8,000 Boşnak erkek ve çocuk sistematik bir şekilde öldürülmüştü. Katliamdan yıllar sonra, kurbanların toplu mezarlarda bulunan bedenleri çıkarılarak kimlikleri tespit edilmeye çalışıldı ve kimliği belirlenenler Potočari'de toprağa verildi. Bu mezarlık, kaybedilen binlerce hayatın anısına bir şehitlik olarak inşa edilmiştir. Potočari Anıt Mezarlığı, uluslararası alanda Srebrenitsa soykırımını unutturmamak ve gelecek nesillere bu trajediyi hatırlatmak amacıyla önemli bir ziyaret noktası haline gelmiştir. Her yıl 11 Temmuz'da, katliamın yıldönümünde burada büyük anma törenleri düzenlenir. Şehitlikteki her mezar taşı, yaşanan insanlık dramının derin izlerini taşır ve ziyaretçilerin katliamın büyüklüğünü hissetmesine neden olur. Srebrenitsa'yı unutmak, orada yaşananları yoksaymak, insanlığın en büyük utancı olacaktır. Bu yüzden her yıl temmuz ayında, dünyanın dört bir yanından insanlar bir araya geliyor, gözyaşlarını, yaslarını paylaşıyor. Bu yıl ben de en çok da o tarihte orada bulunmaya gayret ettim. 29 yıl önce, dünyanın gözü önünde, Avrupa'nın göbeğinde kısa sürede 8372 Boşnak, Sırp kasabı lakaplı Ratko Mladić komutasındaki Sırp askerleri tarafından, Birleşmiş Milletlerin güvenli bölge dediği yerde katledildi. Bugün hala kimliği tespit edilemeyen cenazelere ulaşıyor. Düşünün ki üzerinden neredeyse 30 yıl geçmiş... Srebrenitsa'da gerçekleştirilen törenler anma töreni değildi. Aslında tanısın ya da tanımasın o acıyı kalbinde hisseden

Konjic Köprüsü

herkesin katıldığı bir cenaze töreniydi. 14 soykırım kurbanı daha Srebrenitsa Anma Gününde toprağa verildi. 14 anne evladına kavuştu. Srebrenitsa... Hüzün dolu, acı dolu bir şehir... Tören boyunca yaşadığım duyguları tarif etmeye çalışsam hangi kelimelerle anlatabilirim bilmiyorum. Kelimeler yetersiz kalacak. Gözü yaşlı anneler, eşinin mezar taşına başını yaslayan kadınlar, arkadaşlarını/yakınlarını kaybedenler... 14 yeni defin yapıldı. Evladının mezarına kavuştuğu için mürüvvetini gördüklerini söyleyen anneler... Günlük hayatta nasıl boş, incir çekirdeğini doldurmayan şeyleri dert ediyoruz. Soykırımı unutmayalım. Bosna Savaşı sırasında Boşnakların liderliğini üstlenen ve daha sonra Bosna Hersek Devletinin yöneticisi olan Alija İzetbegovic "Ne yaparsanız yapın, soykırımı unutmayın. Çünkü unutilan soykırım tekrarlanır" demektedir. Srebrenica'da kimliklerini korumak için canlarından olan ve bugün Gazze'de yaşadığı yeri korumaya çalışan, kimliklerine sahip çıkarken şehit düşenlere bir duayı eksik etmeyelim. Kovaçi Şehitliği (Kovaçi Memorial Cemetery), Bosna Savaşı sırasında hayatını kaybeden Bosnalı askerlerin ve şehitlerin defnedildiği bir yerdir. Alija İzetbegovic, Bosna-Hersek'in bağımsızlık mücadelesinin lideri, ilk Cumhurbaşkanı ve önemli bir düşünür olarak Bosna halkı için büyük bir öneme sahiptir. 2003 yılında vefat eden İzetbegovic, bu şehitlikte defnedilmiştir. Kabrinin bulunduğu yer, Bosna halkı için bir saygı ve hürmet mekanıdır. Kabri, sade bir şekilde düzenlenmiş olup, Bosna-Hersek'in bağımsızlık mücadelesine katkı sağlayan şehitlerle çevrili durumdadır. Aynı zamanda İzzetbegović'in kabrine, Saraybosna'nın birçok yerinden rahatlıkla ulaşılabilen bir konumda, şehre hâkim bir tepede yer alır.

Alija İzetbegovic'i kabri başında anarken onun bir sözünü de unutmamak gerek. "Ve her şey bittiğinde, hatırlayacağımız şey; düşmanlarımızın sözleri değil, dostlarımızın sessizliği olacaktır." Bu kadar acı ve hüzünden bahsettikten sonra biraz da doğal güzelliklerinden bahsedelim. İlk olarak her yer yemyeşil. Huzur veren bir tonu var. Su kaynakları bakımından zengin bir ülke. Genel olarak kaynak suları tüketiliyor. Bosna'yı karışladığım süre boyunca yol kenarlarında bulunan kaynak sularından gönül rahatlığıyla tükettim. Temmuz sıcaklığına rağmen buz gibiydi. Midede rahatsızlık da yapmıyor. Bir başka güzellik ise masmavi suları. Nehirlerinin temizliği, berraklığı ve maviliği gerçekten insanı hayal kurarken başka dünyalara götürüyor. Mostar Köprüsünün üzerine kurulduğu Neretva Nehri, Blagaj Tekkesinin kurulduğu Buna Nehri suları gerçekten tertemiz. Saraybosna merkezde ise yemyeşil dağlarla çevrili ve Miljacka Nehri boyunca uzanır. Eğer doğayla iç içe vakit geçirmek isterseniz, şehrin yakınlarındaki Vrelo Bosne Milli Parkı'nı ziyaret edebilirsiniz. Bu park, Bosna Nehri'nin doğduğu yer olup yürüyüş parkurları ve huzurlu atmosferiyle bilinir. Bosna defterini şimdilik kapatırken, umarım sizlerin de zihinlerinde ve kalbinde güzel bir yer edinebilmesini sağlamışımdır. Bosna'nın bana hissettirdiklerini dil ile tarif edemem, kalem ile yazamam. "Öğrenmek istiyorsan seyahat etmelisin" der Mark Twain. İflah olmaz bir öğrenci olarak öğrenmenin peşinden koştuğum gibi seyahat etmenin de peşinde olacağım. Gecesinde, gündüzünde devamlı sokaklarını arşınladığım ey güzel Bosna, tekrar görüşeceğiz... ■

BOŞLUĞUN AVUCUNDA

Tuba BARLAK
İstanbul İcra Katibi

Bir kitabı elinize aldığınızda parmak ucunuzda hissettiğiniz şey yalnızca kâğıdın yüzeyi olamaz. O yüzeyde matbaanın nefesi, kalemin tereddüdü, binlerce gözün izi vardır. Sayfa kenarında unutulmuş bir kurşun kalem çizgisi bile bir çağın zihnini ele verir. Kitap, yalnızca yazılanı değil, okuyanı da kaydeder, yaşamını da...

Anlamanın İzleri

S okakta belirsiz bir uğultu...

Şehrin sabahı ağır ağır açılırken gökyüzüne ince bir çizgi çekiliyordu.

Rüzgâr, deniz tuzunu ve taze boyanmış kaldırımların keskin kokusunu birbirine karıştırıyor; martılar bir süreliğine koroyu üstleniyor, sonra yerlerini metro hattının derinden gelen bas uğultusuna bırakıyordu.

Meydandaki kule saati, büfeci çırağının çalar saati, çoktan çalışmaya başlamış olanın masasındaki kuvars saat...

Herkesin zamanı ayrı bir tondan çalışıyor, hepsi birlikte kıymeti kendinden menkul sokağın uğultusuna ekleniyordu.

Zaman, büyük bir orkestranın akort edilişi gibiydi. İnsan, farkında olmadan yaşamı tüketirken o sessiz

gürültünün içinde bir anlığına kendi gölgesine yabancılaşıyor; gündeliğin sıradan ritminde bir çatlak açılıyordu. Ve tam o aralıkta, içeriden içeriye doğru belirsiz bir soru fısıldıyordu:

“Bu akışın içinde beni bekleyen hakikat nerede?”

Koridorun Ritmi

Adliye binasına yaklaştıkça sesler değişir. Turnikelerin metalik klik sesi, güvenlik cihazının tekdüze bipleri, mermer zeminde topukların yankısı...

Bunlar yalnız mekânın işleyişini değil, toplumun ortak kaderini de taşır.

Kâğıdın kokusu belirir:

Selüloz, taze fotokopi ısısı, eski bir dosyadan sızan mürekkep. Arşiv raflarının arasında paslı bir zimba sesi duyulur; dosya kenarlarını yıllarca aynı hareketle zedelemiş bir metalin yorgun nefesi gibi.

Sonra insan yüzlerine yaklaşıyoruz. Kaşların arasında çizgiler; uykusuzluğun bıraktığı mor halkalar, konusulmayan cümlelerin dudak kenarında biriktiği sızı...

Kiminin elinde sayfaları bükülmüş bir dilekçe, kiminin çantasında kenarı kıvrılmış bir vekâletname. Herkes kendi hikâyesinin ağırlığını taşır; fakat her tekillik ortak bir zemine ayak basar.

İşte tam da burada bir uyanış, bir arayış ve varılabilecek bir anlamın olası ihtimalinden bahsedebiliriz.

Evet ihtimal, elbette çelişki var...

Çünkü anlam arayışı bu bahsettiğimiziz...

Esasen bu oluş, uzaktan bakılınca ancak görülebilen, kendine yabancılaştırmış insanın, içine doğru düştüğü kara deliğin doğal sonucu...

Eğer bu arayış yaşamın sancısı, yorması ve sarsmasına eşlik eden, beyin ile kalp arasındaki çelişkinin doğal çıkarımıysa, kıymetinden bahsedebiliriz... Yalnız,

bu bir sonuç değil planlı bir entelleşme travması ise oldukça sakil ve eğreti olacağı da şüphesiz.

Tekil adımlardan bahsediyor gibiyiz, farkındayım. Ancak bu plansız bireysellik, sistematize edilmesi gereken toplumsal bir ihtiyaçtır...

Dilde, davranışta, ayak basılan topraktan tutun da gözünüzün gördüğü anlamsız şekillere, sabun kokusundan parçaladığımız izafiye...

İnatlı bir bireysellikten bahsetmiyoruz, kolektif bir toplum inşası bu; üzerinde hakkımız olduğu, payımızın doğduğu, bir de suçumuzun var olduğu...

Bir kapı aralanır. İçeriden kısık ama tane tane bir ses, bekleyenler arasından bir ismi çağırır. O isim yalnızca bir kimlik bilgisi değildir;

Ses, solukta toplanır, damak ve dil arasında şekillenir, dudaktan ayrılırken kentin fonetiğini üzerinde taşır. Aynı isim Karadeniz’in ivmeli hecelerinde daha hızlı, İç Anadolu’nun ağırbaşlı ritminde daha yavaş, İstanbul’un temkinli yutkunmalarında daha ince çıkar. Bir hecenin ağırlığı, bir coğrafyanın mizacından iz taşır. Çağrılan yalnızca bir kişi değildir; telaffuz edilen, bir kültürün ses alışkanlığıdır.

Masanın üstünde, düzgün kesilmemiş bir kâğıdın pürüzlü kenarı ele takılır. Kâtip, satır sonunda bir an durur; noktayı koymadan önce nefesini ölçer.

Nefes — Evet — bütün bu düzenin en görünmez metronomudur.

Cazda kontrbasın tuttuğu dip ritim neyse, burada nefes odur: sesi taşır, lafzı dengeye getirir, anlamı yönlendirir.

Noktadan önceki salise, cümlelerin adımını sağlamlaştırır; virgül, zihnin es verişidir. Retorik yalnız kürsülerde değil; sıradan bir dosya numarası okunurken bile ses, kendine düşen tartıyı tutturmak zorundadır.

Ve harflere yaklaştıkça başka bir dünya açılır. Mürekkebin kâğıda yayılışı, “b” harfinin karnındaki siyah lenin kılcal bir haleyle sabitlenişi...

Yazı, yalnızca bilgi nakletmez; kâğıdın liflerine, elin basıncına, bileğin tereddüdüne dair kayıtlar düşer.

Eskilerin dediği gibi: “Lafız, mânânın taşıyıcısıdır.”

Ama bu taşıyıcılık pasif bir kervan işi değildir. Her defasında yeniden, yeniden ve yeniden kurar manayı; çünkü sesle, nefesle, vurgu ve susuşla birlikte gelen şey, çıplak bir bilgi değil, yön tayinidir. İstikametın habercisi..

Sözcüklerin arkasında yıllarla genişlemiş bir gölgelik görünür: ataların kıssaları, aile içi vurgular, mahalle arası çağırışmalar, mektep hocasının telaffuzu, radyodan sızan eski bir spikerin şivesi...

nın yaşama dair arayışında, topluma mal olacak ve nesle miras iz bırakır. Adalet düzeninin duvarlarda yankılanması gibi, kütüphanenin sessiz rafları da aynı arayışın başka bir damarını taşır.

Sayfalar arasında fısıldayan bilgi, aynı sorunun cevabını farklı bir tonda sunar. Yani adliyenin kalabalığında aranan anlam, kütüphanenin dinginliğinde de akar.

Kütüphane — Hafızanın Derinliği

Çocukluğumun yaz öğlelerinde evin en serin köşesi, koyu renkli kitap dolabının hemen önündeydi. Fırsatını bulanın hemen kaçtığı bu nefes alma alanı, acaba onlarda da aynı hissi bırakmış mıydı?

Hissi bir ayrıcalıktı bu keyif hali...

Başkasında da var olması düşüncesinin huzursuz ediciliğinden, hiçbir rahatsızlık hissetmiyordum açıkçası; kapakları kabarmış, sırtları tozla kaplanmış ciltler diziliydi rafların, serinliği ruhuma işlerken.

Yüzüme çarpan kokuyu hâlâ hatırlıyorum: kurumuş mürekkebin keskinliği, sararmış kâğıdın burukluğu, ahşap rafın toprağı andıran kokusu. Pencereden süzülen ışıktaki havalanan toz zerrecikleri, çocuk gözümde geçmiş zamanın görünür hâline dönüşürdü.

Bir kütüphane düşünün...

Girdiğinizde sizi ilk karşılayan şey sessizlik değildir, Sessizliğin içinde kaynayan görünmez uğultudur.

Yüzyılların tartışmasının, birikmiş fikirlerin, itirazların yankısıdır. Ciltlerin sırtındaki çatlak yalnızca zamanın değil, düşüncenin de izidir. Çünkü bilgi hiçbir zaman yekpare değildir; çatlaklardan sızar, itirazlarla gelişir, eleştiriyi derinleşir.

Bir sayfayı çevirdiğinizde duyulan hışırtı, aslında bir medeniyetin kendi kendine konuşmasıdır. Harfler sıradan işaretler değil; kökleri derinlere uzanan sembollerdir. “Adalet” yazılı bir cildin sırtı, yalnızca bir kelimeyi değil, bir toplumun vicdanını taşır.

Ama ne acıdır ki, toplum adaleti yalnızca raflarda bırakırsa, vitrinleri süsleyen nostaljik birer obje, doğruyu fantazi haline getiren kitlelerin geçmişe özlem duyan beylik yakınmalarından öteye geçemeyecektir.

Bir kitabı elinize aldığınızda parmak ucunuzda hissettiğiniz şey yalnızca kâğıdın yüzeyi olamaz. O yüzeyde matbaanın nefesi, kalemin tereddüdü, binlerce gözün izi vardır. Sayfa kenarında unutulmuş bir kurşun kalem çizgisi bile bir çağın zihnini ele verir. Kitap, yalnızca yazılanı değil, okuyanı da kaydeder, yaşamını da...

İşte bu yüzden, kütüphaneler yalnızca bilgi arşivi olmaz; aynı zamanda anlam laboratuvarıdır.

Eğer kavramlar raflarda tozlanmaya bırakılır, gündelik hayatta karşılık bulmazsa, kütüphane bir müzeden farksız olmaz mı? Yaşam varmış ama yok gibi, yaşamışlar ama mış gibi...

Elbette bu bir soru değil, elbette cevabı bellidir...

Ancak esas soruya tekrardan geliyorum,

Biliyoruz, söylüyoruz; peki farkında mıyız?

Oldukça fazla bildiğimiz, inanılmaz detaylara hâkim, her şeyin biliri, her şeyin temeline sahibiz...

Evet kavramlar raflarda, zihinlerde anlamını yitirircesine tozlanmaya bırakıldı. Yaşamın içerisinde, uyum sağladığını zannettiği her yere ait majör kitlenin, alacağı bulut aksiyon ile sosyal tüketim kültürünü pekiştirirken, varlığı özgül ağırlığından daha sağlam ‘sancılı’ kitlenin kaybolmayan motivasyonu ise yine raflarda saklanan o kavramlar.

An da mı yoksa kendimizde miyiz?..

Neredeyiz ve nedeniz?

Yabancılaşmak; soruların çoğaldığı, bilmelerin yavaşladığı, niyeti halis, tarafı belli ve mütemadiyen haklı kendi huzursuz defterimiz...

Anlam

İşte tüm bu katmanların her birinde, satır aralarında...

Toplumun Omurgası — Ahlâk, Adalet, Onur

Kütüphane raflarında gördüğümüz kavramların—adalet, ahlâk, hikmet—yalnızca yazılı değil, yaşanır olması gerekir. Toplumun sürekliliğini sağlayan şey, kurumların kalın duvarları değil; değerlerin görünmez omurgasıdır.

İbn-i Haldun bu omurgayı “asabiyet” kavramıyla anlatır. Arapçada bağlanmak, sarılmak anlamına gelen kavramı yalnızca kan bağı değil; ortak istikamet, ortak hafıza ve daimî dayanışmadır.

Bir kenti ayakta tutan taş değil, taşları bir arada tutan harçtır. Harç kaybolduğunda taşlar dağılır. Bugün biz, bu harcı kaybetmenin sancısını yaşıyoruz. Adalet yalnızca mahkeme duvarlarında kalıyorsa toplum çürür. Ahlâk yalnızca kürsülerde öğütleniyorsa toplum körleşir. Onur yalnızca bir kesimin ayrıcalığıysa toplum parçalanır.

Roma ihtişamına rağmen değerlerini kaybedince çökmedi mi?

Endülüs, ilimde ve sanatta zirveye çıkmasına rağmen asabiyetini yitirince tarihten silinmedi mi?

Tarihin söylediği hakikat açıktır: Toplumu ayakta tutan, taş binalar değil; değerlerin omurgasıdır. Ama bu omurga yalnızca öğütlerle korunmaz. Onu diri tutan şey, kelimelerin gücü ve dilin derinliğidir.

Dil Daralırsa Zihin Daralır

Toplumun omurgasıyla dil arasındaki bağ, en çok kelimelerde görünür. Bir zamanlar “izzet-i nefis”, “vakuriyet”, “haysiyet” gibi nüanslarla konuşurken, bugün her şeyi tek bir kelimeyle karşılıyoruz. Tüketmeye bu kadar meyyal bir toplumun dilinde tasarruf etmesini anlamak mümkün değil.

Nietzsche der ki “İnsanın en büyük yoksulluğu, kendi sorusundan kaçmasıdır.”

Soruyu sorabilmek için kelimeye ihtiyaç vardır. Kelimeler yoksa sorular da yok olur. Sorunun olmadığı yerde cevabın değeri kalmaz.

İbn Arabî “Söz, insanın aynasıdır” der.

Cicero ise “Sesin tonu, toplumun karakterini gösterir” diye ekler. Doğu’nun hikmetiyle Batı’nın retoriği burada birleşir:

Kelimelerini kaybeden, kendini kaybeder. Dil daraldıkça düşünce ufku da daralır. Kabul edelim ki ufuk çizgisi pek de görülür değil artık.

Bir duyguyu ifade edecek kelimeye sahip değilsek, o duyguyu hissedemez hale geliriz. İfade edemediğimiz şey ise zamanla zihnimizden silinir. Böylece toplum, farkında olmadan kolektif bir unutkanlığa sürüklenir.

Doğu ile Batının Diyaloğu

Batı, aklın disiplinini ve sorgulamanın gücünü öğretti, Doğu, kalbin hikmetini ve erdemin inceliğini. Bu iki damar arasında savrulmak yerine köprü kurabilmek, anlamı, yaşamı, algıyı ve ruhu zenginleştirir. “Sorgulanmamış hayat yaşanmaya değmez” dedi zamanın anlam üzerine büyük söz edenlerinden.

İbn Haldun, “Asabiyetsiz toplum ayakta kalamaz” diye ekledi. Sokrates bireyin aynasını, diğeri toplumun aynasını tuttu.

Hakikat açıktır: Sorgulamayan birey ile dayanışmayan toplum aynı yazgıyı paylaşır: Çöküş.

Sâdî-i Şîrâzî’nin Gülistan’ında “Kendin için istemediğini başkasına yapma” öğüdü, Kant’ın kategorik buyruğundan farklı değildir. Nietzsche’nin insanın kendi sorusuyla yüzleşme çağrısı, İbn Arabî’nin insanın kendi sözünde kendini bulma öğüdüyle birleşir. Farklı dillerle aynı hakikat söylenir: Anlam arayışı, insan olmanın özü ve zorunluluğudur.

Ama hakikatin sözü yalnız kitapta kalırsa, kütüphanenin kaderine benzer: bilgi birikir, ama bilgelik doğmaz. Bu yüzden asıl ihtiyaç, anlamı hem birey hem toplum için yaşar kılmaktır

Uyanış

Bir toplumun yarınları tutunabilmesi için üç değer yeniden dirilmelidir:

- Adalet = Güven. Yasa yazılıdır; ama adalet ancak güven varsa yaşar.
- Ahlâk = Omurga. Omurgası eğilen toplum, doğrulamaz.
- Onur = Pusula. Onuru kaybeden toplum, yönünü kaybeder.

Hayata dair hemen her şey tek başına bir dünya ve her biri kendi dünyasında bir ritim taşıyor..

İstekli ya da mecburi, yaşama dair biraradalık hislerinden bize her biri kendi lisanınca aynı şeyi söyler: Toplum yalnızca kurumların değil; kelimelerin, değerlerin, susuşların ve ortak ritmin bütünüdür.

Eğer bu ritim bozulursa, yalnız birey değil; hepimiz yönümüzü kaybederiz. İşte tam da bu yüzden, “boşluğun avucunda” sallanırken tutunduğumuz şey, bireysel bir teselli değil; toplum olarak bizi hayata bağlayan mananın ta kendisidir.

Bugün en büyük açlığımız bilgi açlığı değil; anlam açlığıdır. Bilgiye erişim hiç olmadığı kadar kolay, ama bilgelik hiç olmadığı kadar uzak. Çünkü bilgiye sahip olmakla anlamı yaşamak arasındaki farkı unuttuk.

Sokakta hâlâ bir uğultu...

Tazeliğini yitirmiş günün ağırlaşmış soluğu...

Saatler akşamın ağır tempolu vuruşlarını taşıyor.

Zaman, sabah akort edilen orkestranın ezgisini tamamlıyor ve gün, bütün seslerini içinde eriterek kapanıyor.

Gündeliğin içinde, sol yanın aynalarla çelişkisinde, sağ kalmış kalbin şaşkın ifadesinde...

Çok boyutlu bir rasyonalistin otuzüçü bir tekmi imamesiyle, elifi belinde, kılıcı elinde...

Nefesin ritminde, harfin kılcalında, toplumun omurgasında...

Hayat akşamlıdır...

Anlam ise göğe asılı bir ide değil. ■

GİTME KAL

Hatırlayınca;

*O güzel saçlarından
Bir tutam çekiyor musun
Önünden bir kara kedi geçtiğinde.*

Ya da;

*“Araba geldi durakta durdu”
Diye oynuyor musun onunla.
Annesinin kucağında
Bir bebek gördüğünde*

*Kimse bilmeyecekti,
Bunların hiçbirisini.*

*Tıpkı;
Ortasında dut ağacı olan
O merdivenlerden
Nefes nefese
Sana gelirken,
Fotoğraftaki elbisenden de
Kırmızı olduğumu
Bilmedikleri gibi.*

GÖRMENİN VE DUYMANIN ADALETİ

Bahattin AYKUT
İstanbul İcra Müdür
Yardımcısı

Adalet yalnızca mahkeme terazisinde değil, herkesin vicdan terazisindedir. Bu terazinin en güzel dengesi de görebilmekte, duyabilmekte anlayabilmekte saklıdır. Karşımızdakini bir insan olarak görebilmek, onun sözünü işitebilmek, anlamaya çalışmak... Çünkü insanı görmek, bazen bir bakıştan, bir susuştan ya da söylenmeyen bir sözden çok daha fazlasıdır.

Adaletin koridorları, yalnızca dilekçelerin, mühürlerin, kararların, avukatların, personelin, vatandaşın dolaştığı yer değildir. Orada asıl dolaşan, insanın ta kendisidir: Hakim cübbesinde adalet arayışı, savcının kaleminde kamu vicdanı, memurun sabrında düzenin yükü, avukatın sesinde mücadelenin yankısı, güvenlik personelinin dikkatinde güvenin rahatlığı, tarafların bakışında koca bir hayatın umudun derin nefesin izleri... Her biri farklı bir hikâyenin taşıyıcısı, her biri kendi evreninin merkezi, her biri zincirin bir halkası, her bir puzzle'nın bir rengi deseni

İşte bu yüzden karşımızdakini (hakim-savcı-avukat-personel-güvenlik-vatandaş) yalnızca “dosya” ya da “iş yükü” olarak görmek, adaletin özüne yapılmış bir haksızlık olur. Sevmediğimiz, görmek istemediğimiz kişi, bir başkasının en çok beklediği kişi olabilir. Bizim gitmesini arzuladığımız kişi, birilerinin onun

yolunu gözlediği kişi olabilir. Bizim bir daha görmek istemediğimiz kişi, bir başkasının hasretle son kez görebilmek istediği kişi olabilir. Empati, işte bu farkındalığın kapısını aralar. Bizim için bir anlam ifade etmeyen birisi, bir başkasının dünyası olabilir.

Ne var ki, adaletin çarkları dönerken insanlar öfkeye kapılabilir. Çoğu kez bağırışların, tartışmaların kökünde **“anlaşılamama” duyusunu** vardır. Sözümüz duyulmadığında, derdimiz sıkıntımız ruh halimiz görülmendiğinde anlaşılmadığımızda sesimizi yükseltiriz. Oysa insanı anlamak sesin desibeli ile ilgili değildir. Atalarımız boşuna dememiş: *“Anlayana sivrilinek saz, anlamayana davul zurna az.”* Anlamaya gönlü olan, en ince fısıltıda bile duyar; anlamak istemeyen ise en yüksek çığlıkta bile sağır kalır. İsteyen çözümünü, istemeyen bahanesini üretir. Anlamak anlaşılmak istediğimizde çözümünü bulabiliriz.

Hangisi daha ağır gelir insana? Yüksek sesle bağırılarak edilen bir dua mı, yoksa yumuşak tonda, sakın bir diyalog içinde dile getirilen bir hakaret mi?” kulak tırmalayan sesteki duayı da, yumuşak tondaki hakareti de istemeyiz. İlki iyi niyet taşısa da sesin şiddeti o iyiliği güzelliği tarumar eder, o yüksek sesle yapılan dua rahmet huzur değil azap gibi gelir. İkincisi kötü niyet taşır ama yumuşak üslup, o kötülüğü bir nebze insani kılar, katlanılır hâle getirir. Demek ki mesele yalnızca sözün içeriğinde değil, onu taşıyan sesin renginde ve tonundadır.

Çayı açık mı seversin demli mi ? Yaz sıcak mı seversin, kışın soğukunu mu? Anneni mi çok seversin babanı mı? Niye bir ucu, tercih etmek zorunda bırakıyoruz. Toplumun dayatmasının farkında mıyız ve bu dayatmanın öngördüğü bir bakış açısına mı sahibiz acaba? Hayır kardeşim çayı normal severim,

ne demli, ne de açık. Sıcak da soğuk da sevmem baharı severim ben, annemi de severim babamı da. Güzel-çirkin, Siyah-Beyaz, Anne-Baba, Yaz-Kış, İyi-Kötü, Yoğun-Sakin, Önemli-Önemsiz.... Bu sıfatlardan tanımlamalardan daha önce bakmamız dikkat etmemiz gereken husus önyargı penceresini kullanmaksızın empati penceresinden bakarak duymak ve anlamak, insani sıfatlardan önce o şahsiyeti insan olarak görmek, dengeyi, ortayı, merkezi görmek bunun farkında olmak daha değerli olmaz mı?

Adalet yalnızca mahkeme terazisinde değil, herkesin vicdan terazisindedir. Bu terazinin en güzel dengesi de görebilmekte, duyabilmekte anlayabilmekte saklıdır. Karşımızdakini bir insan olarak görebilmek, onun sözünü işitebilmek, anlamaya çalışmak... Çünkü insanı görmek, bazen bir bakıştan, bir susuştan ya da söylenmeyen bir sözden çok daha fazlasıdır. ■

HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU ÜYELİĞİNE SEÇİLEN SAYIN SAİT ÖZDEMİR İÇİN UĞURLAMA TÖRENİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

İstanbul Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanı iken Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle 29.05.2025 tarihinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeliğine seçilen Sayın Sait ÖZDEMİR için adliyemizde uğurlama töreni düzenlendi. Düzenlenen törene İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK, İstanbul Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanı olarak atanan Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Cumhuriyet Savcıları, Hakimler ve İstanbul Adliyesi personelleri katıldı. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK Hakimler Savcılar Kurulu Üyeliğine seçilen Sayın Sait ÖZDEMİR'e adliyemize bugüne kadar yaptığı katkılar için teşekkür edip, yeni görev yerinde başarı dileklerinde bulundu. Çiçek ve plaket takdiminin ardından Sayın Sait ÖZDEMİR adliyeden ayrıldı. ■

HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU ÜYELİĞİNE SEÇİLEN SAYIN SAİT ÖZDEMİR İÇİN VEDA YEMEĞİ DÜZENLENDİ

Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyeliğine seçilen Sayın Sait ÖZDEMİR'e veda yemeği düzenlendi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK ve İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'in ev sahipliğinde gerçekleşen veda yemeğine; İstanbul Valisi Sayın Davut GÜL, 1. Ordu Komutanı Sayın Metin TOKEL, İstanbul İl Jandarma Komutanı Korgeneral Sayın Yusuf Kenan TOPÇU, İstanbul İl Emniyet Müdürü Sayın Selami YILDIZ ve Sahil Güvenlik Marmara ve Boğazlar Bölge Komutanı Sayın Serkan TEZEL katılım sağladı. İstanbul Yargı Teşkilatına mensup Cumhuriyet Başsavcıları, Adalet Komisyonu Başkanları, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Hakim ve Cumhuriyet Savcılarının hazır bulunduğu yemekte konuşma yapan İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK; HSK Üyeliğine seçilen Sayın Sait ÖZDEMİR'e bugüne kadar yapmış olduğu özverili çalışmalardan dolayı teşekkür ederek, yeni görevinde başarılar diledi. İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR de söz alarak Sayın ÖZDEMİR'i tebrik etti ve başarı dileklerini iletti. Samimi bir atmosferde gerçekleşen program, plaket takdimi ve hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi. ■

HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU ÜYESİ SAYIN SAİT ÖZDEMİR'DEN İSTANBUL ADLİYESİ'NE ZİYARET

Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyesi Sayın Sait ÖZDEMİR, İstanbul Adalet Sarayına bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi. Ziyaret kapsamında İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK ve İstanbul Adliyesinde görevli Hakimler ile bir araya gelen Sayın Sait ÖZDEMİR'e, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ, İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın Burak CEYHAN ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın Can TUNCAY eşlik etti. Program çerçevesinde Sulh Ceza Hâkimleriyle yapılan toplantıda, yargısal işleyiş, güncel mevzuat uygulamaları ve adliye teşkilatının iş süreçlerine ilişkin kapsamlı değerlendirmelerde bulunuldu. Görüşmede, uygulamada karşılaşılan sorunlar, çözüm önerileri ve yargı hizmetlerinin daha etkin yürütülmesine yönelik beklentiler ele alındı. Ziyaretin sonunda, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ tarafından, Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyesi Sayın Sait ÖZDEMİR'in İstanbul Adalet Komisyonu Başkanlığı döneminde katıldığı çeşitli programlarda çekilen fotoğraflardan oluşan özel bir albüm takdim edildi. Anlamlı hediye, geçmiş dönemin önemli anılarını hatırlatması bakımından memnuniyetle karşılandı. Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyesi Sayın Sait ÖZDEMİR, İstanbul Adliyesi heyetine nazik misafirperverlikleri ve gerçekleştirilen verimli görüşmeler için teşekkür ederek adliyemizden ayrıldı." ■

HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU ÜYELERİ İSTANBUL ADALET SARAYINI ZİYARET ETTİ

Hakimler ve Savcılar Kurulu Üyeleri Sayın Bülent KÜFÜDÜR ve Sayın Sait ÖZDEMİR, İstanbul Adalet Sarayını ziyaret etti. Ziyaret kapsamında HSK Üyeleri, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR ve İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ tarafından ağırlandı. Samimi bir atmosferde gerçekleşen ziyarette, yargı camiasına ilişkin çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunuldu. Ziyaret, hatıra fotoğrafı çekiminin ardından sona erdi. ■

İSTANBUL ANADOLU CUMHURİYET BAŞSAVCISI OLARAK ATANAN SAYIN FATİH DÖNMEZ VE BAKIRKÖY CUMHURİYET BAŞSAVCISI OLARAK ATANAN SAYIN BARIŞ DUMAN İÇİN UĞURLAMA TÖRENİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararnamesi ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekili olarak görev yapmakta iken İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Fatih DÖNMEZ ve Beykoz Cumhuriyet Başsavcısı olarak görev yapmakta iken Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Barış DUMAN için adliyemizde uğurlama töreni düzenlendi. Düzenlenen törene İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADİMİR, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ, Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Hasan DALAK, Gaziosmanpaşa Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ramazan ORUÇ, İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Cumhuriyet Savcıları, Hâkimler, İstanbul Adliyesi personelleri ve basın mensupları katıldı. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK, İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Fatih DÖNMEZ'e ve Bakırköy Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Barış DUMAN'a adalet teşkilatına bugüne kadar yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür edip, yeni görevleri için başarı dileklerinde bulundu. Plaket ve çiçek takdiminin ardından Sayın Fatih DÖNMEZ ve Sayın Barış DUMAN adliyemizden ayrıldı. ■

İSTANBUL ANADOLU CUMHURİYET BAŞSAVCISI OLARAK ATANAN SAYIN FATİH DÖNMEZ'E VEDA YEMEĞİ DÜZENLENDİ

İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili iken Hakimler ve Savcılar Kurulu Yaz Kararnamesi kapsamında İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı görevine atanan Sayın Fatih DÖNMEZ için İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADİMİR ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın Can TUNCAY'ın ev sahipliğinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri ile Bakırköy, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcıları ve Adalet Komisyonu Başkanlarının katılımıyla bir veda yemeği düzenlendi. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Sayın Fatih DÖNMEZ'e yeni görevinde başarılar diliyoruz. ■

YAZ KARARNAMESİ KAPSAMINDA GÖREV YERİ DEĞİŞEN CUMHURİYET SAVCILARI VE HAKİMLERE VEDA YEMEĞİ DÜZENLENDİ

Hakimler ve Savcılar Kurulunun yayınladığı Yaz kararnamesiyle görev yerleri değişen İstanbul Adliyesi Terör Suçları Soruşturma Bürosu Cumhuriyet Savcıları ve Sulh Ceza Hakimleri için bir veda yemeği düzenlendi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK ve İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADİMİR'in ev sahipliğinde düzenlenen veda yemeğine İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri katılım sağladı. Veda yemeğinde görev süresince göstermiş oldukları üstün gayret ve özverili çalışmalarından dolayı Cumhuriyet Savcıları ile Hakimlere teşekkür edilerek, plaket takdiminde bulunuldu. ■

İSTANBUL VALİSİ SAYIN DAVUT GÜL'DEN İSTANBUL ADALET KOMİSYONU BAŞKANI SAYIN AHMET ÖNDER KOCADEMİR'E TEBRİK ZİYARETİ

İstanbul Valisi Sayın Davut GÜL, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanlığı görevine atanan Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'i makamında ziyaret etti. İstanbul Valisi Sayın Davut GÜL, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'e yeni görevinde başarılar dileyerek tebriklerini iletti. Sıcak sohbetin ardından hatıra fotoğrafı çekildi. ■

İSTANBUL İL JANDARMA KOMUTANI KORGENERAL YUSUF KENAN TOPÇU'DAN İSTANBUL ADALET KOMİSYON BAŞKANI AHMET ÖNDER KOCADEMİR'E ZİYARET

İstanbul İl Jandarma Komutanı Sayın Korgeneral Yusuf Kenan TOPÇU, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'i makamında ziyaret etti. Korgeneral Yusuf Kenan TOPÇU, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'e yeni görevinde başarılar dileyerek tebriklerini iletti. Samimi bir ortamda gerçekleşen görüşme hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi. ■

İSTANBUL ADALET KOMİSYONU BAŞKANI OLARAK ATANAN SAYIN AHMET ÖNDER KOCADEMİR'E HAYIRLI OLSUN ZİYARETİ

İstanbul Adalat Komisyonu Başkanı olarak atanan Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'i İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Sayın Hazar Turan ALİM ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Metin SARIHAN makamında ziyaret etti. Samimi bir atmosferde gerçekleşen ziyaret, plaket takdimi ve hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi. ■

İSTANBUL ADALET KOMİSYONU ÜYESİ OLARAK ATANAN SAYIN MURAT YILDIZ'A HAYIRLI OLSUN ZİYARETİ

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı Sayın Hazar Turan ALİM ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Metin SARIHAN, İstanbul Adalat Komisyonu Üyesi olarak atanan Sayın Murat YILDIZ'ı makamında ziyaret etti. Samimi bir atmosferde gerçekleşen ziyaret hatıra fotoğrafı çekimiyle sona erdi. ■

İSTANBUL CUMHURİYET BAŞSAVCISI SAYIN AKIN GÜRLEK'İN KATILIMIYLA KOORDİNASYON TOPLANTISI DÜZENLENDİ

İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK'in başkanlığında İstanbul Adalet Sarayı'nda koordinasyon toplantısı düzenlendi. İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekillerinin katıldığı toplantıda genel değerlendirmeler yapıldı. ■

BİRİNCİ SINIFA AYRILAN CUMHURİYET SAVCILARI VE HAKİMLERE PLAKET TAKDİM EDİLDİ

Birinci sınıfa ayrılan Cumhuriyet Savcıları ve Hakimlere, İstanbul Adalet Sarayı toplantı salonunda plaket takdim edildi. Yapılan törene, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR ve İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ katıldı. Plaket taktimleri ve toplu fotoğraf çekiminin ardından program sona erdi. ■

HSK KARARNAMESİYLE UNVAN ALAN CUMHURİYET SAVCILARI VE HAKİMLER İÇİN PROGRAM DÜZENLENDİ

Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararnamesiyle unvan alan Cumhuriyet Savcıları için bir program düzenlendi. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Akın GÜRLEK ve İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR'in ev sahipliğinde gerçekleştirilen programa HSK Üyesi Sayın Sait ÖZDEMİR, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ, İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri ile unvan alan Cumhuriyet Savcıları ve Hakimler katıldı. Gerçekleştirilen programda, yeni unvan alan Cumhuriyet Savcılarının görevlerine ilişkin beklentiler, sorumluluklar ve mesleki gelişime yönelik değerlendirmeler ele alındı. Katılımcılar, yargı hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği konusunda yapılan görüşmelerde karşılıklı bilgi paylaşımında bulundu. Program kapsamında, unvan alan savcılara plaket takdim edildi. Törenin ardından, günün anısına fotoğraf çekimi gerçekleştirildi. ■

TOPLANTI

İSTANBUL CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI İLE İSVEÇ HEYETİ ARASINDA ULUSLARARASI ADLİ İŞ BİRLİĞİ TOPLANTISI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının ev sahipliğinde, İsveç Krallığı heyeti ile İstanbul Adalet Sarayı'nda bir toplantı düzenlendi. Toplantıya İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın Kemal AKTAŞ, İstanbul Cumhuriyet Savcıları Sayın Cem SARI ve Mehmet SİNMEZ, İstanbul İl Emniyet Müdür Yardımcısı, Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürü, İstanbul İl Emniyet Aklama Suçları Büro Amiri ve ilgili emniyet mensupları katıldı. İsveç Heyeti ise İrtibat Savcısı Hanna Lemoine, Kıdemli Savcı Tove Kullberg, Kıdemli Savcı Isabelle Bjursten, Ulusal Soruşturma Birimi Başkan Yardımcısı Hanna Paradis, Polis Müdürü Johan Rydwik, Polis Müfettişleri Alexander Wallenius, Johan Eriksson ve Sara Tarnblom ve Gümrük İrtibat Görevlileri Crister Berg'den oluştu. Görüşmelerde karşılıklı dosya istişareleri yapılırken, bilgi paylaşımına ve uluslararası adli iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik değerlendirmeler ele alındı. Programın sonunda İsveç heyetine günün anısına plaket takdim edildi ve ardından çekilen hatıra fotoğrafıyla ziyaret anlam kazandı. ■

ZİYARET

KATAR DEVLET BAŞSAVCILIĞI HEYETİNİN TÜRKİYE ZİYARETİ GERÇEKLEŞTİ

Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü koordinesinde Katar Devlet Başsavcılığı'ndan Devlet Güvenlik ve Terör Suçlarından Sorumlu Başsavcı Yardımcısı başkanlığındaki beş kişilik heyet resmi temalar kapsamında İstanbul Adliyesini ziyaret etti. İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili Sayın Osman SAĞLAM tarafından karşılanan heyet terörizmin finansmanının önlenmesi, kara para aklama ile mücadele ve iki ülke arasındaki adli iş birliği süreçleri gibi konularda görüş alışverişinde bulundu. Cezai sorumluluklar alanında mevcut iş birliğinin güçlendirilmesine yönelik teknik temalar sağlanarak karşılıklı bilgi paylaşımı gerçekleştirildi. Katar Devlet Başsavcılığı heyeti, programlarını tamamlayarak adliyemizden ayrıldı. ■

TOPLANTI

ULUSLARARASI TEBLİGATLARDA YAŞANAN SORUNLARA DAİR DEĞERLENDİRME TOPLANTISI DÜZENLENDİ

Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından "Uluslararası Tebligatlarda Yaşanan Sorunlara Dair" değerlendirme İstanbul Adalet Sarayında gerçekleştirildi. Yargı teşkilatının güncel uygulamalarda karşılaştığı sorunlara ışık tutmayı amaçlayan sunumda, uluslararası tebligat süreçlerinde karşılaşılan hukuki ve teknik engeller ele alındı. Katılımcılarla birlikte çözüm önerileri tartışılarak uygulamada birlik sağlanmasına yönelik değerlendirmelerde bulunuldu. ■

ANMA

10 KASIM ATATÜRK'Ü ANMA PROGRAMI DÜZENLENDİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ebediyete intikalinin 86. yılı dolayısıyla, 10 Kasım Atatürk'ü Anma Programı İstanbul Adalet Sarayı A Kapısı önünde düzenlendi. ■

VEDA

HSK TARAFINDAN ATAMASI YAPILAN 28. DÖNEM HAKİM VE CUMHURİYET SAVCI ADAYLARINA VEDA PROGRAMI DÜZENLENDİ

Şehit Cumhuriyet Savcısı Mehmet Selim Kiraz Konferans Salonu'nda HSK tarafından ataması yapılan 28. Dönem Hakim ve Cumhuriyet Savcısı adaylarına veda programı düzenlendi. Gerçekleştirilen programa, İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADEMİR, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ ve Staj Koordinatörü Cumhuriyet Savcısı Sayın Mehmet Emin GÜL katıldı. Program kapsamında göreve başlayacak olan Hâkim ve Cumhuriyet Savcısı adayları ile karşılıklı sohbet gerçekleştirildi. Katılımcılar, mesleki süreçlerde edindikleri bilgi ve tecrübeleri paylaşarak, yeni Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarına meslek hayatlarında yol gösterici nitelikte değerlendirmelerde bulundu. Program, fotoğraf çekiminin ardından sona erdi. ■

SEMINER

DOÇ. DR. YAVUZ DİZDAR MEHMET SELİM KİRAZ KONFERANS SALONUNDA SEMİNER VERDİ

İstanbul Tıp Fakültesi Onkoloji Bölümünde görevli Doç. Dr. Yavuz DİZDAR, İstanbul Adalet Sarayı konferans salonunda Cumhuriyet Savcıları, Hakimler, öğrenciler, ve Adliye Personeli ile bir araya gelerek "Siyonizmin, Ailenin Parçalanmasındaki Rolü" konulu bir seminer verdi. Öğrencilere değerli bilgiler aktaran Sayın Yavuz DİZDAR, öğrencilerin aktif katılımıyla karşılıklı soru-cevap bölümü gerçekleştirildi. Toplu fotoğraf çekiminin ardından program sona erdi. ■

İSTANBUL ADALET SARAYI'NDA İCRA HUKUKU SEMPOZYUMU GERÇEKLEŞTİRİLDİ

İstanbul Adalet Sarayı Şehit Mehmet Selim KIRAZ Konferans Salonunda Adalet Bakanlığı İcra İşleri Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenen İcra Hukuku Sempozyumu yoğun katılımla gerçekleştirildi. Programın açılış konuşmasını İcra İşleri Dairesi Başkanı Sayın Hasan ÖZÇELİK yaptı. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Başkanı Sayın Ayhan TUNCAL, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi Üyesi Sayın Ayhan AYAN ile Tetkik Hâkimleri Sayın Gamze DEMİR ve Sayın Kiraz Koyuncu CEYLAN tarafından kapsamlı sunumlar yapıldı. Tebligat hukuku, istihkak, paraya çevirme (satış) ve ihalenin feshi gibi icra uygulamalarının temel başlıkları ayrıntılı biçimde ele alındı. Sempozyum kapsamında, konuşmacılara katkılarından dolayı plaket takdim edildi ve program toplu fotoğraf çekimiyle sona erdi. ■

İSTANBUL ADALET SARAYI'NDA KURBAN BAYRAMI VESİLESİYLE BAYRAMLAŞMA PROGRAMI DÜZENLENDİ

Kurban Bayramı dolayısıyla İstanbul Adalet Sarayı'nda geleneksel bayramlaşma programı düzenlendi. Bayramlaşma kapsamında birlik, beraberlik ve kurumsal dayanışmanın önemi ön plana çıkarılırken, katılımcılar karşılıklı bayram tebriğinde bulundu. Program, iyi dileklerin paylaşılmasının ardından sona erdi. ■

"TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE AİLE" KONULU GENÇLİK KONFERANSI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Gençlik Kolları ve Yeşilay'ın işbirliği ile düzenlenen Gençlik Konferansları kapsamında, "Teknoloji Bağımlılığı ve Aile" temalı program Şehit Cumhuriyet Savcısı Mehmet Selim Kiraz Konferans Salonunda gerçekleştirildi. Programa konuşmacı olarak bu alanda çalışmaları tanınan Doç. Dr. Sayın Mehmet DİNÇ katıldı. Konferansta, teknolojinin bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki etkileri, dijital bağımlılık türleri ve aile içi iletişime yansımaları ele alındı. Doç. Dr. Sayın Mehmet DİNÇ, teknoloji kullanımının dengelenmesi, ailelerin çocuk ve gençlerle sağlıklı iletişim kurabilmesi, bağımlılık riskinin azaltılması için uygulanabilecek yöntemler hakkında katılımcılara önemli bilgiler aktardı. Her yaştan dinleyiciye açık olarak düzenlenen konferansta, katılımcıların soruları yanıtlanarak teknoloji bağımlılığıyla mücadelede farkındalık oluşturulması amaçlandı. Konferans, yoğun ilgi gören interaktif bölümün ardından sona erdi. ■

KAHRAMAN ŞEHİDİMİZE YEŞİL BİR ANIT: KARACABEY'DE YEŞEREN ŞEHİT CUMHURİYET SAVCISI MEHMET SELİM KIRAZ HATIRA ORMANI

Gizem Alıcı Zaman

Karacabey Cumhuriyet Savcısı

Her yıl 11 Kasım'da kutlanan Milli Ağaçlandırma Günü, yalnızca toprağa bir fidan dikmekten ibaret olmayıp aynı zamanda geleceğe bırakacağımız mirasın adıdır. Bir ülkenin en büyük zenginlikleri, gölgesinde dinlendiğimiz ağaçları, nefes aldığımız ormanları ve yeşilin her tonunu barındıran doğasıdır. Bu nedenle, ağaç dikmek aslında geleceğe umut ekmektir. Toprağa bırakılan küçücük bir fidan, yıllar sonra koskoca bir çınara dönüşür. Bu çınar; kuşlara yuva, insanlara nefes, toprağa ise bereket olur. Bizler bugün diktiğimiz her fidanla yarının dünyasına bir armağan bırakırız. Kuraklıkla, iklim değişikliğiyle ve çevre kirliliğiyle mücadele ettiğimiz bu dönemde ağaçlandırmanın önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Ağaçlar çoğaldıkça hava temizlenir, toprak güçlenir, doğa kendini yeniler.

Milli Ağaçlandırma Günü; çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, doğal varlıkların korunması ve yeşil alanların artırılması yönünde atılmış önemli bir adımdır. Bugünün her yıl düzenli olarak kutlanması, yalnızca çevre politikalarının güçlendirilmesine değil, aynı zamanda toplumun çevreye ilişkin duyarlılığının artmasına da hizmet etmektedir. Bugün yapılan her ağaçlandırma çalışması, geleceğe bırakılan değerli bir miras niteliği taşımakta ve çevre bilincinin kalıcı hale gelmesine katkı sunmaktadır. Bugün okullar, sivil toplum kuruluşları, kamu

kurumları ve gönüllü bireylerin katılımıyla gerçekleştirilen fidan dikme etkinlikleri, çevre koruma bilincinin küçük yaşlardan itibaren benimsenmesi ve yaygınlaşması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu etkinlikler, bireylerde çevreye karşı sorumluluk duygusunun gelişmesine, doğanın korunmasının toplumsal bir görev olduğunun kavranmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca bugün devlet geleneğimizin köklerinde yer alan "doğayı koruma ve vatan toprağını yaşatma" sorumluluğunun günümüzdeki yansımasıdır. Bizler için bir fidan dikmek, toprağa bir canı emanet etmekten çok daha fazlasıdır; aynı zamanda geleceğe dair adaletli, yaşanabilir ve sürdürülebilir bir toplum idealinin somut bir adımıdır. Bu yönüyle ağaçlandırma çalışmaları, adalet hizmetinin ruhu olan "geleceği güvence altına alma" anlayışıyla da örtüşmektedir. Bu bağlamda milli ağaçlandırma gününde Karacabey ilçesinde şehit meslektaşımız Mehmet Selim Kiraz adına oluşturulan hatıra ormanı, doğa ve adalet kavramlarının iç içe geçtiği son derece anlamlı bir örnek niteliğindedir.

AĞAÇLANDIRMANIN KAMUSAL VE MESLEKİ BOYUTU

Ağaçlandırma, çevre politikalarının en etkili araçlarından biridir. Ancak kavramsal olarak ele alındığında;

- uzun vadeli düşünme,
- geleceği güvence altına alma,
- toplumun ortak yararını koruma gibi kavramlarla doğrudan ilişkilidir.

Bu kavramlar, adalet hizmetinin doğasında da yer alır. Adalet hizmetinin "Geleceği teminat altına alma" kavramı aslında ağaç dikme bilinci ile aynı felsefi düzlemde buluşmaktadır. Bir fidanın büyüüp ormana dönüşmesi ile doğru bir hukuki sürecin topluma katkısı arasında benzer bir zaman ve sabır ilişkisi vardır.

Bu nedenle Milli Ağaçlandırma Günü, hukuk camiası açısından çevresel olduğu kadar mesleki bir farkındalık günüdür. İşte bu anlamlı günde Karacabey'de gerçekleştirilen çalışma da adalet teşkilatının fedakarlıkla yürüttüğü görevin doğaya yansıyan bir simgesidir.

ŞEHİT CUMHURİYET SAVCIMIZ MEHMET SELİM KIRAZ'IN HAYATI VE MESLEKİ MİRASI

1969 yılında Siirt'e bağlı Karaboğaz köyünde dünyaya gelen evli ve iki çocuk babası Mehmet Selim Kiraz, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1994 yılında mezun olduktan sonra Erzincan, Iğdır ve Osmaniye'de savcılık görevlerinde bulunmuş; adalete olan bağlılığı, mesleki nezaketi ve vakarından taviz vermeden sürdürdüğü göreviyle camiamızda saygın bir yer edinmiştir. Şehit savcımız 2010'da Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı'na, 2014'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na atanmıştır.

31 Mart 2015 tarihinde görevi başında iken terör örgütü üyeleri tarafından şehit edilmesi yalnızca Türk yargı teşkilatını değil bütün milleti derinden sarsmıştır. Onun şahsında adalet hizmetinin ne kadar büyük bir sorumluluk ve fedakarlık gerektirdiği bir kez daha görülmüştür. Şehadetinden sonra adı birçok resmi kurumda yaşatılmış; adalet camiası için bir onur, kararlılık ve mesleki sadakat sembolü haline gelmiştir. Şehit Savcı Kiraz; mesleki vakar, hukuka bağlılık, tevazu, devlet adabına sadakat ilkeleriyle hatırlanmakta olup milli ağaçlandırma gününde

Karacabey'de oluşturulan hatıra ormanında toprağa dikilen her fidan, tıpkı şehidimizin taşıdığı adalet idealinde olduğu gibi zamanla kök salacak, güçlenecek ve geleceğe nefes olacaktır.

KARACABEY'DE YAŞATILAN VEFA: ŞEHİT SAVCI MEHMET SELİM KIRAZ HATIRA ORMANI

Karacabey Orman İşletme Müdürlüğü koordinasyonunda, Milli Ağaçlandırma Günü çerçevesinde Celal Acar Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi karşısındaki longoz ormanının bir bölümünde gerçekleştirilen etkinlikte 5.000 adet fidanın toprakla buluşturulmasıyla oluşturulan Şehit Mehmet Selim Kiraz Hatıra Ormanı hem çevresel hem de toplumsal hafıza açısından önemli bir kazanımdır.

Bu çalışma, vefanın yalnızca söz ile değil, doğaya kök salan kalıcı bir davranış ile gösterilebileceğini ortaya koymaktadır. Toprakla buluşturulan her fidan yalnızca bir doğa yatırımı değil adalet uğruna hayatını feda etmiş aziz meslektaşımıza duyduğumuz vefanın da bir sembolüdür.

O GÜN YAŞANANLAR: Karacabey'de Vefa ve Sorumluluk Örneği

11 Kasım günü Karacabey'de yaşananlar, yargı camiası için sıradan bir tören değil; derin bir mesleki hatırlayış, bir vefa duruşu ve ortak bir sorumluluk anıydı.

Başsavcılıkta Plaket Takdimi

Tören öncesinde Başsavcılık makamında aziz şehidimiz Mehmet Selim Kiraz'ın kıymetli babası Hakkı Kiraz'a Cumhuriyet Başsavcımız Batuhan Kılıncı tarafından bir plaket takdim edildi. Bu an, günün anlamını pekiştiren zarif bir vefa sembolüydü. ■

İSTANBUL ADLİYESİ ARAMA KURTARMA EKİBİ (ÇAK), AKREDİTASYON SÜRECİNİ TAMAMLAYARAK SAHADAKİ YETKİNLİĞİNİ GÜÇLENDİRDİ

Adalet Bakanımız Sayın Yılmaz TUNÇ'un tensipleriyle ülke genelinde kurulan ve İstanbul Adliyesi bünyesinde teşkilatlanarak faaliyetlerine başlayan ADKUR İstanbul Adliyesi Arama Kurtarma Ekibi (ÇAK), eğitim, tatbikat ve akreditasyon sürecini kapsayan yoğun bir hazırlık dönemini başarıyla sürdürmüş ve kurumsal kapasitesini önemli ölçüde güçlendirmiştir.

Gönüllü adliye personelinden oluşan ekip, afet ve acil durumlara etkin müdahale

edebilmek amacıyla ulusal standartlara uygun şekilde yapılandırılmış; İstanbul AFAD koordinasyonunda yürütülen eğitim ve değerlendirme süreçlerine aktif olarak katılım sağlamıştır. Bu kapsamda, 3-4-5 Ekim 2025 tarihlerinde AFAD tarafından düzenlenen 2. Akreditasyon Kampına iştirak edilerek ekip yeterliliği bir üst seviyeye taşınmıştır.

Akreditasyon sürecinin önemli bir aşaması olarak, 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü kapsamında AFAD Başkanlık binasında

düzenlenen törende, İstanbul Adliyesi Arama Kurtarma Ekibi akreditasyon belgesini almaya hak kazanmıştır. Aynı gün içerisinde Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nde gerçekleştirilen toplantıda ise, arama kurtarma faaliyetlerinin kurumsal yapısı ve sürdürülebilirliği üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Akredite belgesi ve ekibimizin kullandığı bir düdük Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdür Yardımcısı Sayın Osman ÇAKAR'a takdim edildi.

Saha kabiliyetlerini artırmaya yönelik çalışmalar kapsamında, 31 Ekim 2025 tarihinde Şişli Belediyesi Arama Kurtarma Ekibi ile birlikte ortak faaliyetler icra edilmiştir. Bu çalışmalar çerçevesinde çadır kurma, GPS cihazlarıyla

yön bulma ve afet alanı organizasyonu gibi uygulamalı eğitimler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Maçka Parkı'nda, Şişli Belediyesi ile müşterek olarak arama kurtarma çalışmaları yapılmış; ip bağlama teknikleri ve çadır kurulumuna yönelik uygulamalar başarıyla tamamlanmıştır.

Ekip üyelerinin çok yönlü afet müdahale yetkinliğini artırmak amacıyla, İstanbul İtfaiyesi Eğitim Birimi tarafından yangın eğitimi verilmiş, eğitimlerin ardından yangın tatbikatı icra edilerek teorik bilgiler sahada pekiştirilmiştir.

Bunun yanı sıra, 26 Kasım 2025 tarihinde Marmara Bölgesi Seviye 4 Tatbikatı hazırlıkları kapsamında düzenlenen toplantıya katılım

sağlanmış; toplantı, ilgili kurum temsilcileri ile birlikte Vali Yardımcısının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantıda, olası büyük ölçekli afetlere yönelik koordinasyon, görev dağılımı ve müdahale planları ele alınmıştır.

ADKUR İstanbul Adliyesi Arama Kurtarma Ekibi (ÇAK), tamamlanan akreditasyon süreci ve gerçekleştirilen kapsamlı eğitim faaliyetleriyle; afet ve acil durumlara karşı donanımlı, disiplinli ve organize bir müdahale

gücü haline gelmiştir. Meslekî sorumluluğun yanı sıra güçlü bir insani duyarlılıkla hareket eden gönüllü personelin özverili çalışmaları, ekibin kurumsal başarısının temel dayanağını oluşturmuştur.

Ekip üyelerinin eğitimden tatbikata, planlamadan sahaya kadar her aşamada sergilediği kararlılık ve dayanışma ruhu, kamu hizmetine bağlılığın ve toplumsal sorumluluk bilincinin somut bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir. ■

Her Yerde Prestijiniz Var

HAKİM VE SAVCI YARDIMCILARININ MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA İSTANBUL'DA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ KURUM ZİYARETLERİ

Hakim ve Savcı Yardımcıları, mesleki gelişim programı kapsamında adli süreçlerin farklı aşamalarını yerinde incelemek amacıyla İstanbul'da çeşitli kurumlara ziyaretlerde bulundu. Eğitim programı çerçevesinde gerçekleştirilen bu ziyaretler, yargı teşkilatının farklı birimlerinin işleyişinin yakından gözlemlenmesine, uygulamaya ilişkin bilgi ve deneyimlerin artırılmasına katkı sağladı.

Program dahilinde ilk olarak Adli Tıp Kurumu ziyaret edildi. Ziyarette adli bilimlerin yargı süreçlerindeki belirleyici rolü hakkında kapsamlı bilgi verildi; otopsi işlemleri, adli tıp incelemeler ve bilirkişi raporlarının hazırlanması süreci detaylarıyla aktarıldı. Hakim ve Savcı Yardımcıları,

Adli Tıp Kurumunun yargı kararlarına sunduğu bilimsel katkısı yerinde inceleme fırsatı buldu. Eğitim faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen bir diğer ziyaret ise Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu oldu. Burada kadın hükümlülere yönelik rehabilitasyon çalışmaları, eğitim programları, meslek edindirme faaliyetleri ve sosyal alanların kullanımı hakkında bilgilendirme yapıldı. Hakim ve Savcı Yardımcıları, ceza infaz kurumlarında yürütülen iyileştirme çalışmalarının kapsamını ve işleyişini mahallinde gözlemledi. Hakim ve Savcı Yardımcıları ayrıca Denetimli Serbestlik Müdürlüğünü ziyaret ederek denetimli serbestlik uygulamalarının temel amacı, yükümlülerin topluma kazandırılmasına

yönelik faaliyetler ve takip süreçleri hakkında ayrıntılı bilgiler aldı. Yetkililer tarafından uygulamada karşılaşılan örnek vakalar üzerinden sistemin işleyişine ilişkin değerlendirmeler paylaşıldı.

Program kapsamında gerçekleştirilen bir diğer önemli ziyaret ise İstanbul Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne oldu. Burada kriminal inceleme süreçleri, delil toplama yöntemleri, laboratuvar analiz teknikleri ve kriminal bilimlerin adli olayların aydınlatılmasındaki önemi aktarıldı. Hakim ve Savcı Yardımcıları, laboratuvarın çeşitli birimlerini gezerek uzman personelden teknik bilgiler aldı.

Eğitim programının devamında Hakim ve Savcı Yardımcıları Metris 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu ziyaret etti. Bu ziyarette infaz süreçleri, hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar, kurum içi işleyiş ve idari yapı hakkında bilgilendirme yapıldı. Ceza infaz sistemine ilişkin uygulamalar yerinde gözlemlenerek infaz süreçlerinin bütüncül işleyişi değerlendirildi.

Gerçekleştirilen tüm bu ziyaretler, Hakim ve Savcı Yardımcılarının adli süreçlerde yer alan kurumları bütün yönleriyle tanımalarına, uygulamaya yönelik bilgi birikimlerini güçlendirmelerine ve mesleki perspektiflerini genişletmelerine önemli katkılar sundu. ■

2. DÖNEM HÂKİM VE SAVCI YARDIMCILARI İLE TANIŞMA TOPLANTISI DÜZENLENDİ

İstanbul Adalet Sarayında 2. dönem Hâkim ve Savcı Yardımcılarına yönelik değerlendirme ve bilgilendirme toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıya İstanbul Adalet Komisyonu Başkanı Sayın Ahmet Önder KOCADİMİR, İstanbul Adalet Komisyonu Üyesi Sayın Murat YILDIZ ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Vekili Sayın Kemal AKTAŞ katılım sağladı.

Toplantıda, mesleğe yeni adım atan hâkim ve savcı yardımcılarıyla bir araya gelinerek yargı teşkilatının işleyişi, meslekî sorumluluklar ve görev sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlar ele alındı. Katılımcılar, kendi görev tecrübelerinden örnekler paylaşarak hâkim ve savcı yardımcılarına yol gösterici nitelikte bilgi ve tavsiyelerde bulundu. ■

İSTANBUL ADLİYESİNDE ORGAN BAĞIŞI STANDI KURULDU

İstanbul Adalet Sarayı Atrium alanında Organ Bağışı Haftası etkinlikleri kapsamında Şişli İlçe Sağlık Müdürlüğü tarafından organ bağışına dikkat çekmek amacıyla bilgilendirme ve bağış standı kuruldu. Stantta görevli sağlık personeli tarafından organ bağışının önemi, bağış süreci ve yasal prosedürler hakkında bilgilendirme yapılarak, organ bağışında bulunmak isteyenler için başvuru işlemleri gerçekleştirildi. ■

YEŞİLAY DANIŞMANLIK MERKEZİ İSTANBUL ADLİYESİNDE STAND AÇTI

Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), İstanbul Adalet Sarayı C Blok Atrium alanında stand açarak vatandaşlara bilgilendirme hizmeti sundu. YEDAM, tütün, alkol, madde, internet ve kumar bağımlılığıyla mücadele eden bireylere sosyal destek sağlayarak onların yeniden sağlıklı bir yaşama kazandırılmasını hedefliyor. Aynı zamanda ailelere ve yakın çevrelerine de rehberlik eden merkez, bozulan yaşam düzeninin onarılmasına ve ilişkilerin daha sağlıklı bir şekilde devam etmesine katkı sunuyor. Merkezin temel amacı, bireylerin ve ailelerin yaşam kalitesini yükseltmek, toplumsal dayanışmayı güçlendirmek ve sağlıklı bir gelecek için farkındalık oluşturmaktır. ■

TFF

**CUMHURİYET SERİSİ T-SHIRTLERİNİ
SATIN ALMAK İÇİN KODU OKUTUN**

A STAR ALLIANCE MEMBER

**DÜNYANIN EN FAZLA ÜLKESİNE
UÇAN HAVAYOLUYLA
KEŞFET**

TURKISH AIRLINES

HAYALLERİNİZ YÜKSEKSE SKY LİMİT TAM SİZE GÖRE

Sky Limit ile size özel tanımlanan limitinizi; İhtiyaç Kredisi, Ek Hesap, Kredi Kartı, Konut Kredisi veya Vinov olarak VakıfBank Mobil'den kullanabilirsiniz.

VakıfBank, daima seninle.

Sky Limit ile Biz Limitinizi Verelim

İHTİYAÇ KREDİSİ | EK HESAP | KREDİ KARTI | KONUT KREDİSİ | VİNOV

Siz kredinizi yönetin

VakıfBank